

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İLİŞKİ BAĞIMLILIĞININ
YORDAYICILARI: SOSYAL ONAY İHTİYACI, PSİKOLOJİK
KIRILGANLIK, KENDİNİ SEVME-ÖZYETERLİK VE ÇOCUKLUK
ÇAĞI TRAVMALARI

Yüksek Lisans Tezi

BANU GÜNGÖRDÜ

AMASYA
Eylül – 2025

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İLİŞKİ BAĞIMLILIĞININ
YORDAYICILARI: SOSYAL ONAY İHTİYACI, PSİKOLOJİK
KIRILGANLIK, KENDİNİ SEVME-ÖZYETERLİK VE ÇOCUKLUK
ÇAĞI TRAVMALARI

Hazırlayan
Banu GÜNGÖRDÜ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Burcu KARAŞAR

AMASYA – 2025

TEZ ONAY SAYFASI

Banu GÜNGÖRDÜ tarafından hazırlanan “ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İLİŞKİ BAĞIMLILIĞININ YORDAYICILARI: SOSYAL ONAY İHTİYACI, PSİKOLOJİK KIRILGANLIK, KENDİNİ SEVME-ÖZYETERLİK VE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 28/08/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Doç. Dr. Burcu KARAŞAR

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fatma İNCEMAN KARA

.....

Üye : Doç. Dr. Zekeriya ÇAM

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../2025

.....

Doç. Dr. Hadi BELGE

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

28/08/2025

Banu GÜNGÖRDÜ

İmza

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İLİŞKİ BAĞIMLILIĞININ YORDAYICILARI: SOSYAL ONAY İHTİYACI, PSİKOLOJİK KIRILGANLIK, KENDİNİ SEVME- ÖZYETERLİK VE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI

Banu GÜNGÖRDÜ

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Ağustos/2025

Danışman: Doç. Dr. Burcu, KARAŞAR

Bu çalışmada öğretmen adaylarının ilişki bağımlılığı düzeyi ve ilişki bağımlılığı ile ilişkili olduğu düşünülen sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılabilirlik, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada ele alınan değişkenlerin cinsiyet, yaş, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, ana-baba eğitim durumu, anne, baba, aile ve arkadaş ilişkileri, ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığı ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığı gibi demografik değişkenlerle arasındaki ilişkinin de incelenmesi hedeflenmektedir. Çalışmanın örneklemini 2024-2025 yılında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenimine devam eden yaşları 18 ila 21 yaş ve üzerinde değişen, toplam 533 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda çalışmaya katılacak ve veri toplanabilecek bireylere yüz yüze ve çevrimiçi yollar ile uygulama yapılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, Psikolojik Kırılabilirlik Ölçeği, İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ-33) kullanılmıştır. Araştırmada verilerin analizini gerçekleştirmek amacıyla SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılabilirlik, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasındaki ilişkileri ölçmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. İlişki bağımlılığı üzerinde etkisi olduğu düşünülen sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılabilirlik, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasındaki ilişkilerin etkilerini ve ilişki bağımlılığındaki yordayıcılıklarını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılabilirlik, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin cinsiyet, ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığı ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığı

değişkenlerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını ölçmek amacıyla Bağımsız Örneklemeler T-Testi kullanılmıştır. Yaş, sınıf düzeyi, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenleri ile arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ölçmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucunda gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla Tukey testi, uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucunda gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırmada gerçekleştirilen analizler sonucunda ilişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık ve kendini sevme değişkenlerinin birlikte bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca incelenen demografik değişkenlerden cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacı ve çocukluk çağı travmalarının; yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre sosyal onay ihtiyacının; baba eğitim durumuna göre psikolojik kırılganlığın; anne ile ilişkilerde ilişki bağımlılığı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmalarının; baba, aile ve arkadaş ile ilişkilerde ve ailede alkol ya da madde kullanan bireylerin varlığına göre bütün değişkenlerin; ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Yaş ve anne eğitim durumuna göre ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmediği bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen bulgular alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik, çocukluk çağı travmaları

ABSTRACT

PREDICTORS OF CODEPENDENCY AMONG UNIVERSITY STUDENTS: NEED FOR SOCIAL APPROVAL, PSYCHOLOGICAL VULNERABILITY, SELF LOVE-SELF EFFICACY AND CHILDHOOD TRAUMAS

Banu GÜNGÖRDÜ

Amasya University, Institute of Social Science

Educational Sciences, M.A., August/2025

Supervisor: Doç. Dr. Burcu KARAŞAR

This study aims to examine the relationship between teacher candidates' level of codependency and variables thought to be associated with it, including the need for social approval, psychological vulnerability, self-love–self-efficacy, and childhood psychological traumas. Additionally, the study seeks to explore how these variables correlate with demographic characteristics such as gender, age, place of residence, parental education levels, relationships with parents, family, and friends, the presence of individuals in need of care in the family, and the existence of family members with alcohol or substance addiction. The sample consists of 533 teacher candidates aged 18 and above, studying at Amasya University Faculty of Education during the 2024–2025 academic year. Data were collected through both face-to-face and online methods. The data collection tools included a Personal Information Form, the Spann-Fischer Codependency Scale, the Need for Social Approval Scale, the Psychological Vulnerability Scale, the Two-Dimensional Self-Esteem Scale, and the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-33). The data were analyzed using SPSS 22.0 software. Pearson Product-Moment Correlation Coefficient was employed to measure the relationships between codependency and the variables of need for social approval, psychological vulnerability, self-love–self-efficacy, and childhood traumas. Multiple regression analysis was conducted to determine the predictive power of these variables on codependency. Independent samples t-test was used to assess whether these variables differed significantly by gender, presence of family members in need of care, and presence of individuals with alcohol or substance addiction. One-way ANOVA was employed to examine differences by age, year of study, place of residence, and parental education level. For multiple comparisons, Tukey's test was applied following ANOVA, and the Mann–Whitney U test was used after the Kruskal–Wallis test. The findings revealed significant relationships between codependency and the variables of need for social approval, psychological

vulnerability, self-love–self-efficacy, and childhood traumas. It was concluded that the combination of need for social approval, psychological vulnerability, and self-love significantly predicted codependency. Furthermore, significant differences were observed in need for social approval and childhood trauma based on gender; in need for social approval based on place of residence; in psychological vulnerability based on the father's education level; and in all variables based on relationships with mother, father, family, and friends, and the presence of family members with alcohol or substance addiction. Childhood trauma also significantly differed based on the presence of individuals in need of care within the family. However, no significant differences were found in any variable based on age or the mother's education level. The findings obtained from the research were discussed within the framework of relevant literature.

Keywords: codependency, need for social approval, psychological vulnerability, self love-self efficacy, childhood traumas

ÖNSÖZ

Lisansüstü eğitim sürecimde bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, araştırma konumun oluşmasında ve bu zorlu yüksek lisans sürecinde yoluma ışık tutan değerli danışmanım Doç. Dr. Burcu KARAŞAR'a bana olan inancı ve destekleri için teşekkür ederim.

Lisansüstü eğitim süresince hoşgörölü yaklaşımları ile bana her türlü bilgi ve beceriyi kazandıran Amasya Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'ndeki bütün hocalarıma çok teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte beni her zaman motive edip destekleyen ve her zaman yardımına koşan canım arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca büyük fedakârlıklarla ilerlememe destek olan, beni bugünlere getiren canım annem ve babama sonsuz teşekkür ederim.

Hayatımın her anında olduğu gibi bu süreç boyunca da beni destekleyen ve tez yazma sürecime yaptıkları katkılarla yükümü hafifleten canım ablalarım Şule AKTAŞ ve Cansu AK'a çok teşekkür ederim.

Tüm lisansüstü eğitimim boyunca yanımda olan, bütün stresi benimle birlikte yaşayan, beni bir an olsun yalnız bırakmayan, zorlandığımı hissettiğimde gücümü tekrar toplamamı sağlayan yol arkadaşım, canım eşim Eren GÜNGÖRDÜ'ye varlığı ve destekleri için sonsuz teşekkür ederim.

Banu GÜNGÖRDÜ

28/08/2025

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	6
1.2. Araştırmanın Önemi	6
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	9
1.4. Araştırmanın Varsayımları	9

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. İlişki Bağımlılığı Tarihçesi.....	10
2.2. İlişki Bağımlılığı ve İlişki Bağımlılığına Sahip Bireylerin Özellikleri	11
2.3. İlişki Bağımlılığının Aşamaları	14
2.4. İlişki Bağımlılığında Risk Faktörleri.....	16
2.4.1. Alkolik Aile Unsuru.....	16
2.4.2. Ailede Görülen Fiziksel ya da Ruhsal Rahatsızlıklar.....	17
2.4.3. Ebeveyn Tutumları.....	17
2.4.4. Bağlanma Stilleri.....	18
2.4.5. Cinsiyet.....	19
2.4.6. Kişilik Özellikleri.....	20

2.4.7. Olumsuz Yaşantılar.....	21
2.5. İlişki Bağımlılığı ve Sosyal Onay İhtiyacı	21
2.6. İlişki Bağımlılığı ve Psikolojik Kırılganlık	22
2.7. İlişki Bağımlılığı ve Kendini Sevme-Özyeterlik.....	24
2.8. İlişki Bağımlılığı ve Çocukluk Çağı Travmaları	26
2.9. İlgili Araştırmalar	28
2.9.1. İlişki Bağımlılığı ile Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkileri İnceleyen Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar.....	28
2.9.2. İlişki Bağımlılığı ile Psikolojik Kırılganlık Arasındaki İlişkileri İnceleyen Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar.....	29
2.9.3. İlişki Bağımlılığı ile Kendini Sevme-Özyeterlik Arasındaki İlişkileri İnceleyen Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar.....	30
2.9.4. İlişki Bağımlılığı ile Çocukluk Çağı Travmaları Arasındaki İlişkileri İnceleyen Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar.....	31

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırma Modeli.....	34
3.2. Çalışma Grubu.....	34
3.3. Veri Toplama Araçları.....	37
3.3.1. Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ).....	37
3.3.2. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ).....	38
3.3.3. Psikolojik Kırılganlık Ölçeği (PKÖ).....	39
3.3.4. İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği (İBBSÖ).....	39
3.3.5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ-33).....	40
3.4. Verilerin Analizi	40

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR	43
4.1. Verilerin Analize Uygunluğunun İncelenmesi ve Düzenlenmesi	43

4.2. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi.....	44
4.2.1. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Cinsiyete Göre İncelenmesi.....	44
4.2.2. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşa Göre İncelenmesi.....	45
4.2.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Öğrencilerin Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yere Göre İncelenmesi.....	46
4.2.4. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi.....	48
4.2.5. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Katılımcıların Anne ve Baba ile Arasındaki İlişkinin Düzeyine Göre İncelenmesi.....	51
4.2.6. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Aile ve Arkadaşlar ile İlişkinin Düzeyine Göre İncelenmesi.....	55
4.2.7. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Bakıma İhtiyacı Olan Bireyin Varlığına Göre İncelenmesi.....	58
4.2.8. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Alkol ya da Madde Bağımlılığı Olan Bireylerin Varlığına Göre İncelenmesi.....	60
4.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular.....	62
4.4. Araştırmada Ele Alınan Değişkenlerin İlişki Bağımlılığını Yordamasına İlişkin Bulgular.....	63

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA	65
5.1. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi ve Yorumlanması	65
5.2. Araştırmada Ele Alınan Değişkenlerin İlişki Bağımlılığını Yordamasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması	71
5.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması	73
5.3.1. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Cinsiyete Göre İncelenmesine	

İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması.....	74
5.3.2. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşa Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması.....	76
5.3.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yere Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması.....	78
5.3.4. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması.....	80
5.3.5. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne ve Baba ile İlişkinin Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması.....	83
5.3.6. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Aile ve Arkadaşlar ile İlişkinin Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması.....	85
5.3.7. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Bakıma İhtiyacı Olan Bireyin Varlığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması.....	90
5.3.8. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Alkol ya da Madde Bağımlılığı Olan Bireyin Varlığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması.....	92

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER	96
6.1. Sonuçlar.....	96
6.1.1. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkilere İlişkin Sonuçlar.....	96
6.1.2. Araştırmada Ele Alınan Değişkenlerin İlişki Bağımlılığını Yordamasına İlişkin Sonuçlar.....	96
6.1.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar.....	97

6.2. Öneriler.....	100
KAYNAKÇA.....	104
EKLER.....	123
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu.....	124
Ek 2. Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği	125
Ek 3. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	126
Ek 4. Psikolojik Kırılganlık Ölçeği	127
Ek 4. İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği	128
Ek 5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	129
Ek 6. Etik Kurul Onayı.....	132
Ek 6. Ölçek İzinleri.....	133
ÖZ GEÇMİŞ	Hata! Yer
işareti tanımlanmamış.	

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri	34
Tablo 2. Çalışma Grubunun Özellikleri.....	36
Tablo 3. SFİBÖ, SOİÖ, PKÖ, CTQ-33, İBBSÖ ve Alt Boyutları Puanlarına İlişkin Çarpıklık Basıklık Değerleri	43
Tablo 4. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları	44
Tablo 5. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşa Göre ANOVA Sonuçları.....	45
Tablo 6. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yere Göre ANOVA Sonuçları.....	47
Tablo 7. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	48
Tablo 8. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	49
Tablo 9. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne İle İlişkinin Düzeyi Göre Kruskal-Wallis Sonuçları.....	51
Tablo 10. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Baba İle İlişkinin Düzeyi Göre Kruskal-Wallis Sonuçları.....	53
Tablo 11. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Aile İle İlişkinin Düzeyine Göre Kruskal-Wallis Sonuçları.....	55
Tablo 12. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Arkadaş İle İlişkinin Düzeyine Göre Kruskal-Wallis Sonuçları.....	57
Tablo 13. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Bakıma İhtiyacı Olan Bireylerin Varlığına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	59
Tablo 14. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Alkol ya da Madde Bağımlılığı Olan Bireylerin Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	60
Tablo 15. Değişkenler Arası İlişkilerin Tüm Katılımcılarda Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Sonuçları.....	62
Tablo 16. İlişki Bağımlılığının Diğer Değişkenlerle İlişkinin Tüm Katılımcılarda Regresyon Analiz Sonuçları.....	64

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kisaltmalar	Açıklama
SFİBÖ	Spann-fischer ilişki bağımlılığı ölçeği
SOİÖ	Sosyal onay ihtiyacı ölçeği
PKÖ	Psikolojik kırılganlık ölçeği
İBBSÖ	İki boyutlu benlik saygısı ölçeği
CTQ-33	Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, çevresindeki diğer insanlar ile etkileşim içerisinde olma ihtiyacı hissetmektedir. İlişki kurma bir ihtiyaç olsa da her insanın bir başkasıyla kurduğu ilişki ve ilişkiyi devam ettirme düzeyleri birbirinden farklı olabilmektedir. Bazı insanlar ilişki kurmaya daha fazla istekliken bazı insanlar daha az ilişki kurmayı tercih etmektedir. Bazı insanlar kurdukları ilişkilerde bağımsız ve özgür olmayı isterken bazıları ise bağımlı ilişkiler kurmaya meyilli olmaktadır. İlişkilerde meydana gelen bu farklılık insanların çeşitli ihtiyaçları doğrultusunda değişkenlik göstermektedir.

Kişilerarası ilişkilerde özgür olmak yerine bağımlı ilişkiler kurmaya meyilli olan kişiler, kurdukları ilişkilerde daha çok karşı tarafa bağımlı olmakta ve bu durumda ilişkinin devam etmesi için her şeyi yapmaktadırlar. Bu durum “ilişki bağımlılığı” olarak adlandırılmaktadır. İlişki bağımlılığı, diğer insanlarla olan ilişkilerde aşırı müdahaleci olma ve ilişkilerde olumsuzluğa neden olan tutum ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Fischer, Spann ve Crawford, 1991). Beattie (1996), insanların davranışlarının etkisi altında kalan ve reddetme davranışı gösteremeyen kişilerin ilişki bağımlılığı yaşadıklarını söylemektedir. Ançel (2012) ise ilişki bağımlılığını, bakım veren ve bakıma ihtiyaç duyan kişiler arasında gelişen, karşılıklı ve sürekli olarak bağımlılığın desteklendiği patolojik bir ilişki olarak tanımlarken; Mukba (2013), kişinin çeşitli korkuları sebebiyle ilişkiyi diğer kişi yerine de devam ettirme çabası olarak tanımlamaktadır.

İlişki bağımlılığı kavramı ilk kez 1930’larda alkol bağımlılığının fiziksel bir hastalık olarak kabul edilmesinden sonra ortaya çıkmıştır (Ançel, 2017). Bu kavram alkol kullanım bozukluğu olan kişilere bakım verenlerin sergilemiş olduğu davranışlardan yola çıkarak tanımlanmış, sonraki yıllarda ise bu bağımlılığın sadece alkol kullanım bozukluğu olan kişilere bakım verenlerde olmadığı gözlemlenmiştir. İlişki bağımlılığının, ilişkide karşı tarafa sürekli karışma, duyguları ifade edememe gibi ilişkiye zarar veren birçok davranışı da ifade ettiği saptanmıştır (Fischer, Spann ve Crawford, 1991).

Sağlıklı ilişkilerde, herhangi bir nedenden dolayı başkasının bakımına ve desteğine bağımlı olan kişinin aldığı desteğin ya da bakımın ardından kendi problemlerini kendisinin halletmesi ve birey olarak hayatına devam etmesi beklenmektedir. Bakım ve destek veren kişinin ise bakım verdiği kişinin kendi sorumluluğunu alarak hayatına devam etmesini kabul etmesi beklenmektedir. Ancak ilişki bağımlılığında bu süreç daha farklı işlemektedir. Bakım

ve destek veren kişi sürekli yardım etmek istemekte ve bakım ve destek alan kişi ise sürekli yardım talep etmektedir (Ançel, 2012). Bu nedenle süreç sona ermemekte ve ilişki bir tarafın sürekli istemesi ve diğerk tarafın da sürekli verici olmaya devam etmesiyle pekişerek devam etmektedir. Bu durum da ilişki bağımlılığında “verici” ve “alıcı” roller ortaya çıkmaktadır (Ançel, 2017). Karaşar (2021), sağlıklı olmayan ilişkilerde alma ve verme dengesinin eşit olmadığını ve kişisel sınırlar net olmadığı için ilişki bağımlılığının ortaya çıkabileceğini söylemektedir. Bunun sonucunda ilişkide sürekli olarak tekrarlayan verme ve alma süreci nedeniyle verici olan kişi, alıcı kişiye sürekli olarak yardım etme ve kişiyi sürekli kontrol etmeyi kendisine verilmiş bir görev gibi yerine getirmektedir. Bu durum da verici olan kişiyi ilişkide üst bir pozisyona taşımaktadır çünkü alıcı olan kişi, verici olan kişiyi sürekli onaylamakta ve verici olan kişi olmadığında sorunlarını çözememektedir (Beattie, 1996). Yardım veren kişinin bir üst pozisyona taşınması, bu kişilerin tüm gücünü ve zamanını ilişkiye harcamasına ve kendi ihtiyaçlarından bile vazgeçmesine sebep olan büyük bir motivasyon oluşturmaktadır. Yardım veren kişinin bu motivasyonu benlik saygısı düşüklüğünden ve bu düşüklüğü onarma ihtiyacından kaynaklanmaktadır ve bu nedenle ilişki bağımlılığında kişiler hem kendilerini hem de karşıdaki kişiyi kontrol ederek kendi benlik değerlerine yatırım yapmaktadırlar (Ançel, 2012).

İlişki bağımlılığı yaşayan bireyler yaşadıkları ilişkilerde kendini karşı tarafa bakım vermek zorunda hissetme, kendini karşıdaki kişiye adama ve yüksek düzeyde fedakarlık gösterme, kendisine odaklanmak yerine karşıdaki kişiyi kontrol etme isteğı ve sürekli olarak başkalarından sevgi ve değer görme isteğı içinde olma ve aynı zamanda kimseye güvenmeme gibi duygu ve düşüncelere sahiptirler (Ançel, 2012). İlişki bağımlılığı yaşayan bireylerin duygu ve düşünceleri incelendiğinde bu kişilerin başkalarının onayına aşırı önem verdikleri görülmektedir. İlişki bağımlılığına sahip bireyler, başkalarının ne düşündüklerini fazlasıyla önemsedikleri için sosyal olarak onaylanmaya büyük önem vermektedirler (Karaşar, 2021).

Sosyal onay ihtiyacı, toplumda yer alan diğerk insanlar tarafından iyi bir birey olarak görülme ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır (Chiba ve ark., 2009). Karaşar (2014), sosyal onay ihtiyacının diğerk insanların isteklerine göre şekillenmiş bir hayata neden olabileceğini söylemiştir. İlişki bağımlılığına sahip bireylerin de başkalarının istek ve ihtiyaçlarına göre hayatlarını şekillendirdikleri görülmektedir. Tanhan ve Mukba (2014), sosyal onay ihtiyacı ile ilişki bağımlılığı arasında bir ilişki olduğunu, sosyal onay ihtiyacının yüksek olması durumunda ilişki bağımlılığının da yüksek olduğunu söylemişlerdir. Self (2010), diğerk insanlar tarafından onay görmenin ilişki bağımlılığının temeli olduğunu belirtmiştir.

İlişki bağımlılığına sahip bireyler, kendilerine ve başkalarına güven duymada sıkıntı yaşamaktadır (Beattie, 1996). Bu nedenle karşılaştıkları güçlükler karşısında psikolojik olarak savaşmakta güçlük çekmektedirler. Psikolojik olarak savaşmakta güçlük çekmeleri ise psikolojik olarak daha kırılgan olmalarına neden olabilmektedir. Psikolojik kırılganlık, bireyin kendisi ile ilgili olumsuz algıları ve kendisine düşük değer vermesi sonucunda diğer insanların onayına ihtiyaç duyması ve diğer insanlar olmadan hiçbir şey yapamaması olarak tanımlanmaktadır (Sarıçalı ve Satıcı, 2017; Sinclair ve Wallston, 1999). Ekşi vd. (2019), kişinin kendine verdiği değer ve başarı durumunun çevrenin onayına bağlı olması ve bununla ilgili geliştirilen bilişsel inançları psikolojik kırılganlık olarak tanımlamaktadır. Psikolojik kırılganlık, kişinin çeşitli olumsuz durumlar yaşadığında verdiği duyarlı ve zayıf tepkiler olarak adlandırmakta ve sosyal onay ihtiyacının fazla olduğu; bu nedenle olumsuz bir olay yaşandığında kişinin güçlü olamadığı ve olumsuz bilişsel inançlar geliştirdiği bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Uysal, 2015).

Türk toplumunda başkalarının görüşüne ve düşüncesine oldukça fazla değer verilmektedir. Dolayısıyla toplumumuzda psikolojik kırılganlığa neden olabilecek durumlar ile karşılaşmaktadır. Psikolojik kırılganlığa sahip bireylerin özgüvenlerinin düşük olmasının nedenlerinden biri kendilerini yaşadıkları toplumdan daha düşük seviyede görmelerinden kaynaklanmaktadır (Elvan, 2024). Özgüvenin düşük olması ve toplumsal onay ihtiyacının fazla olması ise bu kişilerin ilişki bağımlılığına da sahip olabileceklerini göstermektedir. İlişki bağımlılığına sahip bireyler ile psikolojik kırılganlığı yüksek bireylerin ortak birçok özelliği bulunmaktadır. Kişinin kendi benliğinden uzaklaşması, sosyal olarak onaylanma isteği ve bunlar sonucunda kendini değersiz hissetme, sevmeme gibi duygular hissetme bunlara örnek olarak verilebilir. Bu nedenle ilişki bağımlılığı ile psikolojik kırılganlık kavramlarının birlikte incelenmesi önemli olarak görülmektedir.

İlişki bağımlılığına sahip bireylerin benlik sınırı çizmede ve kimlik belirlemede bazı problemleri bulunmaktadır (Beattie, 1996). Bu bireyler karşıdaki kişiye bağımlı olarak yaşadıkları için benlik sınırlarını da karşıdaki kişiye göre belirleme eğilimi içindedirler (Ançel, 2012). İlişki bağımlılığı yaşayan bireyler sınırları belli olmayan bir benlik ve kimlik geliştirmekte ve başkalarının duygularından etkilenmektedir. Kişinin benlik saygısının düşük olması benlik sınırını çizmede çeşitli problemler yaşamasına neden olabilmektedir. İlişki bağımlılığına sahip bireylerde düşük benlik saygısı görülmektedir (Yates ve McDaniel, 1994; Beattie, 1996; Tanhan ve Mukba, 2014).

Benlik saygısı, bireyin kendisine yönelik pozitif ve negatif düşünceleri olarak tanımlanmaktadır (Rosenberg, 1965). Tafarodi ve Swann (2001), benlik saygısı kavramının

kendini sevme ve özyeterlik olmak üzere iki alt boyutunun olduğunu; kendini sevme ve özyeterlik kavramlarının benlik saygısını oluşturduğunu belirtmişlerdir. Kendini sevmek, benlik saygısının temelini oluşturmaktadır (Andre ve Lelord, 2019). Kendini seven kişi aynı zamanda kendisine değer de vermektedir. Kişinin kendisine verdiği bu değer, hayata bakış açısını fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik olarak büyük ölçüde etkilemektedir. Kişinin benlik saygısının düşük olması da ilişkilerini ve kendisine olan güvenini olumsuz olarak etkilemektedir. Cullen ve Carr (1999), ilişki bağımlılığına sahip bireylerin düşük düzeyde benlik saygısına sahip olduklarını belirtmiştir. Bu kişiler, benlik saygısı düşük olduğu için kendilerini önemsememekte ve hep başkalarını memnun etmeye çalışmaktadır.

İlişki bağımlılığına sahip bireyler incelendiğinde, bu bağımlılığın gelişmesine sebep olabilecek faktörlerden biri de kişinin çocukluk çağında yaşadığı travmatik deneyimlerdir. Taner ve Gökler (2004), çocukluk döneminde meydana gelen çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen fiziksel, duygusal ve ruhsal olarak zedeleyici ve gelecekteki yaşantıları da olumsuz etkileyen ihmal ve istismar durumlarını çocukluk çağı travması olarak tanımlamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (2006) ise çocukların yaşamını, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz etkileyen ihmal ve istismar durumlarını çocukluk çağı travması olarak tanımlamaktadır.

Çocukluk çağı travmaları istismar, ihmal ve aşırı koruma kontrol gibi nedenlerden oluşmaktadır. İstismarın cinsel, fiziksel ve duygusal boyutları varken; ihmalin fiziksel ve duygusal boyutları vardır. Çocukluk çağında yaşanan olumsuz yaşantılar çocuğun hayatının ileriki dönemlerini de olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Helvacı-Çelik ve Hocaoglu (2018), çocukta travmaya sebep olan bu yaşantıların en yakını tarafından yapılıyor olması ve travmatik deneyimlerin tekrarlanabilir ve uzun süreli etkilere sahip olmasından dolayı çocukluk çağında yaşanan olumsuz olayların etkilerinin çok büyük olduğunu söylemiştir.

Travmatik deneyim yaşayan bireyler korku, çaresizlik gibi duyguları yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Bu durum travmatik deneyim yaşayan çocuklar için de aynı şekilde büyük izler bırakmaktadır. Bornstein'in (2005) yaptığı çalışmaya göre çocukluk çağında ihmal veya istismar sebebiyle travma yaşamış kişilerin ilişki bağımlılık düzeyleri daha yüksektir. Barak (2018) çocukluk çağında travma yaşamış bireylerin kendilerini değersiz, yalnız ve zayıf olarak algılamaya başladıklarını söylemektedir. Çocukluk çağı travmaları sonrasında kişilerde benlik saygısı azalmaktadır (Oğuz ve ark., 2022). Bu durum bu kişilerin kendileri ile ilgili algılarının değişmesine ve kendilerini daha güçsüz, yalnız ve değersiz hissedip bağımlı kişilik oluşturmalarına zemin hazırlamaktadır. Bağımlı kişilik oluşması kişinin ilişkilerinde kendi ihtiyaçlarını görmezden gelmesine ve kendini feda eden kişi olmasına neden olabilmektedir. Bu anlamda çocukluk çağı travması yaşayan bireylerin

yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde ilişki bağımlısı birey haline geldiği görülebilmektedir.

İlişki bağımlılığı ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde aile içi fiziksel ya da ruhsal bozukluk (Mukba, 2013), bağlanma stilleri (Havaçeliği, 2013; Cengiz, 2019; Sağlam, 2019; Demir-Uzun, 2021; Uzelli, 2022; Galioğlu-Boğa, 2023), madde kullanımı (Havaçeliği, 2013; Yıldızhan, 2019; Ok, 2021), benlik saygısı ve aidiyet (Özkay-Aydoğan, 2016), ebeveynlik biçimleri (Arslan, 2017), kimlik yönelimleri ve depresyon (Karagülle, 2018), yeme bozuklukları (İlkyaz-Yapabaş, 2018; Vural, 2021), doğum sırası (Sim, 2019), utandırılma korkusu, aidiyet korkusu ile sosyal onay ihtiyacı (Raba, 2019), erken dönem uyumsuz şemalar, (Duman, 2020; Muz, 2021; Erdoğan, 2023), çocukluk çağı travmaları (Solmaz, 2019; Şahnaoğlu, 2021; Kılıçkaya, 2021; Çakmak-Tolan ve Tümer, 2022; Küçükyıldız, 2022), kendini sevme ve özyeterlilik (Turanlı, 2021), sürekli kaygı ve risk alma davranışı (Kılıçkaya, 2021), romantik ilişkilerde şiddet (Gürek, 2022), psikolojik esneklik (Şenses, 2023), reddedilme duyarlılığı ve depresyon (Kılıç, 2023), ebeveyn kabulü ve kendini kabul (Demirel, 2023), evlilik doyumu ve toplumsal cinsiyet rolleri (Ofazoğlu-Güzelşeme, 2023), öz-şefkat (Aka, 2023), kişilik özellikleri (Ulusoy ve Durmuş, 2011; Yörük, 2023; Kaya, 2024), romantik ilişki kalitesi (Sarıgül, 2024) gibi konularda ele alındığı görülmektedir.

Yapılan araştırmalara bakıldığında, Türkiye’de ilişki bağımlılığı ile ilgili araştırmaların yetersiz olduğu ve sosyal onay, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlilik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin birlikte ele alındığı bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Mevcut çalışma ile ulusal alanyazındaki ilişki bağımlılığı ve ilişkili olduğu düşünülen değişkenlere ait eksikliğin giderilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca mevcut çalışma kültürel olarak fedakarlığın özendirildiği bir meslek olan öğretmenlik mesleğinde ilişki bağımlılığının ve ilgili değişkenlerin etkisinin anlaşılabilmesi açısından önemli görünmektedir. Fedakarca davranan öğretmenler kendi ihtiyaçlarını geri plana attıklarında tükenmişlik, stres ve çeşitli sağlıklı sorunlarıyla karşılaşabilmektedirler. Bu anlamda mevcut çalışma, öğretmen adaylarında mesleğe başlamadan yapılacak çalışmalar ile ilişki bağımlılığı riskinin erken dönemde saptanması ve bununla ilgili önleyici çalışmaların yapılması açısından önemli olarak görülmektedir. Bu çalışma ile ruh sağlığı alanında çalışan kişilere farkındalık kazandırılacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda mevcut çalışmanın genel amacı; öğretmen adaylarında ilişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlilik ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin ilişki bağımlılığı düzeyi ve ilişki bağımlılığı ile ilişkili olduğu düşünülen sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik düzeyi ve çocukluk çağı ruhsal travma yaşama değişkenlerinin birbirleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Ek olarak üniversite öğrencilerinde araştırmada ele alınan değişkenler ile cinsiyet, yaş, yaşamın geçirildiği yer, anne-baba eğitim durumu, anne, baba, aile ve arkadaş ilişkileri, ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığı ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığı gibi değişkenlerle arasındaki ilişkinin de incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmanın genel amacı doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şunlardır;

1) İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri;

1.1. Cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

1.2. Yaşa göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

1.3. Yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yere göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

1.4. Anne-baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

1.5. Anne-baba ile ilişkinin durumuna göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

1.6. Aile ve arkadaşlar ile ilişkinin durumuna göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

1.7. Ailede bakıma ihtiyacı olan birinin varlığına göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

1.8. Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan birinin varlığına göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

2) İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasındaki ilişkiler anlamlı bir ilişki var mıdır?

3) Sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri ilişki bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Bireyin insanlarla nasıl bir ilişki içinde olacağı çocukluk döneminden itibaren şekillenmeye başlamaktadır. Ailenin ve çevrenin bireye nasıl davrandığı, bireyin çocukluk çağında yaşadığı travmaya neden olabilecek yaşantılar gibi birçok faktör bireyin ileride nasıl bir ilişki tarzı benimseyeceğini etkilemektedir. Birey, ailesi ve çevresinden ilgi görmediğinde, travmatik bir deneyim yaşadığında kendisini değersiz, yetersiz hissetmekte; bu değersizlik

duygusundan kurtulmak için bir onay arayışı içine girmekte ve bu durum da kişinin bağımlı ilişkiler kurmasına neden olmaktadır (Mukba, 2013). İlişki bağımlılığına sahip bireyler incelendiğinde stres, aile yapısı, fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklar, çocukluk çağında yaşanmış travma gibi durumlara sahip kişilerin daha fazla bağımlı ilişkiler kurdukları görülmektedir (Ançel, 2012). Mevcut araştırma, ilişki bağımlılığı ile ilişkili olduğu düşünülen sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerini araştırmaktadır. Bu değişkenler ilişki bağımlılığına sahip bireylerde görülen stres, aile yapısı, fiziksel, ruhsal rahatsızlıklar ve çocukluk çağında yaşanmış travmalarla ilişkili olduğu için mevcut çalışma, ilişki bağımlılığının ortaya çıkma nedenlerini daha detaylı bir şekilde göstermesi açısından alan yazına önemli katkılar sağlayacaktır.

İlişki bağımlılığına sahip bireylerin onay ihtiyacının yüksek olduğu, psikolojik olarak savaşı kişiliklerinin olmadığı, kendilerini sevmedikleri, değer vermedikleri ve kendi kendilerine yetemedikleri görülmektedir (Beattie, 1996). Bu durum da bu kişilerde takıntılı bir düşünce yapısı ve her şeyi kontrol etme dürtüsü gibi davranışlar meydana getirmektedir (Ançel, 2012). Bu nedenle bu kişilere, kendisi olabilmesi ve kendi hayatını yaşayabilmesi için destek olmak amacıyla ilişki bağımlılığına sahip bireylerin incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bunlara ek olarak, ilişki bağımlılığına sahip bireylerin yaşantılarının çok yorucu olması farklı psikolojik rahatsızlıkların da ortaya çıkma ihtimalini artırmaktadır (Mukba, 2013). Bu kişilerde bağımlılık düzeyi arttıkça depresyon, intihar, fiziksel, zihinsel ve ruhsal hastalıklar, yeme bozuklukları gibi çeşitli rahatsızlıklar ortaya çıkmaktadır (Beattie, 1996). Dolayısıyla ilişki bağımlılığına sahip bireylerin fark edilmesi ve bağımlılık düzeyi ile kişiye gelecek zararın boyutu artmadan müdahale edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Türk kültürü incelendiğinde de başkasının düşüncelerine önem verme, kendinden çok başkasına değer verme gibi davranışların oldukça fazla olduğu gözlemlenmiştir. Türk kültüründe yer alan “Elalem ne der?” düşüncesi küçüklükten itibaren bireyi etkisi altına almakta ve bu düşünce tarzı kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Bu düşünce tarzı ile yetişen birey, sürekli olarak çevresi tarafından onay beklemekte, kişiliğini ve tercihlerini çevrenin uygun gördüğü biçimde şekillendirmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de yetişen bireylerin ilişki bağımlılığına sahip olma ihtimalin yüksek olduğu düşünülmektedir. Bu durumda, Türk kültüründe ilişki bağımlılığına sahip bireylerin araştırılması önemli olarak görülmektedir.

Yapılan çalışma ile bireylerin ilişki bağımlılığı ile ilgili farkındalığı arttırılarak, bireylerin kendi yaşamlarında sosyal onay ihtiyaçları, psikolojik kırılganlıkları, kendini sevme-özyeterlik düzeyleri ve çocukluk çağında yaşanan travmaların ilişki bağımlılığı

üzerindeki etkisi daha iyi anlaşılabilir. Bu durum alanda kişilerin kendilerine yönelik değersizlik ve yetersizlik inançları ile ilgili yeni çalışmalar yapılmasına imkan sağlayacaktır. Ayrıca mevcut çalışma bu yönüyle benzer durumda olan kişiler için psikolojik gelişimlerini destekleyici farklı programlar hazırlanmasına da destek sağlayacaktır.

Mevcut çalışma, üniversite öğrencilerinden öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öğretmenler, topluma ışık tutan ve geleceğin çocuklarını yetiştirmede büyük katkıları olan değerli kişilerdir. Öğretmenlik mesleği incelendiğinde, öğretmenliğin fedakarlık üzerine kurulmuş bir meslek olduğu gözlemlenmektedir. Öğretmenlerin okul dışında da öğrencileri ile ilgilendikleri, veli görüşmeleri gerçekleştirdikleri, kendilerine ait zamanlarını işlerine harcadıkları ve yeri geldiğinde ailelerini bile ihmal ederek meslekleri için fedakarlık yaptıkları saptanmıştır (Ünsal vd., 2023). Öğretmenlerin yaşadıkları bu durum göz önüne alındığında, ilişki bağımlılığına ait özellikleri gösterdikleri görülmektedir. Önemli bir meslek olan öğretmenlik mesleğinin psikolojik zorlukları da oldukça fazladır ve bu zorluklar aşırı stres ve bu stresin neden olduğu tükenmişlik çeşitli sağlık problemlerine neden olabilmektedir (Arslantürk, 2024). Terry (1997), strese uzun süre maruz kalmanın vücudun fizyolojik işleyişini bozabileceğini ve baş etme yöntemleri uygulanmadığında bu durumun öğretmenlerde tükenmişliğe neden olabileceğini söylemektedir. Durak ve Seferoğlu (2017), tarafından öğretmenler ile yapılan çalışmada uygulanan tükenmişlik “İş Doyumu” alt ölçeğinden alınan puanların yüksek olduğu görülmüş ve öğretmenlerin tükenmişlik sendromu yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla öğretmenlerin oldukça fazla fedakarlık yapması, kendisini ihmal etmesi ilişki bağımlılığı riskini taşıdıklarını göstermekte ve ek olarak mesleki olarak tükenmişlik yaşamalarına neden olmaktadır. Önemli bir meslek olan öğretmenlik mesleğinde, mesleğe başlamadan yapılacak çalışmalar ile ilişki bağımlılığı riskinin erken dönemde saptanması ve bununla ilgili önleyici psikoeğitim gibi çalışmaların yapılmasının çok faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle öğretmen adaylarıyla ilişki bağımlılığı ile ilgili yapılacak olan çalışmalar da daha önleyici nitelikte olacağı için önemli olarak görülmektedir.

Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde, ilişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin birlikte incelendiği herhangi bir çalışma olmadığı görülmüştür. Ayrıca Türkiye’de yapılan çalışmalar tarandığında ilişki bağımlılığı ve psikolojik kırılganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. İlişki bağımlılığı ile olan ilişkileri düşünüldüğünde, ilgili değişkenlerin bir arada incelenmesinin çok önemli olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışma ile elde edilen bulgular ile sosyal onay ihtiyacı, psikolojik

kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmalarının ilişki bağımlılığını yordayıp yordamadığı öğrenilerek bilimin yordama amacına hizmet edilecektir. Ek olarak ilişki bağımlılığını inceleyen araştırmaları da oldukça az olduğu görülmektedir. Bu nedenle yapılan çalışmanın hem ulusal alanyazında ilişki bağımlılığı kavramına yönelik boşluğu kapatacağı hem de ilişki bağımlılığına sahip bireylerin anlaşılması ve ilgili terapi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırları Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenime devam eden üniversite öğrencileri olarak belirlenmiştir. Böyle bir sınırlama yapılmasının nedeni öğrencilere ulaşmakta yaşanacak sorunları en aza indirebilmektir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin araştırmada kullanılan ölçme araçlarını samimi ve dürüst bir biçimde cevaplandırdıkları varsayılmaktadır.

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmanın bu bölümünde kuramsal çerçeve kapsamında öncelikle ilişki bağımlılığının gelişim süreci, tanımlanması ile ilgili görüşler ve ardından ilişki bağımlılığına sahip bireylerin kişilik özellikleri açıklanmaktadır. Ardından ilişki bağımlılığı ile birlikte ele alınan sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri ile ilgili bilgiler ve son olarak da kuramsal çerçeveyi oluşturan bu kavramlar ile ilgili alanyazında yer alan araştırmaların özetleri aktarılmaktadır.

2.1. İlişki Bağımlılığı Tarihçesi

İlişki bağımlılığı kavramı ilk olarak 1930'lu yıllarda alkol bağımlılığına sahip kişilere bakım veren kişileri tanımlamak için kullanılmış; bakım veren kişilerin davranışlarının ilişki bağımlılığı davranışlarına işaret ettiği saptanmıştır. Bağımlı olmayan ancak bağımlı kişi ile yakınlığı olan kişilerde, bağımlı kişiler gibi fiziksel, zihinsel ve duygusal bazı sorunların olduğu gözlemlenmiştir (Beattie, 1996). 1940 ve 1950'li yıllara gelindiğinde ilişki bağımlılığı kavramı alkol ve madde bağımlılığını tedavisinde kullanılmaya başlayarak alanyazındaki yerini almıştır (Mukba, 2013). Cretser ve Lombardo (1999), o yıllarda ilişki bağımlılığı yaşayan kişileri, alkol bağımlısı eşini sosyal ilişkilerinde korumaya çalışan kişiler olarak tanımlamıştır. Bu nedenle ilişki bağımlılığı, alkol bağımlısı birey ve ona bakım veren kişi arasındaki ilişkiyi anlatan ve bakım veren kişiyi tanımlayan bir kavram olmuştur.

1980'li yıllarda ilişki bağımlılığının sadece alkol bağımlısına bakım veren kişilerde değil, alkol bağımlısı bireylerin çocuklarında, kronik rahatsızlığı olan kişilere bakım veren kişilerde, zihinsel ya da fiziksel engeli olan bireylerin yakınlarında, sorumluluk almayan kişilerle ilişki yaşayanlarda, mesleği gereği bir kişiye yardım eden hemşire ve sosyal yardım çalışanlarında da görüldüğü tespit edilerek kavramın kapsamı daha geniş bir hale getirilmiştir (Beattie, 1996). Devam eden yıllarda ise kavramın kişilerarası ilişkilerde de ortaya çıktığı bulunmuştur (Ançel, 2012).

Türkiye'de ilişki bağımlılığı ile ilgili ilk çalışmalar Ançel (1999) ve Öz (1999) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ançel (1999) ve Öz (1999), bağımlılık kavramını bakım verme görevini üstlenen hemşirelik mesleği ile ilişkilendirerek açıklamaktadır. Ançel ve Kabakçı (2009), ilişki bağımlılığı ile ilgili bir ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapmıştır. Bu çalışmaların devamında kavram üzerine çalışmalar devam etmiş, Mukba (2013) tarafından

üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığının incelenmesi konulu tez çalışması ile yüksek lisans ve doktora tezlerinde de incelenen bir konu haline gelmiştir.

2.2. İlişki Bağımlılığı ve İlişki Bağımlılığına Sahip Bireylerin Özellikleri

İlişki bağımlılığı kavramının, alanyazın incelendiğinde “karşılıklı bağımlılık, eş bağımlılık, bağlaşıklık” gibi farklı şekillerde de kullanıldığı görülmektedir. Karşılıklı bağımlılık kavramı İngilizcede “codependency” kelimesinin Türkçe karşılığı olarak kullanılmaktadır ve bu kavram kurulan adsız alkolikler grubunda bulunan kişiler üzerindeki olumsuz etkileri ifade etmek için kullanılmıştır (Ançel, 2012). Bunun yanı sıra bu sözcüğün Türkçe’de Ançel (2012) tarafından “kişilerarası ilişkilerde bağımlılık” ve “eş bağımlılık”, Tanhan ve Mukba (2014) tarafından “ilişki bağımlılığı” ve Öz (1999) tarafından “bağlaşıklık” olarak da kullanıldığı görülmektedir.

İlişki bağımlılığı kavramının farklı şekillerde isimlendirilmesi gibi alanyazında birçok farklı tanımı da yer almaktadır. Fischer, Spann ve Crawford (1991), başkalarının davranışlarına fazlasıyla müdahalede bulunma içeren davranışları ilişki bağımlılığı olarak tanımlarken; Martin ve Piazza (1995), ilişki bağımlılığının bireylerin kendilerine olan saygıyı kazanmaya çalışmaları ve bu nedenle sürekli onay alma ihtiyacı hissetmeleri ile oluşan tekrarlayıcı davranışlar olarak tanımlamaktadır. Beattie (1996), ilişki bağımlısı bireyi bağımdaş olarak ele almış ve birinin davranışlarının etkisi altında kalmayı, reddetme davranışı göstermemeyi ve tüm bunlara ek olarak o kişinin davranışlarını değiştirmek için vazgeçmeden çaba sarf eden kişilerin bağımdaş olduklarını söylemiştir. Granello ve Beamish (1998), ilişkilerde karşıdaki kişiyi duygusal olarak hoşnut etmek amacıyla o kişiye bağımlı olma durumunu ilişki bağımlılığı olarak adlandırırken; Sioui ve Tousignant (2009), ilişkilerinde karşı tarafa güven duyma konusunda yaşanan korku ve karşı taraf ile yoğun bir şekilde ilgili olma durumunu ilişki bağımlılığı olarak tanımlamıştır. Ançel (2012) ise bakım veren ve bakıma ihtiyaç duyan kişiler arasında gelişen ve karşılıklı ve sürekli olarak bağımlılığın desteklendiği bir ilişkinin ilişki bağımlılığı olduğunu söylemiştir. Mukba (2013), kişinin yaşadığı kaygı ve düşük benlik saygısı sebebiyle ilişkisinde yaşadığı kaybetme korkusu sonucunda ilişkiyi diğer kişi yerine de devam ettirme çabası olarak tanımlamıştır. Tanımlar incelendiğinde alanyazında birçok farklı tanımın yer aldığı görülmektedir. Tüm bu tanımlardan yola çıkarak ilişki bağımlılığı, kişinin benlik saygısının düşük olmasından dolayı sosyal onay alma ihtiyacının yüksek olması nedeniyle ilişkilerinde kendi istek ve ihtiyaçlarını yok sayarak sürekli olarak karşıdaki kişiye ilgi gösterme durumu olarak da tanımlanabilir.

İlişki bağımlılığı yaşayan bireyler yaşadıkları ilişkilerde kendini karşı tarafa bakım vermek zorunda hissetme, kendini karşıdaki kişiye adama ve yüksek düzeyde fedakarlık gösterme, kendisine odaklanmak yerine karşıdaki kişiyi kontrol etme isteği ve sürekli olarak başkalarından sevgi ve değer görme isteği içinde olma aynı zamanda kimseye güvenmeme gibi duygu ve düşüncelere sahiptirler (Ançel, 2012). Bu özellikler ilişki bağımlısı bireylerin ortaya koydukları davranışları sürekli olarak tekrar etmelerine ve bu döngüden çıkamamalarına neden olmaktadır. Bu nedenle ilişki bağımlısı bireylerin özelliklerini bilmek onlara yardımcı olmak için faydalı olacaktır.

İlişki bağımlılığına sahip bireyler, bir başkasının bakımını üstlenmeye ve ne olursa olsun o kişiye bakım vermeye devam etmeye meyilli bireylerdir (Beattie, 1996). Toplumumuzda özellikle küçüklükten itibaren insanlara yardım edilmesi gerektiği ve hayır demenin ayıp olarak karşılanacağı öğretilmekte, başkasının sorumluluğunu üstlenmek ve bir başkasına bakım vermek normalleştirilmektedir (Ançel, 2012). Birilerine yardım etmek her ne kadar yardım edene ve yardım edilene iyi gelse de, yardım etmek sağlıklı bir yardım etme düzeyinden çıktığında zarar verici olabilmektedir. İlişki bağımlısı bireyler incelendiğinde ise sağlıklı yardım etmeden uzak, kendilerini feda edencesine bir yardım etmenin söz konusu olduğu görülmektedir. İlişki bağımlılığına sahip birey kendisine bir bakıcı görevi üstlenmektedir. Kendisini bakıcı olarak gören birey, başkalarının duygu, düşünce, davranış, ihtiyaç, istekleri gibi birçok konuda kendilerine bir sorumluluk yüklemektedirler (Beattie, 1996). Kendilerine yükledikleri bu sorumluluk nedeniyle yardım ettikleri kişinin bir problemi olduğunda o kişi yerine üzülme, öfkelenme, endişelenme gibi tepkiler gösterirler. Karşıdaki kişi yardım istemese bile, problemi çözmek için çeşitli tavsiyeler vermek ve yardım etmek zorunda hissederler (Ançel, 2012). Tüm bu fedakarlıkları yapan ilişki bağımlısı birey, kendi istek ve ihtiyaçlarını değersiz görme eğilimi içinde olmaktadır. Bu bireyler, bakıcı rolünü üstlendiklerinde ve birisine yardım ettiğinde kendini güvende hissederken, başka bir kişi kendisine yardım etmek istediğinde kendisini güvensiz hissetmektedir (Beattie, 1996). Ançel'e (2012) göre, bu bireyler kendi benlik saygısını yükseltmek amacıyla bu davranışları gerçekleştirmektedir ancak bu davranışlar kişinin benlik saygısını yükseltmek yerine kendisini değersiz hissetmesine ve hayal kırıklığı yaşamasına neden olmaktadır.

İlişki bağımlısı bireylerin bakıcı rolünü üstlenmeleri ve her koşulda yardım etmeyi kendilerine görev olarak benimseme davranışları bazı problemlere de yol açmaktadır. Bakıcı rolünü her koşulda üstlenen bu kişilerde takıntılı bir düşünce yapısı, her şeyi mükemmel yapma isteği ve bundan kaynaklanan her şeyi kontrol etme dürtüsü gibi davranışlar meydana gelmektedir (Ançel, 2012). Bu kişiler, başkaları hakkında fazlaca düşünmekte, onunla ilgili

her şeyi mükemmel yapmak istemekte ve güvensizliği nedeniyle her şeyi kendisi kontrol etmek istemektedir. Yaşanan sorunların çözümlenmesi ve insanların ne şekilde hareket etmeleri gerektiğini en iyi kendilerinin bildiğini düşünmekte ve bunu kontrol altında tutmaya çalışmaktadırlar (Ançel, 1996). Kontrolü kaybetmek ise ilişki bağımlılığına sahip bireylerin kaygılanmasına neden olmaktadır (Beattie, 1996).

İlişki bağımlılığına sahip birey, kendi değerini bilme konusunda çeşitli sıkıntılar yaşamaktadır (Beattie, 1996). Kendi değerini bilmemenin temelinde benlik saygısı düşüklüğü temel problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu problemin meydana gelmesindeki temel sebep ise işlevsel olmayan, çeşitli problemlere sahip ve ilgisiz bir ailede büyümüş olmak ve böyle bir ailede büyürken kendi duygu ve düşüncelerini ifade ettiğinde reddedilmekten ve suçlanmaktan korkmak olarak görülmektedir (Ançel, 2012). İlişki bağımlılığına sahip bireyler kendilerini değersiz gördükleri için kendi problemleri ve ihtiyaçlarını da değersiz görme eğilimi içinde olmaktadır. Bu nedenle kendi problem ve ihtiyaçları yerine başkaları ile ilgilenmeyi daha önemli görmekte, başkalarının problemlerini çözemediğinde ise büyük bir suçluluk duygusu ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Beattie, 1996). Kendine değer vermeyen ve benlik saygısı düşük olan bu bireyler kendilerini acımasızca eleştirirken, başkalarının kendilerini eleştirmesi durumunda çok öfkelenmekte ve kendilerini haklı çıkartmak için savunma durumuna geçmektedirler (Beattie, 1996). Aynı zamanda bu bireyler, kendilerini değersiz gördükleri için toplumun kendilerini kabul edecekleri şekilde bir kimlik oluşturmaya çalışmaktadırlar. Bu durum, bu kişilerin öz benlikleri ve gerçek duygularını bastırmalarına; kendilerini tanımamalarına, değersiz hissetmelerine ve utanç temelli bir inanç geliştirmelerine neden olmaktadır (Lancer, 2018). Bu kişiler, çevresi ile zayıf ve güvensiz ilişkiler kurmaktadır. Çünkü bir ilişkinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için kişinin kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olması ve bunu dile getirmesi gerekmektedir. İlişki bağımlılığına sahip bireylerde ise bu durum tam tersi olmaktadır. İlişki bağımlısı birey, kendisine değer vermediği için duygu ve düşüncelerini de saklamakta, çoğu zaman ne düşündüğünün ve ne hissettiğinin farkında olmamaktadır (Lancer, 2018).

İlişki bağımlılığına sahip bireyler, hayır deme konusunda problem yaşamakta; hayır demek istedikleri konularda hayır diyememekte ve bu nedenle kendilerini gerçekten yapmak istemedikleri şeyleri fazlasıyla yaparken bulmaktadırlar (Beattie, 1996). Hayır diyememenin temelinde karşıdaki kişiyi kaybetme ihtimalinin neden olduğu korku ve sevilmemeye kaygısı bulunmaktadır (Ançel, 2012). Bu duyguların baskın olması kişinin hayır demeyi aklına bile getirmemesine neden olmaktadır. Bu kişiler, kesinlikle kabul etmeyeceklerini belirttikleri durumlarda bile hoşgörülerini artırmakta ve bir şekilde o durumu kabul etmektedirler (Ançel,

2012). Lancer (2018), bu kişilerin hayır dememek için kendi istek ve ihtiyaçlarını yok saydıklarını söylemiştir.

İlişki bağımlılığına sahip bireyler, değerlendirilme korkusu sebebiyle kendi duygu ve düşüncelerini dile getirmekten çekinmekte ve bu duygu ve düşünceleri bastırarak bilinçdışına itmektedirler (Beattie, 1996). Bilinçdışına itilen bu duygu ve düşünceler ise kişinin bazı savunma mekanizmaları geliştirmesine neden olmaktadır. Bu savunma mekanizmalarından en önemlisi inkar savunma mekanizmasıdır. İlişki bağımlılığına sahip birey, alkolik olan eşinin davranışlarına mantık çerçevesinde açıklamalar getirmeye çalışarak gerçeği görmezden gelme eğilimi içinde olmaktadır (Morgan & James, 1991). Dolayısıyla ilişki bağımlılığına sahip bireyler için bir başkasına ihtiyacı olmadan yardım etmenin ve bu yardımı ısrarla sürdürmek istemenin de kendilerine göre mantıklı bir açıklaması bulunmaktadır. Bu bireyler ortaya koydukları davranışları, inkar ederek ve mantığa bürüyerek ilişkilerini devam ettirme çabası içinde olmaktadır (Mukba, 2013).

İlişki bağımlılığına sahip bireylerde görülen bir diğer problem ise sınırlarını çizmekte ve korumakta güçlük çekmeleridir. Bu bireylerin özellikleri incelendiğinde çoğu problemin sınırlarını çizememekten kaynaklandığı düşünülmektedir. Sınırlarını çizmekte sorun yaşayan ilişki bağımlısı bireyler yakınlaşmakta da çeşitli sıkıntılar yaşamaktadır (Ançel, 2012).

İlişki bağımlılığına sahip olan bireylerin özellikleri incelendiğinde oldukça fazla ve birbiri ile bağlantılı özellikler olduğu görülmektedir. Ayrıca bir kişinin ilişki bağımlılığına sahip olması için bütün özelliklere sahip olması gerekmemektedir. Çünkü her bireyin ve yaşantısı farklılık göstermektedir.

2.3. İlişki Bağımlılığının Aşamaları

İlişki bağımlılığının gelişme aşamaları, Zerwekh ve Michales (1987) tarafından başlangıç aşaması, korku ve kontrol aşaması, takıntı aşaması, duyguların dondurulması aşaması ve çaresizlik ve tıkanma aşaması olmak üzere beş aşama olarak belirlenmiştir. İlişki bağımlılığının gelişme aşamaları ve özellikleri aşağıda yer almaktadır (Akt., Ançel, 2017, s. 25):

1) Başlangıç aşaması: Kişi, genellikle ilgisiz bir ailede yetişmiştir. Kişide bağımlılık gelişmeye başlar ve bakıcı ve kurtarıcı rolünü üstlenme davranışı görülmektedir.

2) Korku ve kontrol aşaması: Kişi terk edilmekten ve yalnız kalmaktan korkarak her şeyi kontrol altında tutmaya çalışmaktadır.

3) Takıntı aşaması: Kişi, yapılması gerekenleri çok fazla şekilde takıntılı hale getirir

ve yapamadığında kendisini acımasızca yargılar, kaygısı artmaktadır.

4) Duyguların dondurulması aşaması: Kişi, artık duygularıyla baş edemeyecek duruma gelmiştir ve duygularını bastırmaya çalışır ancak bunun işe yaramadığını görmeye başlamaktadır.

5) Çaresizlik ve tıkanma aşaması: Kişi, kontrol ettiği her şeyi kendi haline bırakır, kontrolü kaybeder ve kendisine zarar verici davranışlar sergilemektedir.

Bu aşamaların hepsini tamamlamış kişiler, ileri düzeyde bağımlılık aşamasına gelmektedir. Lancer (2012), ilişki bağımlılığını ve iyileşme aşamalarını ilk, orta ve son aşama olmak üzere üç grupta sınıflandırmıştır. Bu aşamalar ve özellikleri aşağıda yer almaktadır (Lancer, 2012):

1) İlk Aşama: Kişinin ailesinde ya da çevresinde bakıma ihtiyacı olan bir kişi bulunmaktadır. Bu süreçte kişi, bakıma muhtaç kişiye yardım etme ya da memnun etme gibi davranışlar göstererek bağımlı hale gelmeye başlamaktadır. Bağımlı hale gelen kişi için ise iyileşmenin ilk aşaması, inkar etmekten uzaklaşıp gerçeği kabul etmekle başlamaktadır. Kişi gerçekleri yok saymayıp, gerçeklerin zor ve acı verici yanlarını da kabul ederek bir adım attığında iyileşme süreci de başlamaktadır.

2) Orta Aşama: Kişi, bu aşamada inkar etme davranışını daha fazla artırmakta; bunun sonucunda acı veren duygular ve takıntılı davranışlar ortaya çıkmaya başlamaktadır. Kişi, karşısındaki bireye daha fazla yardım etme davranışlarında bulunmaktadır. Bir yandan kontrolü kaybetmek istemezken bir yandan da kontrolü kaybetmiş hissetmektedir. Daha fazla bağımlı hale gelmiş bu kişi için iyileşmenin orta aşaması, bir şeyleri değiştirmek için harekete geçmek ve risk almaktan oluşmaktadır. Kişi harekete geçtiğinde öz farkındalık düzeyi artmakta, yeni arkadaşlar edinmekte, çeşitli etkinliklere katılmakta ve kendisi için bir şeyler yaparak kendi benliğine yatırım yapmaktadır. Böylece bağımsız bir hale gelerek sağlıklı ilişkiler kurmaya başlamaktadır.

3) Son Aşama: Son aşamada kişi, kendisini daha fazla kaybetmekte ve öfkesi daha fazla artmaktadır. Bununla birlikte kişide depresyon, anksiyete, obsesif-kompulsif davranışlar bağımlılığa eşlik etmektedir. İyileşmenin son aşamasında ise kişinin kendisine olan inancı ve güveninde ciddi artışlar görülmektedir. Kişi, bir ilişkide mutluluğun diğerine bağlı olmadığını ve bir ilişkiyi devam ettirmek için diğerine muhtaç olmadığını farkına varmaktadır.

2.4. İlişki Bağımlılığında Risk Faktörleri

İlişki bağımlılığının gelişmesinde kişinin alkolik aile unsuru, ailedeki fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklar, ebeveynlik tutumları, bebeklikte gelişen bağlanma stili, cinsiyet, kişilik özellikleri, olumsuz yaşantılar gibi faktörler etkili olmaktadır. Lancer (2018), ilişki bağımlılığının kişinin genetik yapısı, kültürü, dini inançları, aile dinamikleri, travmatik deneyimleri, rol modelleri, bağımlılık geçmişi ve geçmişte ya da şu an yaşadığı yakın ilişkilerle ilgili olduğunu söylemiştir. İlgili risk faktörleri ile ilgili açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

2.4.1. Alkolik Aile Unsuru

Bireyin aile yapısının ve yetiştiği ortamın nasıl olduğu ilişki bağımlılığını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Ailede alkol bağımlısı ya da fiziksel veya ruhsal rahatsızlığı olan bireylerin olması ilişki bağımlılığını etkilemektedir. Sağlıklı bir ailede büyüyen çocuğun duygusal, fiziksel ve sosyal gereksinimleri karşılanmakta, yaşamın ileriki dönemlerinde de sağlıklı ilişkiler kurmaktadır (Ançel, 2012). Ailenin, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamadığı bir durumda ise çocuk yaşamın ileriki dönemlerinde eksik olan ihtiyaçlarını karşılamak için bağımlı ilişkiler kurmaktadır.

İlişki bağımlılığı kavramının ilk kez alkolik aile yapısında bakım veren kişiler için kullanılmıştır (Beattie, 1996). Bu nedenle kişinin yaşadığı ailede bağımlı kişilerin olması ilişki bağımlılığının oluşumunu etkilemektedir. Knudson ve Terrel (2012) de ilişki bağımlılığının ailedeki bağımlılık geçmişinden kaynaklandığını söylemiştir. Kişinin ailesinde bağımlı birinin olması, kapalı ve sürekli kontrol edilen bir aile ortamında yetişmesine neden olmaktadır (Mukba, 2013). Kontrollü ve kapalı bir ailede büyüyen kişide, katı kurallar ile büyümesi, aile içi sınırlı ilişki kurması ve ebeveynlerin tutarsız davranışlarına maruz kalması sebebiyle kaygı, benlik saygısının düşük olması ve dolayısıyla kendini değersiz hissetme, ilerde de alkol bağımlısı bir eş seçme gibi durumlar görülmektedir (Berkowitz ve Perkins, 1988). Çocukların ebeveynlerini taklit ederek hayatı öğrenmeye başlaması bakım verme davranışının da taklit edilerek öğrenilmesine neden olmaktadır (Ançel, 2012). Dolayısıyla taklit ederek öğrenen çocuk yaşamın ileriki dönemlerinde ilişki bağımlısı bir birey haline gelmekte; kuşaktan kuşağa aktarılacak devam eden bu süreçte, kişinin çocuklarında da aynı durumun görülme ihtimali artmaktadır.

Ailede bakıma ihtiyacı olan bağımlı bir bireyin bulunması ailenin işlevselliğini olumsuz etkilemektedir. İşlevi bozuk ailede yaşayan bir çocuğun benlik saygısı büyük ölçüde

zedelenmektedir. Ailede kendisi gibi olamayan çocuk, sürekli olarak gerçek benliğini gizlemekte ve diğer insanların kendisinden beklediği gibi davranmaya başlamaktadır (Ançel, 2012). Ayrıca alkol bağımlısı aileye sahip çocukların güvensizlik, iletişim sorunları, düşük kendine saygı ve duygularını ifade etmede güçlük yaşadıkları görülmektedir (Gedminiene & Gudzinskiene, 2010). Dolayısıyla, bağımlı ve bakıma ihtiyacı olan bir bireyin bulunduğu ailede yetişen çocukların, bu tarz bir ailede yetişmeyen çocuklara göre ilişki bağımlısı olma riskinin daha fazla olduğu söylenebilir.

2.4.2. Ailede Görülen Fiziksel ya da Ruhsal Rahatsızlıklar

Fiziksel rahatsızlığa sahip ailelerde, sağlıklı ailelere göre aile içi stres daha fazla görülmekte; bunun sonucunda ailede bir bireyin, rahatsızlık yaşayan kişiye bakım vermesi ve o kişi ile aşırı ilgilenmesi aile içi olumsuz ilişkiler yaşanmasına neden olabilmektedir (Mukba, 2013). Ailelerde görülen ruhsal rahatsızlıklar da fiziksel rahatsızlıklar gibi ilişki bağımlısı olma riskini artırmaktadır. Aile içinde yeme bozuklukları, obsesif kompulsif bozukluk, anksiyete ve depresyon gibi birçok ruhsal rahatsızlık görülebilir. Ançel (2012), ilişki bağımlılarının yeme bozukluğu, depresyon gibi ruhsal rahatsızlıklara yol açtığını ya da bu hastalıklarla birlikte görüldüğünü söylemektedir. Ayrıca, alkol ve madde kullanım bozukluğu olan bireylerde depresyon gibi ruhsal rahatsızlıklar görülmekte ve davranışsal bağımlılıklar genetik olarak aktarılmaktadır (Grant vd., 2010). Sonuç olarak, ailesinde fiziksel ya da ruhsal rahatsızlık görülen bireyler bakım veren rolünü üstlendiği için ilişki bağımlılığının da görülme riski daha fazladır.

2.4.3. Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn tutumları Baumrind (1966) tarafından izin verici, demokratik ve otoriter olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Kuzgun (1991) ve Yavuzer (1994) ise Türk kültüründe yaygın olarak görülen aşırı koruyucu ebeveyn tutumunu da bu tutumlar üzerine ekleyerek farklı bir sınıflandırma yapmıştır. Ebeveynin çocuğa karşı nasıl bir tutum sergilediği çocuğun ileride ilişkilerinde nasıl davranacağını etkilemektedir.

Aşırı otoriter ebeveyn tutumunda, ebeveynler çocuğu fazla kontrol ederek yetiştirir ve bunu yaparken ilgi ve sevgiyi yeteri kadar gösteremedikleri için çocuk korku, boyun eğme ve onay alma gibi kişilik özellikleri göstermektedir (Yıldız, 2004). İzin verici ebeveyn tutumunda ebeveynler çocuğun sınır çizmesi ve kurallara uyması konusunda rahat davranmakta, çocuğun sorumluluk almasını desteklememektedir (Baumrind, 1966). Aşırı

koruyucu ebeveyn tutumunu benimseyen ebeveynler çocuğun hata yapmasından korkmakta ve çocuğun yapması gereken şeyleri kendileri yapmaktadır (Kaya, 1997). Demokratik ebeveyn tutumunu benimseyen ebeveynler ise çocuklar ile etkili iletişim kurmakta ve koyulan kural ve sınırları gerekçeleri ile açıklamaktadır (Baumrind, 1966).

Aşırı otoriter ebeveyn tutumunda yetişen çocuk daha az ilgi ve sevgi gördüğü için kendisine yabancılaşma ve benlik saygısı düşüklüğü olabilmektedir (De Hart, Tennen ve Pelham, 2006). Düşük benlik saygısı ise ilişki bağımlılığında da görülen bir özellik olduğu için aşırı otoriter ebeveyn tutumuna sahip bireylerin çocuklarında ilişki bağımlılığının görülebileceği söylenebilir. Fischer ve Crawford (1992), ilişki bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiş, babaları otoriter olan çocukların ilişki bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. İzin verici ebeveyn tutumunda yetişen çocuk, sınırları ve kuralları tanımadığı için ilişkilerinde sınır çizmekte zorlanabilir ve hep kendi istediğinin olmasını isteyebilir ya da hayır diyememe durumu ile karşı karşıya kalabilir. Bu durum da ilişki bağımlılığının oluşmasına neden olabilir. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunda yetişen çocuk, sorumluluk almadığı için onay ihtiyacı hissetmektedir. Bu nedenle ilişki bağımlılığı açısından risk altında olduğu söylenebilir. Demokratik ebeveyn tutumunda yetişen çocuklarda ise etkili iletişim ve güven temelli bir ilişki olduğu için bu bireylerde ilişki bağımlılığı görülme riskinin daha az olduğu söylenebilir.

2.4.4. Bağlanma Stilleri

Bağlanma, yaşamın ilk yıllarında bebeğe bakım verenle bebek arasındaki ilişkinin niteliğine göre şekillenen ve kişinin yaşamın ilerleyen dönemlerinde duygu, düşünce ve davranışlarını etkilemektedir (Bowlby, 1980). Bağlanma kavramı ilk olarak Bowlby tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Bu kavram daha sonra Ainsworth vd. (2015), tarafından güvenli, kaygılı-saplantılı ve kaçınan olmak üzere çocuklar için üçlü bağlanma modeli olarak düzenlenmiştir. Hazan ve Shaver (1987), bebeklikte oluşan bağlanma biçiminin yetişkinlik dönemi ilişkilerini de etkilediğini söylemiş ve yetişkin bağlanma stillerini güvenli, kaçınan, kaygılı/karasız olmak üzere üç grupta incelemiştir. Buna göre güvenli bağlanan birey insanlar ile ilişkisinde rahat ve güvende hissederken, kaçınan bağlanma stiline sahip birey tedirgin ve kaygılı/kararsız bağlanma yaşayan bireyler ise terk edilme ve reddedilme korkusu hissetmektedir (Ançel, 2012).

İlişki bağımlılığına sahip bireylerin işlevi bozuk ailelerden geldiği göz önüne alındığında bebeklikte güvenli bağlanma yaşamadıkları düşünülmektedir. Selçuk vd. (2005),

bağlanma kaygısı, onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı ve diğerlerini memnun etme çabası arasında olumlu bir ilişki olduğunu söylemektedir. İlişki bağımlılığına sahip bireylerde onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı, terk edilme korkusu ve diğerlerini memnun etme çabasının yüksek oranda görüldüğü için bağlanma konusunda kaygı yaşadıkları düşünülmektedir. Mukba (2013), güvenli bağlanan bireylerin ilişki bağımlılığı yaşama ihtimallerinin daha düşük olduğunu söylemiştir. Ançel ve Kabakçı (2009) tarafından yapılan çalışmada ise ilişki bağımlılığına sahip bireylerin yakın ilişkilerinde daha fazla kaygılı bağlanma gerçekleştirdikleri gözlemlenmiştir.

İlişki bağımlılığına sahip bireyler, ilişkilerinde tedirgin ve huzursuz hissetmekte ve sürekli olarak terk edilme ve reddedilme korkusu ile yaşamaktadırlar. Bu özellikler kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma stiline özellikleri ile örtüşmektedir. Sonuç olarak, bebeklikteki bağlanma biçiminin yetişkinlikteki yakın ilişkileri etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, ilişki bağımlılığına sahip bireylerin kaçınan ya da kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip olduğu söylenebilir.

2.4.5. Cinsiyet

İlişki bağımlılığını etkileyen faktörlerden biri de cinsiyettir. Kadın ve erkek hem biyolojik olarak hem de toplumsal rolleri açısından birbirlerinden çok farklıdır. Toplumsal rolleri açısından kadın sabırlı, merhametli, itaat eden, pasif ve bakıcı konumunda olarak görülürken erkek aktif, risk alan konumda görülmektedir (Ançel, 2012). Kadınlar, toplumsal olarak erkeklere göre daha düşük özgüvene sahip ve depresyon riski daha fazla olmaktadır (Lancer, 2018). Toplumda, kadının annelik rolü nedeniyle kadınlar bakıcı olarak görülmekte, anne olan kadın güç kazanması gerekirken bakım vermek adına kendini adama ve kendi hayatını feda etme gibi davranışlar meydana gelmektedir (Ançel, 2012). Ayrıca toplumumuzda yer alan her başarılı erkeğin arkasında bir kadın olduğu görüşü kadınlara arka planda var olmanın bir gurur olduğu görüşünü empoze etmektedir (Ançel, 2012). Bu nedenle, toplumsal roller açısından incelendiğinde ilişki bağımlılığı daha çok kadınlar ile ilişkilendirilmektedir. Lancer (2018) kadınların küçük yaşlardan itibaren ebeveynlerine daha bağımlı olarak yetiştiklerini ve bu durumun ilişkiden ayrılmakta güçlük yaşamalarına neden olduğunu söylemektedir.

Kadınların içinde bulunduğu kültür kadınları ilişki bağımlılığına daha yatkın hale getirmektedir. Türk kültürü de dahil olmak üzere birçok kültürde kız çocukları kısıtlanarak yetiştirilirken, erkek çocukları daha özgür bir biçimde yetiştirilmektedir. Birçok ülkede

kadınlar para, güç ve kazanılan haklar açısından erkeklere göre daha geride kalması ve baskılar sebebiyle kadınlar daha itaatkar hale gelmesi ilişki bağımlılığına zemin hazırlayan siyasi nedenler arasında yer almaktadır (Lancer, 2018). İlişki bağımlılığı cinsiyete göre incelendiğinde kadınların erkeklere göre daha fazla ilişki bağımlılığı yaşadığı söylenebilir (Mukba, 2013; Sezen, 2019; Uğurelli, 2024).

2.4.6. Kişilik Özellikleri

Bireyin sahip olduğu bazı kişilik özellikleri bireyin ilişki bağımlılığı yaşamada risk oluşturabilir. Örneğin öz saygının düşük olması, dürtüsel hareketler sergileme, kontrolü kaybetmiş bir şekilde davranma, dışarıya odaklanma ve sınır koymada güçlük yaşama gibi kişilik özellikleri ilişki bağımlılığı yaşanma riskini artırmaktadır (Jeremiah ve Joan, 1993). Lancer (2018), düşük düzey özgüven ve beraberinde gelen korku, utanç, suçluluk gibi duyguların da ilişki bağımlılığı yaşama riskini artırdığını söylemiştir. Bireyin öz güveninin düşük olması, kendi kararlarını kendisinin verememesine, sürekli bir onay aramasına ve bu nedenle bağımlı ilişkiler yetiştirmesine neden olabilir. Dışarıya aşırı odaklanan insanlar diğer insanların ne düşündüklerine fazlaca önem vermekte, sınır koymakta güçlük çeken insanlar ise hayır diyememekte ve sürekli olarak diğer insanların isteklerini yerine getirmektedir. Bu durum ise kişiyi yine ilişki bağımlısı olma riski ile karşı karşıya getirmektedir.

Gunhert vd. (1999), kaygı ile ilgili yaptıkları araştırmada yüksek düzeyde kaygıya sahip kişilerin günlük hayatlarında daha fazla stres yaşadıklarını bu yaşanan stresin ilişkilere yansıdığını söylemiştir. Jeremiah ve Joan (1993), ilişki bağımlılığına sahip bireylerin strese neden olabilecek bir durumda diğer insanlara göre daha fazla panik yaşadıklarını ve sorunu çözmede yetersiz kaldıklarını belirtmiştir. Dolayısıyla kaygı düzeyi yüksek bireylerin ilişki bağımlılığı yaşama riskinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Pollack (1992), kişinin ebeveynleri tarafından nasıl yetiştirildiğinin ve aile yaşantısındaki deneyimlerinin kişilik özelliklerine etkisi olduğunu; olumsuz aile yaşantılarının kişilik özelliklerini olumsuz etkileyerek ilişki bağımlılığı yaşama riskini artırdığını söylemiştir. Örneğin diğerlerinin ihtiyaçlarını önemsemek, bakıcılık rolü üstlenmek, itaatkar olmak, onaylanma ihtiyacı ve kendini ifade etmede güçlük yaşama gibi kişilik özellikleri ilişki bağımlısı olma riskini artıran özelliklerdir (Pollack, 1992). Nitekim, kişilik özellikleri ilişki bağımlılığı düzeyi üzerinde etkili olmaktadır.

2.4.7. Olumsuz Yaşantılar

Bireyin ailesinde ya da çevresinde yaşadığı olumsuz deneyimler bireyi ilişki bağımlılığına açık hale getirebilir. Bireyin parçalanmış aile çocuğu olması ya da küçük yaşta yaşadığı ihmal, istismar gibi travmatik deneyimler ilişki bağımlılığı olma riskini artırmaktadır. Dupree (2010), boşanma ya da aile içi sorunların çocuğu olumsuz etkilediğini ve bu olumsuzluğun çocuğun ileride yaşadığı ilişkilerde ortaya çıktığını söylemektedir. Ek olarak yapılan çalışmalar, küçük yaşta yaşanan ihmal ya da istismar gibi travmaya neden olabilecek davranışların da ilişki bağımlılığı yaşama riskini artırdığını ortaya koymaktadır (Bornstein, 2005; Irwin, 1995; Solmaz, 2019; Kılıçkaya, 2021).

2.5. İlişki Bağımlılığı ve Sosyal Onay İhtiyacı

Kişinin çevre ile olan sürekli etkileşimi sonucu davranışlarını ortaya koyması insanın sosyal olduğunu ve sosyal yaşama önem verdiğini göstermektedir. İnsanlar, kişilerarası ilişkilerine diğerleri tarafından sevmeye, değer görmeye ve onay almaya ihtiyaç duymaktadırlar (Hofmann ve DiBartolo, 2010). Kişilerarası ilişkilerde istenilen kişi olmanın ve sosyal onay görmenin çok önemli görülmesi sosyal onay ihtiyacının insanlar için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Sosyal onay ihtiyacı ile ilgili diğerlerinin beğenisini kazanmak (Fehr ve Falk, 2001); başkaları tarafından övülmeyi istemek (Hebert ve diğerleri, 1997); iyi bir birey olarak diğer insanlar tarafından kabul edilmek (Chiba vd., 2009); bir gruba ait hissetmek ve takdir edilmek (Marar, 2004) olarak farklı tanımlamalar yapılmıştır. Sosyal onay ihtiyacı başkalarının ne düşündüğünü önemsemek ve o düşünceye uygun davranışlar ortaya koymakla ilgili bir kavramdır (Karaşar, 2024).

Karaşar'a (2014) göre kişide sosyal onay ihtiyacının çok yüksek ya da çok düşük olması çeşitli problemlere yol açabilmektedir. Sosyal onay ihtiyacı düşük düzeyde olan ya da sosyal onaya ihtiyaç duymayan kişilerin kendilerini savunma eğilimli oldukları, daha içedönük bir hayat yaşadıkları ve içsel değerlere daha fazla önem verdikleri görülmektedir (Raba, 2019). Bu nedenle sosyal onay ihtiyacı düşük düzeyde olan kişiler kendi kararlarını savunmakta ve otoriteye boyun eğmemektedir. Sosyal onaya yüksek derecede ihtiyaç duyan kişiler ise başkaları tarafından onaylanma ve sevilme ihtiyacının giderilmesi için başkalarının istediklerini yapma ve hayır diyememe gibi davranışlar sergilemektedir (Demirli ve Değirmenci, 2019). Sosyal olarak onaylanmak isteyen birey, olumsuz olarak değerlendirilme kaygısı yaşamakta ve başkalarının gözünde iyi bir insan olmak için bütün enerjisini harcamaktadır. Bu bireyler toplumun öne sürdüğü düşüncelerle yakından ilgilenmekte ve

davranışlarını bu düşüncelere göre şekillendirmektedir. Bu durum da sosyal onay ihtiyacına yüksek derecede sahip bireylerin “Elalem ne der?” kaygısıyla yaşamlarına neden olmaktadır (Karaşar, 2014). Ayrıca bu kişiler uyumlu, tedbirli ve sempatik kişilik özelliklerine sahip davranışlar sergilemektedir (Paulhus ve John, 1998). Başkalarının kendileri hakkındaki düşüncelerine fazlaca değer verdikleri için kendi istek ve ihtiyaçlarından önce başkalarının istek ve ihtiyaçlarını önemseyerek daha uyumlu davranışlar sergiledikleri görülmektedir (Baytemir ve ark., 2017). Bu durum da kişilerin başkaları için yaşama düşüncesi geliştirmesine dolayısıyla da kişinin öz benliğinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Öz benliğinden uzaklaşan bireyler ise başkalarına bağımlı olarak yaşadıkları için sosyal olarak onay almadıklarında kendini değersiz hissetme, kendini sevmeme ve kendi kendine yetememe gibi duygularla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Kişilerarası ilişkilerde başkalarından sosyal onay ve destek alma ihtiyacı ilişki bağımlılığını da kapsamaktadır. İnsanlar, sosyal çevreleri ile sevilme ve onay alma ihtiyacını karşılamaya çalışırken ilişki bağımlısı bireyler haline gelebilmektedir. İlişki bağımlısı olan bireyler, yaşadıkları her olayı ve verecekleri her kararı başka bireylere daha fazla danıştıkları ve çevrenin etkisi ile davranışlarını gerçekleştirdikleri için ilişki bağımlılığı kavramı ile sosyal onay ihtiyacı kavramının yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Raba, 2019; Karaşar, 2020). Tanhan ve Mukba (2014), onay alma ihtiyacının ilişki bağımlılığında oldukça fazla olduğunu söylemektedir. İlişki bağımlılığında kişinin çeşitli fedakarlıklar yaptığı ve bu fedakarlıklar sonucunda kendisini sevilmiş ve onaylanmış hissettiği bilinmektedir (Ançel, 2012). İlişkilerde diğer insanların beklenti ve isteklerini karşılamak ve mutlu etmek hem ilişki bağımlılığının hem de sosyal onay ihtiyacının ortak özelliklerini oluşturmaktadır.

2.6. İlişki Bağımlılığı ve Psikolojik Kırılabilirlik

Psikolojik kırılabilirlik, kişinin kendisine saygısını ve inancını bir başarıya ya da dışarıdan gelecek olan onaya bağlı olarak değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkan bilişsel inançları ifade eden bir kavramdır (Sinclair ve Wallston, 1999). Bir başka ifade ile psikolojik kırılabilirlik kavramı, kişilerin travmatik ya da strese neden olabilecek yaşam olayları, çevresel faktörler ve kişinin kendi içsel çatışmalarına karşı savunmasız kalmasını ve zor durumlarla savaşmakta zorluk çekmesini de ifade etmektedir. Kişinin içinde yer aldığı toplumsal yapı, kişinin psikolojik kırılabilirliğini etkilemektedir (Sarıçalı ve Satıcı, 2017). Kişinin yetiştiği ortam, sosyoekonomik durumu, ailesinin stresli yaşam olaylarına verdikleri tepkiler, cinsiyet gibi birçok durum psikolojik kırılabilirlik düzeyini belirlemektedir (Mechanic ve Tanner,

2007). Bu anlamda, toplumda yer alan dezavantajlı grupların psikolojik kırılganlık açısından risk taşıdığı düşünülmektedir (Kessler, 1979; Thoits, 1982). Bu bakış açısına göre ise psikolojik kırılganlığa sahip ve dezavantajlı gruplarda olan bireyler, kendilerini toplumda diğerleri ile aynı düzeyde görememekte ve bu durum özgüvenlerinin zayıflamasına neden olmaktadır (Elvan, 2024). Toplumun beklentilerini karşılamakta zorluk yaşayan kişinin kırılganlık düzeyi artmakta ve toplumsal ilişkileri zedelemekte ve bu nedenle kişi kendi değerlerine uymasa bile sosyal açıdan onay almak için kendi benliğinden uzaklaşmaktadır (Sarıçalı ve Satıcı, 2017).

Psikolojik kırılganlığa sahip bireylerde, kırılganlık düzeyini belirleyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler kişinin ait olduğu sosyal yapı gibi dışsal faktörler olabilirken, kişinin kendisi ile ilgili algıları gibi içsel faktörler de olabilmektedir. Kişinin psikolojik kırılganlık düzeyini büyük ölçüde etkileyen faktör kişinin kendisi ile ilgili algısıdır (Elvan, 2024). Bireyin kendine bakış açısı ve benliğine verdiği değer yani benlik saygısı ne kadar yüksek ise sosyal onay ihtiyacı o kadar düşük ve buna bağlı olarak kişinin zihninde oluşturduğu olumsuz düşünce ve şemalar da o kadar az olmakta; bu olumsuz düşünce ve şemaların az olması ise psikolojik kırılganlık düzeyinin düşük olmasını sağlamaktadır (Mongrain ve Blackburn, 2005).

Psikolojik kırılganlık düzeyi, kişinin çocukluk çağında nasıl bir yaşantı geçirdiği ile ilgili olabilmektedir. Kişinin, çocukluk döneminde nasıl bir ebeveyne sahip olduğu ve ebeveynin çocuğu yetiştirme biçimi psikolojik kırılganlık düzeyini etkileyebilmektedir. Çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından yeterince ilgi görmeyen bireyler yetişkin olduklarında özsaygı düşüklüğü yaşayabilmekte ve bu durum da kişinin psikolojik olarak kırılgan olmasına neden olmaktadır (Özdemir, 2024). Freud (1917), kişinin çocukluk döneminde yaşadığı travmatik yaşam deneyimlerinin ve bu deneyimlerin kişide neden olduğu bilinçdışı çatışmaların yaşamın ileriki yıllarında kişide psikolojik kırılganlığa neden olabileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla kişinin çocuklukta yaşadığı travmaya neden olan ihmal ya da istismar durumu da kişinin psikolojik olarak savunmasız olmasına neden olabilmektedir.

Psikolojik kırılganlık düzeyini belirleyen bir diğer faktör ise genetikdir. Birey, genetik faktörler aracılığı ile psikolojik kırılganlığa daha meyilli bir hale gelerek dünyaya gelebilir. Caspi ve ark. (2003), bazı genetik yapıların bireylerin stres ile baş etmede nasıl bir yol izlediğini etkileyebileceğini ve bu genetik yapıların psikolojik kırılganlığı da etkilediğini söylemektedir.

Psikolojik kırılganlığa sahip bireyler, sosyal yapıya uyum sağlamak amacıyla

genellikle onay ihtiyacı arayışı içinde olmaktadır. Bu kişiler için sosyal olarak onaylanmak ve kabul görmek kendilerini değerli hissetmek için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle psikolojik kırılganlığa sahip birey, çevreden beklediği onayı alamadığında kendini suçlama ve sosyal olarak kendini soyutlama gibi durumlara başvurabilir (Elvan, 2024). Kişinin kendisine verdiği değer dış koşullara bağlı olması psikolojik kırılganlık düzeyini etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir (Akın, 2014).

İlişki bağımlılığı ve psikolojik kırılganlık yaşayan kişilerin özellikleri incelendiğinde benzer özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Bu nedenle ilişki bağımlılığı ile psikolojik kırılganlık arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Psikolojik kırılganlığa sahip bireylerin sosyal onay alma ihtiyacı, benlik değerinin düşük olması, çocukluk çağında yaşadığı travmatik deneyimler, yüksek düzeyde kaygı ve düşük düzeyde özgüven gibi sahip oldukları özellikler, ilişki bağımlılığına sahip bireylerin özellikleri ile örtüşmektedir. Alanyazın incelendiğinde psikolojik kırılganlık ile ilişki bağımlılığını birlikte inceleyen herhangi bir çalışma olmadığı görülmüştür. Özellikleri birbirine benzer iki kavramın birlikte incelenmesinin önemli olduğu görülmektedir.

2.7. İlişki Bağımlılığı ve Kendini Sevme-Özyeterlik

Kişinin kendisine karşı bakış açısı ve kendisini nasıl değerlendirdiği benlik saygısı kavramı ile ifade edilmektedir. Benlik saygısı, kişinin kendisine ne kadar değer verdiğini de kapsayan bir kavramdır (Sevim ve Artan, 2021). Rosenberg (1965), kişinin kendisine karşı olumlu veya olumsuz değerlendirmelerini benlik saygısı olarak tanımlamaktadır. Kişinin kendisine verdiği bu değer, hayata bakış açısını psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik olarak etkilemektedir. Kişinin benlik saygısının düşük olması kişilerarası ilişkilerini ve kendine olan güvenini olumsuz etkilemektedir.

Tafarodi ve Swann (2001), benlik saygısı kavramının kendini sevme ve özyeterlik olmak üzere iki alt boyutunun olduğunu; kendini sevme ve özyeterlik kavramlarının benlik saygısını oluşturduğunu ancak bu iki kavramın farklı anlamları ifade ettiğini belirtmişlerdir. Kendini sevme, toplumdaki diğer insanların kişi hakkındaki olumlu yönde olan bakış açısını kişinin kendi içinde kabul etmesi ve kendisine değer vermesini ifade ederken; özyeterlik kişinin istediklerini ne derecede başardığı ile ilgili değerlendirme yapma durumunu ifade etmekte; kendini sevme, benlik saygısının temelini oluştururken özyeterlik ise benlik saygısının kaynaklarından biri olarak değerlendirilmektedir (Tafarodi ve Swann, 2001). Bandura (1999) özyeterliği, kişinin yapmak istediklerinin sonucunda kendisi ile ilgili olumlu

veya olumsuz bir algısının oluşması olarak ifade etmektedir. Kişi, eğer yapmak istediğini başarmış ise özyeterliliği ile ilgili olumlu düşüncelere sahip olurken; başarısız olduğu durumlarda ise olumsuz düşüncelere sahip olabilmektedir.

Kişinin benlik saygısının yüksek olması için sosyal çevre önemli görülmektedir (Rosenfeld vd., 1998). Kişinin kendisi ile ilgili düşüncelerinin olumlu yönde olması ve içselleşmesi kişinin kendisine yüklediği sosyal değerle ilgili olmaktadır. Kişi, kendisi ile ilgili sosyal çevresinden olumlu dönüt alırsa bunu daha rahat içselleştirmektedir ve olumlu içselleştirme yaptığında diğer insanların kendini sevmeye duygusunu etkileme gücü azalmaktadır (Tafarodi ve Swann, 2001). Kişinin, kendisi ile ilgili olumlu içselleştirme yapmadığı durumlarda ise çevreden onay alma ihtiyacı artmaktadır. İlişki bağımlılığında verici rolündeki kişilerin sergiledikleri davranışların ardından başkaları tarafından beğenilme ve onay görme ihtiyacının da karşılandığını görülmektedir (Ançel, 2012). Beğenilme ve onay görme gibi davranışların ardından verici olan kişi benlik saygısını artırma şansı bulmakta ve alıcı olan kişinin ise bağımlılığı sürekli olarak desteklenmektedir ve dolayısıyla ilişkideki “verici” ve “alıcı” olan kişilerin ihtiyaçları karşılanmakta ve ilişki karşılıklı bağımlılık olarak devam etmektedir (Ançel, 2012).

Kişinin kendini sevmeye ve özyeterlilikle ilgili algısı davranışlarını ve sosyal hayatını etkilemektedir. Tafarodi ve Swann (2001), kişinin kendini sevmeye duygusundan yoksun olması ya da kendisini az sevmesi ve özyeterliliğinin düşük olması durumunda benlik saygısı da düşük olduğunu söylemiştir. Bu durum kişinin özgüven yetersizliği yaşamasına, sosyal hayatında kendi isteklerini ifade etmekte zorluk çekmesine, kendisinden çok başka insanları düşünmesine ve önceliğin hep başka insanların duygu ve düşünceleri olmasına neden olmaktadır (Andre ve Lelord, 2019). Ayrıca bu kişiler kendilerini değersiz hissetmekte, kendileri gibi davranmamakta, reddedilmekten korkmakta ve hep başka insanların onayını aramaktadırlar (Karaşar, 2021). Beattie (1996), değersizlik hissinin ilişki bağımlılığı yaşayan kişilerde fazla görüldüğünü söylemektedir. Bu anlamda bakıldığında kendini sevmeye ve özyeterliliği düşük bireylerin özellikleri ile ilişki bağımlılığı yaşayan bireylerin benzer özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Kişinin kendini sevmeye duygusunun ve özyeterliliğinin düşük olması değersiz hissetmesine, kendi isteklerini arka plana atmasına, hep başkalarının isteklerine göre yaşamasına, onay ihtiyacı hissetmesine ve ilişkilerinde bağımlı bireyler haline gelmelerine neden olmaktadır.

Kendini sevmeye ve özyeterlilikle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Dupree (2010) tarafından yapılan çalışmanın sonucuna göre düşük benlik saygısına sahip kişilerin diğerlerine göre daha fazla ilişki bağımlılığı geliştirdikleri görülmektedir. İlişki bağımlılığı

yaşayan kişilerin özelliklerinden biri de düşük benlik saygısına sahip olmalarıdır (Beattie, 1996; Tanhan ve Mukba, 2014). Cullen ve Car (1999), bağımlılık seviyesi yüksek olan bireylerin düşük benlik saygısına sahip olduklarını ve dürtüsel davrandıklarını söylemiştir. Beattie (1996) ise ilişki bağımlılığına sahip kişilerin sevilme istediklerini ancak bir yandan da kendilerini sevmeye değer bulmadıklarını belirtmiştir. Bu durum da ilişki bağımlılığı yaşayan bireylerin, sevmeye değer görmeme düşüncesinin altında yatan nedenin düşük benlik saygısı olduğunu göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde de ilişki bağımlılığı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar bulunduğu ve bu çalışmaların kendini sevme-özyeterliği düşük bireylerde ilişki bağımlılığı olduğunu ortaya koyduğu görülmektedir (Clark ve Stoffel, 1992; Springer, Britt ve Schlenker, 1998; Cullen ve Car, 1999; Wells, Glickauf-Hughes ve Jones, 1999; Chang, 2010; Marks ve ark., 2011; Karaşar, 2021; Turanlı, 2021; Küçükyıldız, 2022; Karapet., 2024).

2.8. İlişki Bağımlılığı ve Çocukluk Çağı Travmaları

Yaşamın ilk dönemlerinde çocuğun bakım veren kişi ile kurduğu iletişim yaşamın ileriki dönemlerini de büyük ölçüde etkilemektedir. Aynı zamanda çocuğun yaşamın ilk dönemlerinde deneyimlediği olumsuz yaşantılar yaşamın ileriki dönemlerini etkileyebilmektedir (De Bellis, 2005). Bu nedenle çocukluk çağında çocuğun gelişim sürecinde bakım veren kişinin herhangi bir ihmali ve çocuğun yaşadığı olumsuz bir yaşantı nedeniyle çocuğun bedensel ve ruhsal olarak alabileceği bir zarar çocukta travmaya neden olabilmektedir.

Çocukluk çağı travmaları, çocukların 18 yaşına gelene kadar yaşadığı travmaya neden olan olayları ifade etmek için kullanılmaktadır. Çocukluk çağı travmaları istismar, ihmal ve aşırı koruma kontrol gibi nedenlerden oluşmaktadır. İstismar cinsel, fiziksel ve duygusal olmak üzere; ihmal ise fiziksel ve duygusal olmak üzere alt başlıklara ayrılmaktadır (Bernstein ve ark., 2003, Helvacı-Çelik ve Hocaoglu, 2018). Çocuğun yaşadığı anne babadan ayrı kalma ve boşanma süreçlerine şahit olma, kaza, savaş, göç ve doğal afet gibi yaşantılar da travmaya neden olmaktadır (Herman, 2007). Taner ve Gökler (2004), çocukluk döneminde meydana gelen çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen fiziksel, duygusal ve ruhsal olarak zedeleyici ve gelecekteki yaşantıları da olumsuz etkileyen ihmal ve istismar durumlarını; Dünya Sağlık Örgütü (2006) ise çocukların yaşamını, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz etkileyen ihmal ve istismar durumlarını çocukluk çağı travması olarak tanımlamaktadır. Çocukluk çağında yaşanan olumsuz yaşantılar çocuğun hayatının ileriki dönemlerini de

olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Helvacı-Çelik ve Hocaoglu (2018), çocukta travmaya sebep olan bu yaşantıların en yakını tarafından yapılıyor olması ve travmatik deneyimlerin tekrarlanabilir ve uzun süreli etkilere sahip olmasından dolayı çocukluk çağında yaşanan olumsuz olayların etkilerinin çok büyük olduğunu söylemiştir.

Çocukluk çağı travmasına neden olan istismar türlerinden cinsel istismar, çocuğun cinsel gelişimini tamamlamış biri tarafından cinsel olarak tatmin olman için zor kullanarak istismar edilmesi durumudur (Tıraşçı ve Gören, 2007). Duygusal istismar çocuğun bakım veren kişi tarafından davranışsal, duygusal ve bilişsel olarak zarar görmesine neden olacak davranışların bütünüdür (Şahiner ve ark., 2001). Fiziksel istismar ise çocuğa fiziksel olarak bilinçli bir şekilde zarar vermek ya da cezalandırma durumları ile tanımlanmaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Bunun yanı sıra çocuğun yeme, içme, barınma ve giyinme gibi temel düzeydeki hayatını devam ettirmesini sağlayan ihtiyaçların karşılanmaması ise ihmal olarak değerlendirilmektedir (Helvacı-Çelik ve Hocaoglu, 2018). Çocuğun istismar ya da ihmal durumlarına maruz kalması çocukluk çağı travması yaşama olasılığını da artırmaktadır.

Travmatik deneyim yaşayan bireyler korku, çaresizlik gibi duyguları yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Bu durum travmatik deneyim yaşayan çocuklar için de aynı şekilde büyük izler bırakmaktadır (Güloğlu vd., 2016). Çocuk, travmaya neden olan bir olay yaşadığında dünyaya ve insanlara karşı güveni sarsılmaktadır. Dünyaya karşı güvensiz hale gelen çocuk gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı tetikte beklemektedir. Herhangi bir tehlikeye karşı kendisini korumak isteyen çocuk, kaçma ve saklanma gibi davranışlar geliştirmektedir (Herman, 2007). Travmatik deneyim yaşayan çocuklarda, yaşamın ileriki dönemlerinde yaşadıkları ilişkilerde bu durumun etkilerini görülmektedir. Bu kişilerin terk edilmemek için yoğun bir çaba gösterdiği, ya hep ya hiç şeklinde düşünce geliştirdikleri (Ball & Links, 2009) ve ilişkilerinde aşırı kontrolcü bir tutum sergiledikleri (Gunderson & Chu, 1993) görülmektedir. Travmatik deneyimlerin çocuklar üzerindeki etkileri arasında dikkat dağınıklığı, aşırı uyarılmışlık hali, öfke kontrolünde zorlanma, içe kapanıklık, kaygı düzeyinde artış, ayrılık korkusu, ağlama atakları, yeme ve uyku problemleri yer almaktadır (Köroğlu, 2014). Travmatik deneyim yaşayan çocuklarda çeşitli ruhsal bozukluklar görülebilmektedir (Kılıçkaya, 2021). Norman vd., (2012), çocukluk döneminde ihmal ya da istismara uğramış çocukların ilerleyen dönemlerde madde bağımlılığı, intihar girişimi, davranış problemleri gibi risklerle karşı karşıya kaldığını saptamıştır. Çocukluk çağı travmaların etkileri çok güçlü ve uzun süreli olmaktadır. Travmatik olaylar çocuğun kişilik gelişimine zarar vermekte ve yaşamın ileriki dönemlerini de olumsuz etkilemektedir.

Bornstein'in (2005) yaptığı çalışmaya göre çocukluk çağında ihmal veya istismar sebebiyle travma yaşamış kişilerin ilişki bağımlılık düzeyleri daha yüksektir. Barak (2018) çocukluk çağında travma yaşamış bireylerin kendilerini değersiz, yalnız ve zayıf olarak algılamaya başladıklarını söylemektedir. Çocukluk çağı travmaları sonrasında kişilerde kaygı seviyesi artmakta ve benlik saygısı azalmaktadır. Bu durum bu kişilerin kendileri ile ilgili algılarının değişmesine ve kendilerini daha güçsüz, yalnız ve değersiz hissedip bağımlı kişilik oluşturmalarına zemin hazırlamaktadır. Bağımlı kişilik oluşması kişinin romantik ilişkilerinde, aile ilişkilerinde ya da çevre ile olan ilişkilerinde kendi ihtiyaçlarını görmezden gelmesine ve kendini feda eden kişi olmasına neden olmaktadır (Beattie, 1996). Bu anlamda çocukluk çağı travması yaşayan bireylerin özellikleri incelendiğinde ilişki bağımlısı bireylerle aynı özelliklere sahip olduğu ve yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde ilişki bağımlısı birey haline gelme ihtimalinin yüksek olduğu görülmektedir.

2.9. İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu kısmında ilişki bağımlılığı ile mevcut çalışmada ele alınan sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları ile arasındaki ilişkileri inceleyen ilgili alanyazın çalışmalarına yer verilmektedir.

2.9.1. İlişki Bağımlılığı ile Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkileri İnceleyen Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

İlişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu bölümde ilişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi inceleyen yurt içi ve yurt dışı araştırmaların özetlerine yer verilmektedir.

Raba (2019), üniversite öğrencilerinde kişilerarası bağımlılık ile utandırılma korkusu, aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören 353 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, kişilerarası bağımlılık düzeyiyle utandırılma korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasında pozitif düzeyde bir ilişki bulunurken, kişilerarası bağımlılık düzeyi ve aidiyet duygusu arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Karaşar (2020), 144 kız 44 erkek olmak üzere toplam 188 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada mükemmeliyetçilik ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkide sosyal onay ihtiyacının rolünü incelemiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre mükemmeliyetçilik ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkide sosyal onayın orta düzeyde aracı role sahip olduğu

görülmektedir.

Karaşar (2021), öğretmen adaylarındaki karşılıklı bağımlılığı depresyon, sosyal onay ve kendini sevmeye-özyeterlilik ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma, eğitim fakültesinde öğrenim gören 156 kız ve 39 erkek olmak üzere toplam 195 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma ile depresyon, sosyal onay ihtiyacı ve kendini sevmeye-özyeterliliğin karşılıklı bağımlılığı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Depresyon en fazla katkı sağlayan değişken olurken özyeterlilik değişkeninin anlamlı bir katkı sağlamadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Özyeterlilik değişkeni cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermezken doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Doğum sırasına göre ilk doğan çocukların özyeterliliğinin fazla olduğu saptanmıştır.

Kolenova ve ark. (2023), ilişki bağımlılığı yaşayan kadınlarda kişilik özellikleri, onay motivasyonu ve empati arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 102 kadın katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda kişilik özelliklerinin, onay motivasyonunun ve empatinin kadınlarda ilişki bağımlılığının ciddiyetini yordayıcı özelliğinin olduğu saptanmıştır.

Yurt içi ve yurt dışında yapılan bu araştırmalar sosyal onay ihtiyacı ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişki ile ilgili çalışmaların fazla olmadığını göstermektedir. İlişki bağımlılığı ve sosyal onay ihtiyacı kavramları birbirleri ile ilişkilidir ve bu ilişkinin incelenmesi bireylerin iki kavram arasındaki bağı anlaması ve kendilerini değiştirmesi için önemlidir.

2.9.2. İlişki Bağımlılığı ile Psikolojik Kırılganlık Arasındaki İlişkileri İnceleyen Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde ilişki bağımlılığı ile psikolojik kırılganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen yurt içi ve yurt dışı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Psikolojik kırılganlık kavramının, çocukluk çağı travmaları (Bostancıoğlu, 2024), sosyal onay ihtiyacı (Özdemir, 2024) gibi değişkenlerle birlikte incelendiği görülmektedir. Psikolojik kırılganlık ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi hem alanyazına yeni bir bakış açısı getirmesi açısından hem de iki kavramın birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya koymak açısından önemli olarak görülmektedir.

2.9.3. İlişki Bağımlılığı ile Kendini Sevme-Özyeterlik Arasındaki İlişkileri İnceleyen Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

İlişki bağımlılığı ile kendini sevme-özyeterlik arasındaki ilişkiyi inceleyen yurt içi ve yurt dışı çalışmalar bu bölümde yer almaktadır. Kendini sevme ve özyeterlikle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Lee ve Cheung (2014), özyeterliği düşük olan kişilerin sosyal iletişimlerinin zayıf olduğunu ve genellikle sanal arkadaşlıklar kurduklarını belirtmiştir. Ferkany (2008), özyeterliliğin yüksek olmasının kişinin motivasyonunu olumlu yönde etkilediğini söylemektedir. Ayrıca kendini sevme ve özyeterliliğin birleşimi olan benlik saygısı ile ilgili araştırmalar incelendiğinde benlik saygısının düşük olma nedenlerinden birinin olumsuz aile ilişkileri olduğu, aile ilişkilerinin olumlu olmasının ise benlik saygısının artmasını sağladığı (Mogonea & Mogonea, 2014), benlik saygısı yüksek bireylerin otoriteye daha az boyun eğdikleri görülmektedir. Dupree (2010) tarafından yapılan çalışmanın sonucuna göre düşük benlik saygısına sahip kişilerin diğerlerine göre daha fazla ilişki bağımlılığı geliştirdikleri görülmektedir.

Clark ve Stoffel (1992), ilişki bağımlılığı yaşayan bireylerin bakım verme odaklı mesleklere ilgilerinin olup olmadığını belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmaya 15 ergoterapi ve 15 sağlık bilgi yönetimi öğrencisi katılmıştır. Araştırmada benlik saygısı ve kontrol odağı değişkenleri de incelenmiştir. Araştırma sonucunda ilişki bağımlılığı ile bakım verme odaklı meslekler arasında bir ilişki bulunmazken; orta ve yüksek ilişki bağımlılığına sahip bireylerin düşük düzeyde benlik saygısına sahip oldukları saptanmıştır.

Springer, Britt ve Schlenker (1998), üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığı, ilişki kalitesi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda ilişki bağımlılığına sahip bireylerin daha düşük özsaygıya ve daha düşük kişilerarası kontrol algısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Wells, Glickauf-Hughes ve Jones (1999), ilişki bağımlılığı ile utanç eğilimi, düşük öz saygı ve ebeveynleştirme arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmaya 200 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda ilişki bağımlılığı ile düşük öz saygı arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Chang (2010), ilişki bağımlılığı ile kültür değerlerini karşılaştırmak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmada, üniversite öğrencilerinde cinsiyet, aile, benlik saygısı ve psikolojik uyum gibi değişkenler incelenmiştir. Araştırmaya ABD'den 101 ve Tayvan'dan 176 lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda ilişki bağımlılığı ile kültürel değerlerin,

cinsiyet ve benlik saygısının ilişkili olduğu bulunmuştur.

Marks ve ark. (2011), 49 katılımcı ile gerçekleştirdikleri ölçek geliştirme çalışmasında alt boyut olarak yer alan benlik saygısı değişkenini incelediklerinde ilişki bağımlılığı ile bir ilişkisi olduğunu saptamışlardır.

Turanlı (2021), kendini sevme ve özyeterliğin ilişki bağımlılığı ile ilişkisinde kendini affetme, durumu affetme ve başkasını affetmenin aracılık rolünü incelemiştir. Araştırma, İstanbul'da yaşayan 18 yaşından büyük 520 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda kendini sevme ve özyeterliğin ilişki bağımlılığı ile ilişkisinde kendini affetme, durumu affetme ve başkasını affetmenin aracı olduğu bulunmuştur.

Küçük yıldız (2022), yetişkinlerde görülen çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısının ilişki bağımlılığı ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya 228 kadın ve 201 erkek olmak üzere evli ve romantik ilişki yaşayan 429 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda benlik saygısı ile ilişki bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Karapet (2024), kadınlarda madde bağımlılığı ile karşılıklı bağımlılık arasındaki ilişkide benlik saygısının rolünü incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın örneklemini Amerika Birleşik Devleti'nde son iki hafta içinde madde kullandığı tespit edilmiş olan 229 kadın katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda madde bağımlılığı ile karşılıklı bağımlılık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, benlik saygısı ile karşılıklı bağımlılığın ise birbirlerinin anlamlı bir şekilde yordayıcıları oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

İlgili alanyazın incelendiğinde ilişki bağımlılığı ile kendini sevme-özyeterlik kavramları arasındaki ilişkiyi inceleyen hem yurt içi hem de yurt dışı kaynaklarda yeterli çalışmanın olmadığı görülmektedir. İlişki bağımlılığı ve kendini sevme-öz yeterlik arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle bu kavramlar arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların az olduğu da göz önünde bulundurulduğunda bu konuda çalışma yapılması önemli olarak görülmektedir.

2.9.4. İlişki Bağımlılığı ile Çocukluk Çağı Travmaları Arasındaki İlişkileri İnceleyen Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

İlişki bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu bölümde ilişki bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi inceleyen yurt içi ve yurt dışı araştırmaların özetlerine yer verilmektedir.

Solmaz (2019), üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık düzeyi ile çocukluk

çağı travmaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Konya Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 640 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda kişilerarası bağımlılık düzeyi ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Çocukluk çağı travmalarının alt boyutları olan duygusal, fiziksel, cinsel istismar ve duygusal, fiziksel ihmal düzeylerinin artması durumunda ilişki bağımlılığının alt boyutu olan sosyal özgüven eksikliği düzeyinin düştüğü görülmüştür. Yine çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarından olan duygusal ve fiziksel istismar, duygusal ve fiziksel ihmal, duygusal güven düzeyinin artması ile kişinin bağımsız olma düzeyinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ilişki bağımlılığı düzeyinin cinsiyete göre; çocukluk çağı travmalarının cinsiyet, yaş, ekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur.

Kılıçkaya (2021), lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada sürekli kaygı, kişilerarası bağımlılık ve çocukluk çağı travmalarının risk alma davranışı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Yapılan çalışmaya 260 kadın, 176 erkek olmak üzere 436 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda sürekli kaygı ile riskli davranışların alt boyutu olan intihar eğilimi arasında; kişilerarası bağımlılık düzeyi ile riskli davranışın alt boyutu olan sigara kullanımı, beslenme alışkanlıkları ve antisosyal davranış arasında; çocukluk çağı travmaları ile riskli davranışların alt boyutu olan alkol kullanımı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. İlişki bağımlısı olan bireylerin bir kişiye bağlandığı gibi sigaraya da bağlandığı belirtilmiştir. Ayrıca ilişki bağımlısı olan kişiler, bağımlı oldukları kişinin kendilerini terk etmesini önlemek için şiddet uygulama ve tehdit etme gibi antisosyal davranışlara başvurmaktadır.

Şahnaoğlu (2021), yetişkin bireylerdeki çocukluk çağı travmaları ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemek için 304 kadın ve 254 erkek toplam 558 katılımcı ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda çocukluk çağı travmaları ile ilgili algının artması ile ilişki bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve çocukluk çağında yaşanan duygusal istismar ve ihmal, ilişki bağımlılığı yaşanmasına neden olmaktadır.

Evgin ve Sümen (2021), yaşanan ihmal ve istismar olayları ile çocukluk çağı travmaları ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 292 öğrenci katılmıştır ve araştırmaya göre çocukluk çağı travmaları ve ilişki bağımlılığı ile ihmal ve istismar arasında pozitif bir ilişki bulurken; çocukluk çağı travmaları ve ilişki bağımlılığı ile özsaygı, depresyon ve stresle başa çıkma düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Küçükyıldız (2022), yetişkinlerde görülen çocukluk çağı travmaları ile benlik

saygısının ilişki bağımlılığı ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya 228 kadın ve 201 erkek olmak üzere evli ve romantik ilişki yaşayan 429 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda evli olan yetişkinlerde çocukluk çağı travmalarının alt boyutu olan duygusal istismar ve ihmal, aşırı koruma-kontrolün ilişki bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Romantik ilişki yaşayan yetişkinlerde ise çocukluk çağı travmalarının alt boyutu olan fiziksel istismar ve ihmal, duygusal istismar ve ihmal ilişki bağımlılığında anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmuştur.

Çakmak-Tolan ve Tümer (2023), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada çocukluk çağı travmaları ve kişilerarası bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğüne etkisini incelemiştir. Çalışmaya 294 kız ve 164 erkek olmak üzere toplam 458 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda çocukluk çağı travmaları, kişilerarası bağımlılık ve duygu düzenleme güçlüğü arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Duygu düzenleme güçlerinin, çocukluk çağı travmaları ve kişilerarası bağımlılık düzeyleri arasında aracı bir rolü olduğu saptanmıştır.

Irwin (1995), ilişki bağımlılığı, narsisizm ve çocukluk çağı travmaları ile ilgili yaptığı araştırmayı 100 kadın ve 90 erkek olmak üzere toplam 190 kişinin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda ilişki bağımlılığının çocukluk çağı travmaları ile öngörülebilir olmadığı bulunmuştur. Ayrıca ilişki bağımlılığı ile narsisizm arasında bir ilişki bulunduğu belirtilmiştir.

Yurt içi ve yurt dışı alanyazında yer alan ilişki bağımlılığı ve çocukluk çağı travmaları ile ilgili çalışmalar incelendiğinde bu kavramların duygu kontrolü, kaygı ve ihmal istismar gibi değişkenlerle birlikte incelendiği görülmektedir. İlişki bağımlılığı ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkinin detaylı bir şekilde incelenmesi ilişki bağımlılığının çocukluk çağından itibaren ortaya çıkabileceğinin bilinmesi açısından ve çocukluktan itibaren bu konuda ilişki bağımlılığını en aza indirmeye yönelik çalışmalar yapılması açısından önemli görülmektedir.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, örneklem, veri toplama araçları ile elde edilen verileri analiz etmek için kullanılan veri analizleri yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

İlişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelendiği bu araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Nicel araştırma yöntemi sayısal verilerden yola çıkarak bir durumu, olguyu veya davranışı açıklamak için kullanılan bir araştırma yöntemidir (Cox, 2019). Bu araştırmada, değişkenler arasındaki ilişkiler sayısal veriler ve istatistiksel analiz kullanılarak incelendiği için nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden de ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişkenin beraber değişip değişmediği ve değişme varsa bunun ne yönde olduğunu belirlemeyi amaçlayan bir model olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2011). Bu araştırmada, mevcut durum değiştirilmeden değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılacağı için ilişkisel desen kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 yılında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenimine devam eden 533 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler 18 ila 21 ve üstü yaş aralığındadır. Grupta yaş grubu yoğunluğu %59,5 oran ile 21 ve üzeri yaş aralığında değişmektedir. Araştırmanın amacı doğrultusunda çalışmaya katılacak ve veri toplanabilecek bireylere yüz yüze ve çevrimiçi yollar ile uygulama yapılmıştır. Araştırmaya katılan çalışma grubu ile ilgili demografik bilgiler Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	411	77,1
	Erkek	122	22,9
Yaş	18	42	7,9

	19	72	13,5
	20	102	19,1
	21 ve üzeri	317	59,5
Bölüm	Beden Eğitimi Öğretmenliği	42	7,9
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	40	7,5
	İngilizce Öğretmenliği	44	8,3
	Matematik Öğretmenliği	39	7,3
	Müzik Öğretmenliği	9	1,7
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	122	22,9
	Okul Öncesi Öğretmenliği	42	7,9
	Sınıf Öğretmenliği	76	14,3
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	47	8,8
	Türkçe Öğretmenliği	72	13,5
Sınıf	1.Sınıf	138	25,9
	2.Sınıf	119	22,3
	3.Sınıf	118	22,1
	4.Sınıf	158	29,6
Yaşamın geçirildiği yer	Köy-Kasaba	87	16,3
	İlçe	174	32,6
	İl	134	25,1
	Büyükşehir	138	25,9
Baba öğrenim durumu	İlkokul ve Altı	143	26,8
	Ortaokul	108	20,3
	Lise	153	28,7
	Üniversite	129	24,2
Anne öğrenim durumu	İlkokul ve Altı	272	51,0
	Ortaokul	98	18,4
	Lise	99	18,6
	Üniversite	64	12,0

Tablo 1 cinsiyet açısından incelendiğinde çalışma grubunun %77,1'inin kadın ve %22,9'unun erkek olduğu görülmektedir. Çalışma grubunun yaş aralığı incelendiğinde

%7,9'unun 18 yaş, %13,5'inin 19 yaş, %19,1'inin 20 yaş ve %59,5'inin 21 ve üzeri yaş grubunda bulundukları görülmektedir. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin bölümleri incelendiğinde en düşük katılımın %1,7 ile Müzik öğretmenliğinden olduğu ve en yüksek katılımın %22,9 ile Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden olduğu görülmektedir. Çalışma grubunun sınıf düzeyleri incelendiğinde ise 1. Sınıf öğrencilerinin %25,9, 2. Sınıf öğrencilerinin %22,3, 3. Sınıf öğrencilerinin %22,1 ve 4. Sınıf öğrencilerinin %29,6'sının grubu oluşturdukları görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunu 4. Sınıf öğrencilerinin (N=158) oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunun yaşamının çoğunu geçirdiği yerin ağırlıklı olarak ilçe (%32,6) olduğu, baba öğrenim durumunun ağırlıklı olarak lise mezunu (%28,7) olduğu ve anne öğrenim durumunun ağırlıklı olarak ilkokul ve altı mezun grubunda (%51) olduğu görülmektedir. Çalışma grubunun anne, baba, aile ve arkadaşlık ilişkileri ile ilgili değerlendirmeleri ile ailede bakım ihtiyacı ve bağımlılığı olan bir bireyin olup olmadığı ile ilgili durumları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Özellikleri

		N	%
Anne ile ilişki durumu	İyi	439	82,4
	Orta	84	15,8
	Kötü	10	1,9
Baba ile ilişki durumu	İyi	351	65,9
	Orta	156	29,3
	Kötü	26	4,9
Aile ilişkileri	İyi	353	66,2
	Orta	166	31,1
	Kötü	14	2,6
Arkadaşlık ilişkileri	İyi	377	70,7
	Orta	140	26,3
	Kötü	16	3,0
Ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığı	Evet	49	9,2
	Hayır	484	90,8
Ailede bağımlılığı olan bireyin varlığı	Evet	35	6,6
	Hayır	498	93,4

Tablo 2 incelendiğinde çalışma grubunun anne ile olan ilişkilerini ağırlıklı iyi (%82,4) olarak, baba ile olan ilişkilerini ağırlıklı iyi (%65,9) olarak, aile ilişkilerini ağırlıklı iyi (%66,2) olarak ve arkadaşlık ilişkilerini ağırlıklı iyi (%70,7) olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Çalışma grubunun %9,2'sinin ailesinde fiziksel ya da ruhsal hastalık sebebiyle bakıma ihtiyacı olan bireylerin var olduğu ve %6,6'sında ise ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin var olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu kısımda üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığını ölçmek amacıyla Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, sosyal onay ihtiyacı düzeyini belirlemek amacıyla Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, psikolojik kırılganlık düzeyini belirlemek amacıyla Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, benlik saygısının alt boyutları olan kendini sevme-özyeterlik düzeyini belirlemek amacıyla İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği ve çocukluk çağında yaşanan ruhsal travmaları belirlemek amacıyla kullanılan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.3.1. Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ)

Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ), bireylerin ilişkilerinde hangi düzeyde bağımlı olduklarını ölçmek amacıyla Fischer, Spann ve Crawford (1991) tarafından geliştirilmiş ve ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Tanhan ve Mukba (2014) tarafından gerçekleştirilmiştir. İlişki bağımlılığı ölçeği 16 sorudan oluşmakta ve 6'lı likert biçiminde yanıtlanmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler tamamen katılmıyorum (1), kısmen katılmıyorum (2), biraz katılmıyorum (3), biraz katılıyorum (4), kısmen katılıyorum (5) ve tamamen katılıyorum (6) şeklinde cevaplandırılmaktadır. Ölçekte yer alan 5. ve 7. maddeler ters maddedir ve bu maddeler ters madde özelliğine göre puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak puanlar 16-96 puan arasında değişmektedir ve ölçekten yüksek puan alanların düşük puan alanlara göre ilişki bağımlılığı düzeylerinin daha fazla olduğu belirtilmiştir (Fischer, Spann ve Crawford, 1991). Ölçeğin orijinal formu ile Türkçe formunun puanlama yönergesi aynı özelliktedir. Ölçeğin orijinal formunda güvenilirliğin test edilmesi için üniversite öğrencileri ile birlikte yapılan çalışmada birinci grupta Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayısı .77, ikinci grupta .73 ve üçüncü grupta .80 olarak ölçülmüştür. Öğrenci gruplarının ilişki bağımlılığı ortalamaları ise sırasıyla 52.32, 51.55 ve 51.99 olarak belirlenmiş ve bu sonuçlar doğrultusunda ölçeğin güvenilirliğinin farklı örneklemelerde de devam ettiği tespit edilmiştir.

Ölçeğin Türkçe uyarlamasında, ölçeğin tamamına ilişkin hesaplanan Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayısı .65 olarak bulunurken, her maddenin ayrı ayrı Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayısına etkisi .62 ile .68 arasında değişen değerler ile hesaplanmış ve ölçeğin ortak varyansı %48.698 olarak bulunmuştur (Tanhan ve Mukba, 2014). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Genel Sağlık Anketi kullanılmış; Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile ilişki bağımlılığı ölçeği arasında -.19 düzeyinde negatif yönlü ve Genel Sağlık Anketi ile ilişki bağımlılığı ölçeği arasında ise .29 düzeyinde pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Tüm bu bulgular sonucunda Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği'nin Türkçe uyarlama çalışmasında Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısının güvenilir bir değere sahip olduğu ve ölçüt geçerliğini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. İç tutarlılık açısından incelendiğinde Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği'nin bu çalışma için güvenilirlik katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır.

3.3.2. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ)

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ), bireylerin sosyal onay ihtiyacı düzeyini ölçmek amacıyla Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin “başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma” alt boyutları bulunmaktadır. Ölçek 25 maddeden oluşmakta ve 5'li likert biçimde yanıtlanmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınacak puanlar 25-125 puan arasında değişmektedir ve ölçekten alınan puanın yüksek olması sosyal onay ihtiyacının da yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin üç alt boyutuna ilişkin Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayıları başkalarının yargılarına duyarlılık alt boyutu için .83, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma için .80 olarak bulunurken ölçeğin tamamına ilişkin hesaplanan Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuştur (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği geliştirilirken geçerliğinin test edilmesi için Learly (1983) tarafından geliştirilen ve Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan “Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu” ölçeği kullanılmıştır. Karaşar ve Öğülmüş (2016) iki ölçek arasındaki korelasyonun .79 olduğu ve ölçeğin geçerli bir ölçek olduğu saptamıştır. Karaşar ve Öğülmüş (2020) tarafından ölçeğin ergenler üzerindeki geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş ve ölçeğin üç alt boyutu için Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayıları .78 ile .81 arasında değiştiği saptanmıştır. İç tutarlılık açısından incelendiğinde Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin bu çalışma için güvenilirlik katsayısı .94 bulunmuştur.

3.3.3. Psikolojik Kırılganlık Ölçeği (PKÖ)

Psikolojik Kırılganlık Ölçeği (PKÖ), Sinclair ve Wallston (1999) tarafından bireylerin psikolojik kırılganlık düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş ve Akın ve Eker (2011) tarafından Türkçe uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Tek boyutlu olan ölçek 6 maddeden oluşmakta ve 5'li likert biçiminde yanıtlanmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler bana hiç uygun değil (1) ve bana tamamen uygun (5) aralığında cevaplandırılmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınacak puanlar 6-30 arasında değişmektedir ve ölçekten alınan puanların artması psikolojik kırılganlık düzeyinin de arttığını göstermektedir. Ölçeğin tamamına ilişkin hesaplanan Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayısı .75 olarak bulunurken, ölçeğin madde toplam korelasyon katsayıları ise .26 ile .44 arasında değişkenlik gösterdiği bulunmuş ve Psikolojik Kırılganlık Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin üniversite öğrencileri üzerindeki uyumunun iyi olduğu saptanmıştır (Akın ve Eker, 2011). İç tutarlılık açısından incelendiğinde Psikolojik Kırılganlık Ölçeği'nin bu çalışma için güvenilirlik katsayısı .69 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği (İBBSÖ)

İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği (İBBSÖ), bireylerin benlik saygısının alt boyutları olan kendini sevmek ve özyeterlilik düzeyini ölçmek amacıyla Tafarodi ve Swan (2001) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Doğan (2011) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kendini sevmek ve özyeterlilik olmak üzere 2 alt boyutu olan ölçek, 16 maddeden oluşmakta ve 5'li likert biçiminde yanıtlanmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler hiç uygun değil (1), uygun değil (2), biraz uygun (3), uygun (4), tamamen uygun (5) şeklinde cevaplandırılmaktadır. Ölçekten alınacak puanlar 16-80 puan aralığında değişkenlik göstermektedir ve ölçekten alınan yüksek puanlar kendini sevmek ve özyeterlilik düzeyinin de yüksek olduğunu göstermektedir (Tafarodi ve Swann, 2001; Doğan, 2011). Ölçeğin iki alt boyutuna ilişkin Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayıları kendini sevmek alt boyutu için .83 ve özyeterlilik alt boyutu için .74 olarak bulunurken her iki boyut için test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .74 olarak bulunmuştur. Ölçekte yer alan maddelerin tamamının toplam varyansın %50.87'sini açıkladığı saptanmıştır. İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği'nin benlik saygısını ölçmek için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu saptanmıştır (Doğan, 2011). İç tutarlılık açısından incelendiğinde İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği'nin bu çalışma için güvenilirlik katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

3.3.5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ-33)

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ-33), Bernstein ve Fink (1998) tarafından çocukluk çağında yaşanan travmaları belirlemek amacıyla geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Şar ve ark. (2012) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçekte yer alan 28 madde Şar ve ark. (2021) tarafından revize edilerek 33 maddenin yer aldığı yeni bir versiyon oluşturulmuştur. Ölçeğe, duygusal taciz, fiziksel taciz, cinsel taciz, fiziksel ihmal, duygusal ihmal alt boyutları ile birlikte yeni versiyonda yer alan aşırı koruma-kontrol alt boyutları eklenmiştir ve tüm bu alt boyutlar 5'er madde ile ölçülmektedir. Ölçekte yer alan diğer 3 madde ise inkar (minimalize etme) durumunu ölçmektedir. Ölçek 5'li likert türüdür. Ölçekten alınacak puanlar 25-150 puan aralığında değişmekte ve ölçekten alınan puanların yüksek olması artan çocukluk çağı travmalarının olduğunu göstermektedir. Ölçeğin tamamına ilişkin hesaplanan Cronbach alpha (α) iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunurken, Guttman yarım test kat sayısı .97 olarak bulunmuş ve ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla iki hafta ara ile uygulanan test-tekrar test yöntemi ile güvenirlik kat sayısının .90 olduğu saptanmıştır (Şar ve ark. 2012). Ölçeğin Türkçe formunda geçerliğin saptanabilmesi amacıyla Çocukluk Çağı Kötüye Kullanım ve İhmal Soru Listesi (ÇÇKKİSL) ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) kullanılmıştır ve bunun sonucunda ölçeğin geçerli olduğu saptanmıştır (Şar ve ark. 2012). İç tutarlılık açısından incelendiğinde Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin bu çalışma için güvenirlik katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu bölümde araştırmada kullanılan analizler ve bu analizlerin tercih edilme nedenleri anlatılmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır.

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılma, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle araştırmaya uygun analizlerin seçilmesi amacıyla verilerin normalliği incelenmiştir. Araştırma için elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için normallik testleri yapılmış, normallik grafikleri (Histogram, Q-Q Plot ve kutu-çizgi grafiği) ve çarpıklık basıklık değerleri (Skewness-Kurtosis) incelenmiştir (Can, 2022). Tabachnik ve Fidell'e (2013), göre çarpıklık ve basıklık katsayıları ± 1.5 arasında olduğunda verilerin normal dağıldığı varsayımı kabul edilmektedir. Verilerin normal dağılım sayıltısı sağlandığında tüm katılımcılar için değişkenler arasındaki ilişkileri ölçmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon

Katsayısı kullanılmıştır. Ek olarak ilişki bağımlılığı üzerinde etkisi olduğu düşünülen sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasındaki ilişkilerin etkilerini ve ilişki bağımlılığındaki önceliklerini belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır.

Bu çalışma, ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, yaşamın yoğunluğunun geçirildiği yer, anne ve baba eğitim düzeyi, anne, baba, arkadaş ve aile ile ilişkiler, ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığı ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığı gibi değişkenlerle ilişkilerini de incelemeyi amaçlamaktadır. İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin cinsiyet, ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığı ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığı değişkenleri ile arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ölçmek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi kullanılmıştır. Bağımsız Örneklem T-Testi, birbirinden farklı iki gruptan elde edilen verilerin değerlerinin istatistiksel olarak anlamlılığını karşılaştırmak amacıyla uygulanan parametrik bir testtir (Can, 2022). Bu nedenle cinsiyet, ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığı ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığı değişkenleri ile ölçüm yapılırken Bağımsız Örneklem T-Testi kullanılmıştır. İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin yaş, sınıf düzeyi, yaşamın yoğunluğunun geçirildiği yer, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenleri ile arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ölçmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), birbiri ile ilişkisi olmayan ikiden fazla örneklemin ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlılığını test etmek amacıyla uygulanan parametrik bir testtir (Büyüköztürk, 2013). Bu nedenle yaş, sınıf düzeyi, yaşamın yoğunluğunun geçirildiği yer, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenleri ile ölçüm yapılırken Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucunda gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin anne, baba, arkadaş ve aile ile ilişkiler değişkenleri ile arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ölçmek amacıyla Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Kruskal-Wallis testi, birbirinden bağımsız iki ya da daha fazla grubun ortalamasının istatistiksel açıdan anlamlılığını test etmek amacıyla uygulanan parametrik olmayan bir testtir (Büyüköztürk, 2013). Anne, baba, arkadaş ve aile ile ilişkiler değişkenleri ayrı ayrı incelendiğinde verilerin

normal dağılım göstermemesi sebebi ile bu değişkenlerle ölçüm yapılırken Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucunda gruplar arasında çoklu karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümde araştırmanın amaçlarına yönelik olarak gerçekleştirilen analizlerin bulguları yer almaktadır.

4.1. Verilerin Analize Uygunluğunun İncelenmesi ve Düzenlenmesi

Bu bölümde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevmeye-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkinin tüm katılımcılarda incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemeye önce tüm katılımcılardan elde edilen verilerin normalliği basıklık-çarpıklık katsayıları ve kutu, histogram grafikleri ile test edilmiştir. Verilerin normal dağılımına ilişkin incelenen çarpıklık ve basıklık katsayılarına ilişkin değerler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. SFİBÖ, SOİÖ, PKÖ, CTQ-33, İBBSÖ ve Alt Boyutları Puanlarına İlişkin Çarpıklık Basıklık Değerleri

Değişkenler	N	$\bar{X}$	Çarpıklık	Basıklık
SFİBÖ	533	55,45	,11	-,03
SOİÖ	533	74,48	-,17	,15
PKÖ	533	18,28	,04	-,01
Kendini sevmeye	533	28,50	-,39	-,16
Özyeterlik	533	25,30	-,10	1,17
CTQ-33	533	49,89	1,27	1,14

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tabachnik ve Fidell'e (2013), göre çarpıklık ve basıklık katsayıları ± 1.5 arasında olduğunda verilerin normal dağıldığı varsayımı kabul edilmektedir. Tablo 3 incelendiğinde değişkenlere ait çarpıklık basıklık değerleri ± 1.5 sınırları arasında olduğu için bu değişkenlere ait verilerin normal dağıldığı görülmektedir. Ek olarak incelenen kutu ve histogram grafiklerinde de tüm değişkenlerin normal dağılıma benzer şekilde bir dağılım gösterdikleri saptanmıştır.

4.2. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bu başlık altında ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer, anne ve baba eğitim düzeyi, anne, baba, arkadaş ve aile ile ilişkiler, ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığı ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığı değişkenleriyle incelenmesi sonucu ulaşılan bulgular yer almaktadır.

4.2.1. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Bu kısımda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin cinsiyete göre incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Araştırmada ele alınan bu değişkenler bağımsız örneklem t-testi kullanılarak cinsiyete göre karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
SFBIÖ	Kadın	411	55,68	11,55	531	0,84	0,40
	Erkek	122	54,69	10,94			
SOİÖ	Kadın	411	75,60	17,30	531	2,66	0,00*
	Erkek	122	70,70	19,63			
PKÖ	Kadın	411	18,38	4,44	531	0,97	0,33
	Erkek	122	17,94	4,50			
Kendini sevme	Kadın	411	28,50	6,54	531	0,13	0,99
	Erkek	122	28,50	6,70			
Özyeterlik	Kadın	411	25,16	4,50	531	-1,25	0,20
	Erkek	122	25,76	4,97			
CTQ-33	Kadın	411	48,36	15,22	531	-3,93	0,00**
	Erkek	122	55,04	20,11			

*p<,05, **p<,001

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 4 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin cinsiyete göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Buna göre bağımsız örneklem t-testi sonucunda ilişki bağımlılığı değişkeninin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılık ($p=0,40$) göstermediği görülmektedir. Sosyal onay ihtiyacı değişkeninin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($p=0,00$) ve kadınların toplam puan ortalamalarının ($\bar{X}=75,60$, $Ss=17,30$), erkeklerin toplam puan ortalamalarından ($\bar{X}=70,70$, $Ss=19,63$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Psikolojik kırılganlık değişkeninin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p=0,33$); kendini sevme değişkeninin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p=0,99$); özyeterlik değişkeninin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p=0,20$) görülmektedir. Çocukluk çağı travmaları değişkeninin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($p<0,05$) ve erkeklerin toplam puan ortalamalarının ($\bar{X}=55,04$, $Ss=20,11$), kadınların toplam puan ortalamalarından ($\bar{X}=48,36$, $Ss=15,22$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.2.2. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşa Göre İncelenmesi

Bu kısımda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin yaşa göre incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Araştırmada ele alınan bu değişkenler tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak yaşa göre karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen tek yönlü anova sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
SFİBÖ	Gruplar arası	51,23	3	17,07	,13	,94
	Grup içi	69289,14	529	130,98		
	Toplam	69340,38	532			
SOİÖ	Gruplar arası	1590,75	3	530,25	1,65	,17
	Grup içi	170040,32	529	321,43		

	Toplam	171631,08	532			
PKÖ	Gruplar arası	28,80	3	9,60	,48	,69
	Grup içi	10542,27	529	19,92		
	Toplam	10571,08	532			
Kendini Sevme	Gruplar arası	22,50	3	7,50	,17	,91
	Grup içi	22992,72	529	43,46		
	Toplam	23015,22	532			
Özyeterlik	Gruplar arası	78,46	3	26,15	1,22	,29
	Grup içi	11283,50	529	21,33		
	Toplam	11361,97	532			
CTQ-33	Gruplar arası	358,49	3	119,49	,42	,73
	Grup içi	147863,62	529	279,51		
	Toplam	148222,11	532			

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 5 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin yaşa göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen anova testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre, ilişki bağımlılığı toplam puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir ($F(3, 529)=13, p>0.05$). Sosyal onay ihtiyacı toplam puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=1,65, p>0.05$); psikolojik kırılganlık toplam puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=48, p>0.05$); kendini sevme toplam puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=17, p>0.05$); özyeterlik toplam puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=1,22, p>0.05$) ve çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=42, p>0.05$) görülmektedir.

4.2.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Öğrencilerin Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yere Göre İncelenmesi

Bu kısımda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Araştırmada ele alınan

bu değişkenler tek yönlü anova kullanılarak yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yere göre karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen tek yönlü anova sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Fark
SFİBÖ	Gruplar arası	535,63	3	178,54	1,37	,25	
	Grup içi	68804,74	529	130,06			
	Toplam	69340,38	532				
SOİÖ	Gruplar arası	2752,02	3	917,34	2,87	,03*	2-4
	Grup içi	168879,05	529	319,24			
	Toplam	171631,08	532				
PKÖ	Gruplar arası	121,74	3	40,58	2,05	,10	
	Grup içi	10449,33	529	19,75			
	Toplam	10571,08	532				
Kendini Sevme	Gruplar arası	209,38	3	69,79	1,61	,18	
	Grup içi	22805,83	529	43,11			
	Toplam	23015,22	532				
Özyeterlik	Gruplar arası	16,46	3	5,490	,25	,85	
	Grup içi	11345,50	529	21,44			
	Toplam	11361,97	532				
CTQ-33	Gruplar arası	317,92	3	105,97	,37	,76	
	Grup içi	147904,19	529	279,59			
	Toplam	148222,11	532				

*p< ,05

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 6 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen anova testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre, ilişki bağımlılığı toplam puanlarının

yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir ($F(3, 529)=1,37, p>0.05$). Sosyal onay ihtiyacı toplam puanlarının yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($F(3, 529)=2,87, p<0.05$) görülmektedir. Gruplar arası farkın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini tespit etmek için uygulanan Tukey testi sonucunda köy ya da kasabada yaşayan öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı toplam puanlarının ($\bar{X}=73,13$), büyükşehirde yaşayan öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı toplam puanlarından ($\bar{X}=71,65$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Psikolojik kırılganlık toplam puanlarının yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=2,05, p>0.05$); kendini sevme toplam puanlarının yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=1,61, p>0.05$); özyeterlik toplam puanlarının yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=,25, p>0.05$) ve çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3,529)=,37 p>0.05$) görülmektedir.

4.2.4. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

Bu kısımda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin anne ve babanın eğitim durumuna göre incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Araştırmada ele alınan bu değişkenler anne ve babanın eğitim durumuna göre tek yönlü anova kullanılarak göre karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen tek yönlü anova sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
SFİBÖ	Gruplar arası	488,53	3	162,84	1,25	,29
	Grup içi	68851,84	529	130,15		
	Toplam	69340,38	532			
SOİÖ	Gruplar arası	609,97	3	203,32	,62	,59
	Grup içi	171021,10	529	323,29		
	Toplam	171631,08	532			

PKÖ	Gruplar arası	24,67	3	8,22	,41	,74
	Grup içi	10546,40	529	19,93		
	Toplam	10571,08	532			
Kendini Sevme	Gruplar arası	76,94	3	25,64	,59	,62
	Grup içi	22938,27	529	43,36		
	Toplam	23015,22	532			
Özyeterlik	Gruplar arası	1,64	3	,55	,02	,99
	Grup içi	11360,32	529	21,47		
	Toplam	11361,97	532			
CTQ-33	Gruplar arası	1139,07	3	379,69	1,36	,25
	Grup içi	147083,04	529	278,04		
	Toplam	148222,11	532			

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 7 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin anne eğitim durumuna göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen Anova testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre, ilişki bağımlılığı toplam puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir ($F(3, 529)=1,25$, $p>0.05$). Sosyal onay ihtiyacı toplam puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=,62$ $p>0.05$) görülmektedir. Psikolojik kırılganlık toplam puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=,41$, $p>0.05$); kendini sevme toplam puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=,59$, $p>0.05$); özyeterlik toplam puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=,02$, $p>0.05$) ve çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3,529)=1,36$, $p>0.05$) görülmektedir.

Tablo 8. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
SFİBÖ	Gruplar arası	343,35	3	114,45	,87	,45	

	Grup içi	68997,02	529	130,42			
	Toplam	69340,38	532				
SOİÖ	Gruplar arası	851,79	3	283,93	,87	,45	
	Grup içi	170779,28	529	322,83			
	Toplam	171631,08	532				
PKÖ	Gruplar arası	200,63	3	66,87	3,41	,01*	4-2
	Grup içi	10370,44	529	19,60			
	Toplam	10571,08	532				
Kendini Sevme	Gruplar arası	250,30	3	83,43	1,93	,12	
	Grup içi	22764,92	529	43,03			
	Toplam	23015,22	532				
Özyeterlik	Gruplar arası	18,90	3	6,30	,29	,83	
	Grup içi	11343,06	529	21,44			
	Toplam	11361,97	532				
CTQ-33	Gruplar arası	653,76	3	217,92	,78	,50	
	Grup içi	147568,35	529	278,95			
	Toplam	148222,11	532				

*p<,05

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 8 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin baba eğitim durumuna göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen Anova testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre, ilişki bağımlılığı toplam puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir ($F(3, 529)=,87, p>0.05$). Sosyal onay ihtiyacı toplam puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=,87, p>0.05$) görülmektedir. Psikolojik kırılganlık toplam puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($F(3, 529)=3,41, p<0.05$) görülmektedir. Gruplar arası farkın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini tespit etmek için uygulanan Tukey testi sonucunda baba eğitim durumu lise olan öğrencilerin psikolojik kırılganlık toplam puanlarının ($\bar{X}=19,24$), baba eğitim durumu ilkökul ve altı olan öğrencilerin psikolojik kırılganlık toplam puanlardan ($\bar{X}=17,75$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kendini sevme toplam puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir

farklılık göstermediği ($F(3, 529)=1,93, p>0.05$); özyeterlik toplam puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3, 529)=,29, p>0.05$) ve çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(3,529)=,78, p>0.05$) görülmektedir.

4.2.5. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Katılımcıların Anne ve Baba ile Arasındaki İlişkinin Düzeyine Göre İncelenmesi

Bu kısımda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevmeye-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin anne ve baba ile olan ilişkinin düzeyine göre incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Araştırmada ele alınan bu değişkenler anne ve baba ile olan ilişkinin düzeyine göre veriler normal dağılım göstermediği için Kruskal-Wallis testi kullanılarak göre karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin anne ile ilişkilere dair bulgular Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne İle İlişkinin Düzeyi Göre Kruskal-Wallis Sonuçları

	İlişki durumu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
SFİBÖ	İyi	439	254,90	2	17,99	0,00*	1-2
	Orta	84	314,70				1-3
	Kötü	10	397,75				
SOİÖ	İyi	439	262,64	2	4,10	0,12	
	Orta	84	279,38				
	Kötü	10	354,30				
PKÖ	İyi	439	260,03	2	7,18	0,02*	1-3
	Orta	84	291,73				
	Kötü	10	365,45				
Kendini Sevme	İyi	439	282,32	2	28,12	0,00*	1-2
	Orta	84	205,63				1-3
	Kötü	10	110,10				2-3
Özyeterlik	İyi	439	276,48	2	11,97	0,00*	1-2
	Orta	84	231,36				1-3

	Kötü	10	150,30				
CTQ-33	İyi	439	242,32	2	68,00	0,00*	1-2
	Orta	84	371,33				1-3
	Kötü	10	474,30				2-3

*p<.05

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 9 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin anne ile ilişkinin düzeyi göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen kruskal-wallis testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ilişki bağımlılığı toplam puanlarının, anne ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =17,99, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda ilişki bağımlılığı ile anne ile ilişkilerin durumu değişkenlerinde iyi-orta ve iyi-kötü grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Sosyal onay ihtiyacı alınan toplam puanlarının anne ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =4,10, p>.05]. Psikolojik kırılganlık toplam puanlarının anne ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =7,18, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-kötü grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Kendini sevme toplam puanlarının anne ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =28,12, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta, iyi-kötü ve orta-kötü grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Özyeterlik toplam puanlarının anne ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =11,97, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta ve iyi-kötü grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının anne ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =68,00, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta, iyi-kötü ve orta-kötü grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, anne ile olan ilişkinin düzeyinin (iyi-orta-

kötü), ilişki bağımlılığı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme, özyeterlik ve çocukluk çağı travmalarının artırmada ya da azaltmada farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Anne ile ilişkilerin kötü olması durumunda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık ve çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının arttığı görülmektedir. Anne ile ilişkilerin iyi olması durumunda bu toplam puanlar azalmakta ve kendini sevme-özyeterlik toplam puanları da artmakta olduğu görülmektedir. Baba ile ilişki düzeyine göre değişimi görmek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Baba İle İlişkinin Düzeyi Göre Kruskal-Wallis Sonuçları

	İlişki durumu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
SFİBÖ	İyi	351	248,33	2	15,11	0,00*	1-2
	Orta	156	303,07				
	Kötü	26	302,54				
SOİÖ	İyi	351	255,16	2	6,15	0,04*	1-2
	Orta	156	291,15				
	Kötü	26	281,90				
PKÖ	İyi	351	255,00	2	6,30	0,04*	1-2
	Orta	156	289,22				
	Kötü	26	295,65				
Kendini Sevme	İyi	351	289,95	2	23,15	0,00*	1-2
	Orta	156	220,30				
	Kötü	26	237,35				
Özyeterlik	İyi	351	287,16	2	17,75	0,00*	1-2
	Orta	156	229,04				1-3
	Kötü	26	222,65				
CTQ-33	İyi	351	228,74	2	76,02	0,00*	1-2
	Orta	156	324,32				1-3
	Kötü	26	439,65				2-3

*p<.05

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 10 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin baba ile ilişkinin düzeyi göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen kruskal-wallis testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ilişki bağımlılığı toplam puanlarının, baba ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =15,11 p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Sosyal onay ihtiyacı alınan toplam puanlarının baba ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =6,15, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Psikolojik kırılganlık toplam puanlarının baba ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =6,30, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Kendini sevme toplam puanlarının baba ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =23,15 p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Özyeterlik toplam puanlarının baba ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =17,75, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta ve iyi-kötü grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının baba ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =76,02, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta, iyi-kötü ve orta-kötü grupları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, baba ile olan ilişkinin düzeyinin (iyi-orta-kötü), ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme, özyeterlik ve çocukluk çağı travmalarının artırmada ya da azaltmada farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Baba ile ilişkilerin orta olması durumunda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı; kötü olması durumunda psikolojik kırılganlık ve çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının arttığı görülmektedir. Baba ile ilişkilerin iyi olması durumunda kendini sevme-özyeterlik toplam puanları da artmakta olduğu görülmektedir.

4.2.6. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Aile ve Arkadaşlar ile İlişkinin Düzeyine Göre İncelenmesi

Bu kısımda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin aile ve arkadaşlar ile olan ilişkinin durumuna göre incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Araştırmada ele alınan bu değişkenler aile ve arkadaşlar ile olan ilişkinin durumuna göre veriler normal dağılım göstermediği için Kruskal-Wallis testi kullanılarak göre karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen Kruskal-Wallis testi sonucunda aile ile ilişkilerin düzeyine dair bulgular Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Aile İle İlişkinin Düzeyine Göre Kruskal-Wallis Sonuçları

	İlişki durumu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
SFİBÖ	İyi	353	248,04	2	17,60	0,00*	1-2
	Orta	166	299,80				1-3
	Kötü	14	356,29				
SOİÖ	İyi	353	254,18	2	7,52	0,02*	1-2
	Orta	166	293,89				
	Kötü	14	271,39				
PKÖ	İyi	353	253,99	2	8,34	0,01*	1-2
	Orta	166	289,43				
	Kötü	14	329,00				
Kendini Sevme	İyi	353	294,04	2	32,90	0,00*	1-2
	Orta	166	216,57				1-3
	Kötü	14	183,11				
Özyeterlik	İyi	353	288,34	2	20,19	0,00*	1-2
	Orta	166	225,39				
	Kötü	14	222,32				
CTQ-33	İyi	353	223,50	2	87,88	0,00*	1-2
	Orta	166	345,31				1-3
	Kötü	14	435,32				2-3

*p<.05

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik

Tablo 11 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin aile ile ilişkinin düzeyi göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen kruskal-wallis testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ilişki bağımlılığı toplam puanlarının, aile ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =17,60 p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta ve iyi-kötü grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacı alınan toplam puanlarının aile ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =7,52, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Psikolojik kırılgnlık toplam puanlarının aile ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. [χ^2 (sd=2, n=533) =8,34, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iy-orta grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Kendini sevme toplam puanlarının aile ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =32,90, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta ve iyi-kötü grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Özyeterlik toplam puanlarının aile ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =20,19, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının aile ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =87,88, p<.05]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta, iyi-kötü ve orta-kötü grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Bu bulgular, aile ile olan ilişkinin düzeyinin (iyi-orta-kötü), ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılgnlık, kendini sevme, özyeterlik ve çocukluk çağı travmalarının artırmada ya da azaltmada farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Aile ile ilişkilerin kötü olması durumunda ilişki bağımlılığı, psikolojik kırılgnlık ve çocukluk çağı travmaları toplam pualarının; orta olması durumunda sosyal onay ihtiyacı toplam puanlarının arttığı görülmektedir. Aile ile ilişkilerin iyi olması durumunda kendini sevme-özyeterlik toplam

puanları da artmakta olduğu görülmektedir. Arkadaş ile ilişki düzeyine göre değişimi görmek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Arkadaş İle İlişkinin Düzeyine Göre Kruskal-Wallis Sonuçları

	İlişki durumu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
SFİBÖ	İyi	377	244,75	2	26,92	0,00*	1-2
	Orta	140	320,53				1-3
	Kötü	16	323,03				
SOİÖ	İyi	377	254,18	2	9,16	0,01*	1-2
	Orta	140	300,00				
	Kötü	16	280,22				
PKÖ	İyi	377	253,18	2	10,58	0,00*	1-2
	Orta	140	302,07				
	Kötü	16	285,66				
Kendini Sevme	İyi	377	285,87	2	20,18	0,00*	1-2
	Orta	140	225,10				1-3
	Kötü	16	188,88				
Özyeterlik	İyi	377	288,09	2	24,76	0,00*	1-2
	Orta	140	218,87				1-3
	Kötü	16	191,19				
CTQ-33	İyi	377	244,05	2	29,44	0,00*	1-2
	Orta	140	318,71				1-3
	Kötü	16	355,31				

*p<.05

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 12 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin arkadaş ile ilişkinin düzeyi göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen kruskal-wallis testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda ilişki bağımlılığı toplam puanlarının, arkadaş ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2,

n=533) =26,92, $p<.05$]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta ve iyi-kötü grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacı alınan toplam puanlarının arkadaş ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =9,16, $p<.05$]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi iyi-orta grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Psikolojik kırılganlık toplam puanlarının arkadaş ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =10,58, $p<.05$]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Kendini sevme toplam puanlarının arkadaş ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =20,18, $p<.05$]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta ve iyi-kötü grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Özyeterlik toplam puanlarının arkadaş ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =24,76, $p<.05$]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta ve iyi-kötü grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının arkadaş ile ilişkilerin düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir [χ^2 (sd=2, n=533) =29,44, $p<.05$]. Gruplar arası farkın hangi grupları arasında gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda iyi-orta ve iyi-kötü grupları arasında fark olduğu görülmüştür. Bu bulgular, arkadaş ile olan ilişkinin düzeyinin (iyi-orta-kötü), ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme, özyeterlik ve çocukluk çağı travmalarının artırmada ya da azaltmada farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Arkadaş ile ilişkilerin kötü olması durumunda ilişki bağımlılığı ve çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının; orta olması durumunda sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik kırılganlık toplam puanlarının arttığı görülmektedir. Arkadaş ile ilişkilerin iyi olması durumunda kendini sevme-özyeterlik toplam puanları da artmakta olduğu görülmektedir.

4.2.7. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Bakıma İhtiyacı Olan Bireyin Varlığına Göre İncelenmesi

Bu kısımda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ailede bakıma ihtiyacı olan

bireylerin varlığına göre incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Araştırmada ele alınan bu değişkenler bağımsız örneklem t-testi kullanılarak ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığına göre incelenmesi göre karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 13'te yer almaktadır.

Tablo 13. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Bakıma İhtiyacı Olan Bireylerin Varlığına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Değişkenler	Bakıma İhtiyacı Olan Bireyin Varlığı	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
SFİÖ	Evet	49	56,55	14,07	531	0,70	0,48
	Hayır	484	55,34	11,12			
SOİÖ	Evet	49	75,89	20,56	531	0,57	0,56
	Hayır	484	74,33	17,69			
PKÖ	Evet	49	18,87	4,67	531	0,97	0,33
	Hayır	484	18,22	4,43			
Kendini sevme	Evet	49	26,85	7,15	531	-1,84	0,06
	Hayır	484	28,67	6,50			
Özyeterlik	Evet	49	24,77	5,42	531	-0,83	0,40
	Hayır	484	25,35	4,53			
CTQ-33	Evet	49	54,61	17,52	531	2,08	0,03*
	Hayır	484	49,41	16,54			

*p<,05

Not. SFİÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 13 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığına göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Buna göre bağımsız örneklem t-testi sonucuna göre ilişki bağımlılığı değişkeninin ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde anlamlı bir şekilde farklılık ($p=0,48$) görülmemektedir. Sosyal onay ihtiyacı değişkeninin ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p=0,56$); psikolojik kırılganlık değişkeninin ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel

açından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p=0,33$); kendini sevme değişkeninin ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p=0,06$) ve özyeterlik değişkeninin ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p=0,40$) görülmektedir. Çocukluk çağı travmaları değişkeninin ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($p=0,03$) ve ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin toplam puan ortalamalarının ($\bar{X}=54,61$, $Ss=17,52$), ailede bakıma ihtiyacı olmayan bireylerin toplam puan ortalamalarından ($\bar{X}=49,41$, $Ss=16,54$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.2.8. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Alkol ya da Madde Bağımlılığı Olan Bireylerin Varlığına Göre İncelenmesi

Bu kısımda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ailede alkol ya da madde bağımlılığına sahip bireylerin varlığına göre incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Araştırmada ele alınan bu değişkenler bağımsız örneklem t-testi kullanılarak ailede alkol ya da madde bağımlılığına sahip bireylerin varlığına göre incelenmesi göre karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 14’te yer almaktadır.

Tablo 14. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Alkol ya da Madde Bağımlılığı Olan Bireylerin Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Değişkenler	Bakıma İhtiyacı	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
	Olan Birey						
SFBİÖ	Evet	35	62,31	13,56	531	3,71	0,00**
	Hayır	498	54,97	11,10			
SOİÖ	Evet	35	75,42	19,43	531	0,32	0,74
	Hayır	498	74,41	17,87			
PKÖ	Evet	35	19,94	4,92	531	2,28	0,02*
	Hayır	498	18,17	4,41			
Kendini sevme	Evet	35	25,05	6,51	531	-3,23	0,00*
	Hayır	498	28,74	6,51			
Özyeterlik	Evet	35	24,02	4,49	531	-1,68	0,09

	Hayır	498	25,38	4,62			
CTQ-33	Evet	35	58,48	16,20	531	3,17	0,00*
	Hayır	498	49,29	16,57			

*p<,05, **p<,001

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 14 incelendiğinde ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik sağlamlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığına göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonucunda ulaşılan bulgular görülmektedir. Buna göre bağımsız örneklem t-testi sonucunda ilişki bağımlılığı değişkeninin ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılık ($p<0,00$) gösterdiği ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin toplam puan ortalamalarının ($\bar{X}=62,31$, $Ss=13,56$), ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylerin toplam puan ortalamalarından ($\bar{X}=54,97$, $Ss=11,10$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal onay ihtiyacı değişkeninin ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p>0,74$) görülmektedir.

Psikolojik kırılganlık değişkeninin ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($p<0,02$) ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin toplam puan ortalamalarının ($\bar{X}=19,94$, $Ss=4,92$), ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylerin toplam puan ortalamalarından ($\bar{X}=18,17$, $Ss=4,41$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kendini sevme değişkeninin ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($p<0,00$) ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylerin toplam puan ortalamalarının ($\bar{X}=28,74$, $Ss=6,51$), ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin toplam puan ortalamalarından ($\bar{X}=25,05$, $Ss=6,51$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Özyeterlik değişkeninin ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p>0,09$) görülmektedir. Çocukluk çağı travmaları değişkeninin ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($p<0,00$) ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin toplam puan ortalamalarının ($\bar{X}=58,48$, $Ss=16,20$), ailede alkol ya

da madde bağımlılığı olmayan bireylerin toplam puan ortalamalarından ($\bar{X}=49,29$, $S_s=16,57$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevmeye-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasındaki ilişkilere ilişkin bulgular yer almaktadır. Tüm katılımcılar için değişkenler normal dağılım gösterdiği için değişkenler arasındaki ilişkileri ölçmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkilerle ilgili korelasyon sonuçları Tablo 15'te yer almaktadır.

Tablo 15. Değişkenler Arası İlişkilerin Tüm Katılımcılarda Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Sonuçları

			1	2	3	4	5	6
1	SFİBÖ	<i>r</i>	1					
		<i>p</i>						
2	SOİÖ	<i>r</i>	,51**	1				
		<i>p</i>	,00					
3	PKÖ	<i>r</i>	,48**	,57**	1			
		<i>p</i>	,00	,00				
4	Kendini sevmeye	<i>r</i>	-,56**	-,53**	-,58**	1		
		<i>p</i>	,00	,00	,00			
5	Özyeterlik	<i>r</i>	-,41**	-,51**	-,44**	,63**	1	
		<i>p</i>	,00	,00	,00	,00		
6	CTQ-33	<i>r</i>	,24**	,20**	,26**	-,37**	-,23**	1
		<i>p</i>	,00	,00	,00	,00	,00	

** $p < ,001$

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Tablo 15 incelendiğinde tüm katılımcılarda ilişki bağımlılığı toplam puanları ile sosyal onay ihtiyacı toplam puanları arasında olumlu yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = 0,51$, $p < 0,01$); ilişki bağımlılığı toplam puanları ile psikolojik kırılganlık toplam puanları arasında olumlu yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = 0,48$, $p < 0,01$); ilişki bağımlılığı toplam puanı ile kendini sevmeye toplam puanı arasında olumsuz yönde orta düzeyde anlamlı

bir ilişki ($r = -0,56$, $p < 0,01$); ilişki bağımlılığı toplam puanı ile özyeterlik toplam puanı ile olumsuz yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = -0,41$, $p < 0,01$) ve ilişki bağımlılığı toplam puanı ile çocukluk çağı travmaları toplam puanı arasında olumlu yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = 0,24$, $p < 0,01$) bulunmaktadır.

Tablo 15 incelendiğinde sosyal onay ihtiyacı toplam puanı ile psikolojik kırılganlık toplam puanı arasında olumlu yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = 0,57$, $p < 0,01$); sosyal onay ihtiyacı toplam puanı ile kendini sevme toplam puanı arasında olumsuz yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = -0,53$, $p < 0,01$); sosyal onay ihtiyacı toplam puanı ile özyeterlik toplam puanı arasında olumsuz yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = -0,51$, $p < 0,01$) ve sosyal onay ihtiyacı toplam puanı ile çocukluk çağı travmaları toplam puanı arasında olumlu yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = 0,20$, $p < 0,01$) bulunduğu görülmektedir.

Tablo 15 incelendiğinde psikolojik kırılganlık toplam puanı ile kendini sevme toplam puanı arasında olumsuz yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = -0,58$, $p < 0,01$); psikolojik kırılganlık toplam puanı ile özyeterlik toplam puanı arasında olumsuz yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = -0,44$, $p < 0,01$) ve psikolojik kırılganlık toplam puanı ile çocukluk çağı travmaları toplam puanı arasında olumlu yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = 0,26$, $p < 0,01$); kendini sevme toplam puanı ile özyeterlik toplam puanı arasında olumlu yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = 0,63$, $p < 0,01$); kendini sevme toplam puanı ile çocukluk çağı travmaları toplam puanı arasında olumsuz yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = -0,37$, $p < 0,01$); özyeterlik toplam puanı ile çocukluk çağı travmaları toplam puanı arasında olumsuz yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = -0,23$, $p < 0,01$) bulunduğu görülmektedir.

4.4. Araştırmada Ele Alınan Değişkenlerin İlişki Bağımlılığını Yordamasına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ilişki bağımlılığını yordamasına ilişkin bulgular yer almaktadır. Tüm katılımcılar için ilişki bağımlılığı üzerinde etkisi olduğu düşünülen sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ilişki bağımlılığını ne şekilde yordadığını ortaya koymak amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi sonuçları Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16. İlişki Bağımlılığının Diğer Değişkenlerle İlişkisinin Tüm Katılımcılarda Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	54,092	4,94	-	10,95	0,00	-	-
SOİÖ	0,15	0,02	0,24	5,61	0,00	0,51	0,23
PKÖ	0,34	0,11	0,13	2,98	0,00	0,48	0,12
Kendini sevme	-0,59	0,08	-0,34	-6,81	0,00	-0,56	-0,28
Özyeterlik	-0,01	0,11	-0,00	-0,16	0,86	-0,41	-0,00
CTQ-33	0,01	0,02	0,02	0,64	0,52	0,24	0,02
R = 0,63		R ² = 0,40					
F ₍₅₋₅₂₇₎ = 70,24		p = 0,00					

Not. SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, SOİÖ: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, PKÖ: Psikolojik Kırılganlık Ölçeği, CTQ-33: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

İlişki bağımlılığı üzerinde etkisi olduğu düşünülen sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ilişki bağımlılığını ne şekilde yordadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen Çoklu Regresyon analizi sonucunda sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri ilişki bağımlılığı değişkeni ile anlamlı bir ilişki ($R = 0,63$, $R^2 = 0,40$) gösterdiği görülmektedir ($F_{(5-527)} = 70,24$, $p < 0,05$). Sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri birlikte ilişki bağımlılığı düzeyinin %40'ını açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre ilişki bağımlılığını yordayan değişkenlerin ilişki bağımlılığı üzerindeki görece önem sırası kendini sevme ($\beta = -0,34$), sosyal onay ihtiyacı ($\beta = 0,24$), psikolojik kırılganlık ($\beta = 0,13$), çocukluk çağı travmaları ($\beta = 0,02$) ve özyeterlik ($\beta = -0,00$) şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri sonuçlarına göre ilişki bağımlılığını yordayan değişkenlerden sosyal onay ihtiyacı ($\beta = 0,24$; $t=5,61$; $p<0,05$) ve kendini sevme ($\beta = -0,34$; $t=-6,81$; $p<0,05$) ile psikolojik kırılganlık ($\beta = 0,13$; $t=2,98$; $p<0,05$) değişkenlerinin ilişki bağımlılığını anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir. İlişki bağımlılığını yordayan değişkenlerden özyeterlik ($\beta = -0,00$; $t=-0,16$; $p>0,05$) ve çocukluk çağı travmaları ($\beta = 0,02$; $t=0,64$; $p>0,05$) değişkenlerinin ilişki bağımlılığını anlamlı şekilde yordamadığı görülmektedir.

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın amaçlarına yönelik sonuçlara yer verilmiş ve bu amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen analizler sonucunda ulaşılan bulgular konu ile ilgili araştırma yapan diğer araştırmacıların elde ettikleri bulgularla birlikte değerlendirilmiştir.

5.1. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarında ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İlk olarak ilişki bağımlılığı ile diğer değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre ilişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunurken; kendini sevme ve özyeterlik değişkenleri ile arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Sosyal onay ihtiyacı ile psikolojik kırılganlık ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunurken; kendini sevme ve özyeterlik değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik kırılganlık ile çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunurken; kendini sevme ve özyeterlik değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kendini sevme ile özyeterlik değişkenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kendini sevme ile çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki ve özyeterlik ile çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Gerçekleştirilen analizler sonucunda ulaşılan korelasyonel ilişkilerin bulguları ilgili alanyazın ile birlikte aşağıda tartışılmıştır.

İlişki bağımlılığı ile diğer değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunurken; kendini sevme ve özyeterlik değişkenleri ile arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunduğu görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde ilişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda da benzer sonuçlar ile karşılaşıldığı saptanmıştır. Tanhan ve Mukba (2014) onay alma ihtiyacının ilişki bağımlılığında oldukça fazla olduğunu söylemektedir. Raba (2019), üniversite öğrencilerinde

ilişki bağımlılığı ile utandırılma korkusu, aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışması sonucunda ilişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Karaşar (2020), mükemmeliyetçilik ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkide sosyal onay ihtiyacının rolünü incelediği çalışmasında mükemmeliyetçilik ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkide sosyal onayın orta düzeyde aracı role sahip olduğunu saptamıştır. Yine Karaşar (2021), gerçekleştirdiği başka bir araştırmada öğretmen adaylarındaki karşılıklı bağımlılığı depresyon, sosyal onay ve kendini sevme-özyeterlilik ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda depresyon, sosyal onay ihtiyacı ve kendini sevme-özyeterliliğin karşılıklı bağımlılığı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kolenova ve ark. (2023), ilişki bağımlılığı yaşayan kadınlarda kişilik özellikleri, onay motivasyonu ve empati arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmanın sonucunda onay motivasyonunun ilişki bağımlılığının ciddiyetini yordayıcı özelliğinin olduğu saptanmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonuçları ile alanyazında ilişki bağımlılığı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sonuçları karşılaştırıldığında birbirine paralel sonuçlar olduğu ve ilişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. İlişki bağımlılığına sahip bireyler için toplum tarafından iyi olarak bilinmek ve onay almak büyük önem taşımaktadır (Tanhan ve Mukba, 2014; Karaşar, 2021). Kişinin onay ihtiyacının artması ilişki bağımlılığı yaşama riskini artırabilir. Bu nedenle sosyal onay ihtiyacı ve ilişki bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

İlişki bağımlılığı ile psikolojik kırılganlık arasında mevcut çalışmada olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde iki değişkenin birlikte ele alındığı yurt içi ve yurt dışı herhangi bir çalışma olmadığı görülmektedir. Psikolojik kırılganlık yaşayan bireylerin çocukluk çağında travmatik deneyimler yaşadıkları ve dolayısıyla yaşamda karşılaşılan zorluklara karşı daha dayanıksız oldukları görülmektedir. Özdemir (2024), tarafından yapılan araştırma sonucunda psikolojik kırılganlığa sahip bireylerde sosyal onay alma ihtiyacının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik kırılganlığa sahip bireyler sosyal onay alma ihtiyacı, benlik değerinin düşük olması, çocukluk çağında yaşadığı travmatik deneyimler, yüksek düzeyde kaygı ve düşük düzeyde özgüven gibi özelliklere sahiptirler. Bu özelliklerin ilişki bağımlılığına sahip bireylerin özellikleri ile benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca psikolojik olarak kırılgan kişilerin birine bağlanmasının daha kolay olacağı ve kendisini güvende hissetmesi için bu bağlılığı devam ettirme isteğinin daha fazla olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle ilişki bağımlılığı ile psikolojik kırılganlığa sahip bireyler arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışmada gerçekleştirilen analiz sonuçları da psikolojik kırılganlık ile ilişki bağımlılığı arasında olumlu yönde anlamlı

bir ilişki olduğunu göstermektedir. İlişki bağımlılığı ile psikolojik kırılganlığa sahip bireylerin özelliklerindeki benzerlik düşünüldüğünde bu sonuca ulaşılmasının beklenen bir durum olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışmanın, ilişki bağımlılığı ile psikolojik kırılganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara öncülük ettiği düşünülmektedir.

İlişki bağımlılığı ile kendini sevme-özyeterlik arasında mevcut çalışmada olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmada ulaşılan sonuca benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Alanyazın incelenirken araştırmalar hem kendini sevme-özyeterlik hem de benlik saygısı olarak incelenmiştir. Dupree (2010) tarafından yapılan çalışmanın sonucuna göre düşük benlik saygısına sahip kişilerin diğerlerine göre daha fazla ilişki bağımlılığı geliştirdikleri görülmektedir. Clark ve Stoffel (1992) ve Springer, Britt ve Schlenker (1998) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Karapet (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada benlik saygısı ile karşılıklı bağımlılığın birbirlerinin anlamlı bir şekilde yordayıcıları oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde kendini sevme-özyeterlik ve ilişki bağımlılığı arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşan farklı çalışmaların olduğu görülmektedir (Wells, Glickauf-Hughes ve Jones 1999; Chang 2010; Marks ve ark. 2011; Turanlı, 2021). Bu sonuçlara göre ilişki bağımlılığı ve kendini sevme-özyeterlik arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu sonucun mevcut çalışmanın sonucu ile aynı olduğu görülmektedir. Kendini sevme-özyeterliği yüksek bireylerin kendilerine değer verdikleri, başkalarından önce kendi isteklerini de önemsedikleri ve kendi kendilerine yetebildikleri görülürken, ilişki bağımlılığına sahip bireylerin ise bunun tam tersi aşırı fedakarlık yaptıkları, kendilerine hiç öncelik vermedikleri ve bir başkası olmadan yaşayamayacaklarını düşündükleri görülmektedir. Bu nedenle mevcut çalışmada ve ilgili alanyazın taraması sonucunda karşılaşılan sonuçlarda ilişki bağımlılığı ile kendini sevme-özyeterlik arasında olumsuz anlamlı bir ilişki çıktığı düşünülmektedir. Kendini seven ve özyeterliği yüksek bireylerde ilişki bağımlılığına daha az rastlandığı söylenebilir.

İlişki bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları arasında mevcut çalışmada olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmada ulaşılan sonuca paralel sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Solmaz (2019), üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık düzeyi ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonucunda kişilerarası bağımlılık düzeyi ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Çakmak-Tolan ve Tümer (2023), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada çocukluk çağı travmaları ve kişilerarası bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğüne etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda

çocukluk çağı travmaları ve kişilerarası bağımlılık arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Küçüküydüz (2022), yetişkinlerde görülen çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısının ilişki bağımlılığı ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda evli olan yetişkinlerde çocukluk çağı travmalarının alt boyutu olan duygusal istismar ve ihmal, aşırı koruma-kontrolün ilişki bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunurken; romantik ilişki yaşayan yetişkinlerde ise çocukluk çağı travmalarının alt boyutu olan fiziksel istismar ve ihmal, duygusal istismar ve ihmal ilişki bağımlılığında anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmuştur. Evgin ve Sümen (2021), yaşanan ihmal ve istismar olayları ile çocukluk çağı travmaları ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmanın sonucunda çocukluk çağı travmaları ve ilişki bağımlılığı ile ihmal ve istismar arasında pozitif bir ilişki olduğunu, çocukluk çağı travmaları ve ilişki bağımlılığı ile özsaygı, depresyon ve stresle başa çıkma düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Şahnaoğlu (2021), yetişkin bireylerdeki çocukluk çağı travmaları ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırma sonucunda çocukluk çağı travmaları ile ilgili algının artması ile ilişki bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu görmüştür. Bu sonuçlar mevcut çalışmanın sonuçları ile aynı sonuçlara ulaşıldığını göstermektedir. Ulaşılan sonuç ilişki bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki; ilişki bağımlılığı ile kendini sevme-özyeterlik arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Mevcut çalışmanın ve alanyazın taramasının sonuçları çocukluk çağı travmaları ile ilişki bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında çocukluk çağı travması yaşayan bireylerin kendisine daha az değer vermesi, özyeterliğinin düşük olması ve travmatik bir deneyim yaşayan çocuğun hayatının ilerleyen yıllarında terk edilmemek için aşırı kontrolcü bir tutum sergilemesinden dolayı ilişki bağımlılığına daha yatkın hale gelmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ek olarak Irwin (1995) ilişki bağımlılığı, narsisizm ve çocukluk çağı travmaları ile ilgili yaptığı araştırma sonucunda ilişki bağımlılığının çocukluk çağı travmaları ile öngörülebilir olmadığını bulmuştur. Bu sonuçlar mevcut çalışma ve ilgili alanyazın taraması sonucunda karşılaşılan sonuçlar ile örtüşmemektedir. Bunun sebebinin gerçekleştirilen çalışmanın daha eski bir çalışma olması ve örneklem büyüklüğünün düşük olmasından (N=190) kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde çalışmaların büyük çoğunluğunda ilişki bağımlılığı ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sonuçları karşılaştırıldığında birbirine paralel sonuçlar olduğu ve ilişki bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Mevcut çalışmada sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik kırılganlık arasındaki ilişki incelenmiş ve iki değişken arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmada ulaşılan sonuca paralel sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Ancak alanyazın incelendiğinde sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik kırılganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sayısının oldukça az olduğu görülmüştür. Özdemir (2024), üniversite öğrencilerinde psikolojik kırılganlık, sosyal onay ihtiyacı ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada psikolojik kırılganlık ve sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı farklılıklar olduğunu söylemektedir. Psikolojik kırılganlığa sahip bireyler, düşük özgüvenleri sebebiyle kendi değerlerine uymasa bile sosyal açıdan onay almak istemektedirler. Bu nedende böyle bir sonucun çıkmasında psikolojik olarak kırılgan yapıda olan bireylerin topluma karşı kendilerini kabul ettirmek için onaylanma ihtiyacı hissetmelerinin neden olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca alanyazında iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmanın az olması sebebiyle gerçekleştirilen araştırmanın alanyazına büyük katkılar sağlayacağı beklenmektedir.

Mevcut çalışmada sosyal onay ihtiyacı ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki incelenmiş ve iki değişken arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmada ulaşılan sonuca paralel sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Erbaş (2023), algılanan duygusal istismar ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonucunda duygusal istismar ile sosyal onay ihtiyacı arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Ergül (2019), üniversite öğrencilerinde çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile kişilerarası duyarlık ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada çocukluk dönemindeki örselenme yaşantıları fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile fiziksel ve duygusal ihmal olarak ele alınmıştır. Araştırma sonucunda fiziksel, duygusal ve cinsel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal ile sosyal onay ihtiyacı arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Araştırmalar incelendiğinde çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkilerin incelendiği ve bu ilişkilerin de olumlu yönde anlamlı sonuçlar verdiği görülmektedir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasının nedeni çocukluk çağında travma yaşamış bireylerin kendilerini değersiz, yalnız hissetmeleri ve bunun sonucunda toplumdan onay alacak davranışlar sergileyerek kendilerini kabul ettirme çabasına girmeleri olarak görülmektedir.

Mevcut çalışmada sosyal onay ihtiyacı ile kendini sevme-özyeterlik arasındaki ilişki incelenmiş ve iki değişken arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde, araştırmalarda mevcut çalışmaya paralel sonuçlara ulaşıldığı

görülmektedir. Murtezaoglu (2022), ergenler ile gerçekleştirdiği çalışmasında mutluluk, özyeterlik, sosyal onay ihtiyacı ve akran ilişkilerini incelemiş ve araştırmanın sonucunda özyeterlik ile sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu söylemiştir. Hacıbayramoğlu (2021), internet bağımlılığı, benlik saygısı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında sosyal onay ihtiyacı ile benlik saygısı arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki çıktığı sonucuna ulaşmıştır. Kendini sevme-özyeterliği yüksek bireyler kendilerine değer verdikleri, sorumluluk aldıkları ve kendilerine güvendikleri için başkalarından onay alma ihtiyacı hissetmemektedir. Yine bu bireyler başkalarının isteklerine göre davranışlarını değiştirmemektedir. Bu nedenle kendini seven ve özyeterliği yüksek bireylerde sosyal onay ihtiyacının daha az olması beklenmektedir ve araştırma sonuçları da iki değişken arasındaki ilişkinin olumsuz yönde anlamlı bir şekilde ortaya çıktığını göstermektedir.

Mevcut çalışmada psikolojik kırılganlık ile kendini sevme-özyeterlik arasındaki ilişki incelenmiş ve iki değişken arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmada ulaşılan sonuca paralel sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bayrı ve Özdemir (2022), özel yetenekli öğrencilerle yaptığı çalışmada duygusal tepkisellik, öz-yeterlik ve psikolojik kırılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve psikolojik kırılganlık ile özyeterlik arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kendini seven ve özyeterliği yüksek bireylerin güçlükler karşısında kendisine verdiği değer ve kendisine duyduğu inanç sayesinde daha sağlam durabildiği ve bu nedenle de psikolojik kırılganlıklarının daha az olduğu düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde psikolojik kırılganlık ile kendini sevme-özyeterlik arasındaki ilişki sonucunun mevcut çalışma ile birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Ancak iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu nedenle iki değişken arasındaki ilişki de düşünüldüğünde mevcut çalışmanın alanyazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada psikolojik kırılganlık ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki incelenmiş ve iki değişken arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmada ulaşılan sonuca paralel sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bostancıoğlu (2024), üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ve psikolojik kırılganlıkları ile öz şefkat düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmanın sonucunda çocukluk çağı travmaları ve psikolojik kırılganlık arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Güder (2022), romantik ilişki yaşayan bireylerle yaptığı çalışmada çocukluk çağı travmaları, psikolojik kırılganlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi

incelemiştir. Bunun sonucunda çocukluk çağı travmaları ile psikolojik kırılganlık arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptanmıştır. Yıldız (2020), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının psikolojik kırılganlıkla ilişkisinde depresyon, anksiyete ve stresin aracı rolünü incelemiştir. Bunun sonucunda çocukluk çağı travmaları ile psikolojik kırılganlık arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptanmıştır. Çocukluk çağı travma yaşamış bireylerde güvensizlik, değersizlik duyguları baskın olduğu için psikolojik olarak daha kırılgan oldukları düşünülmektedir. Bu nedenle yapılan araştırmaların sonucunda da çocukluk çağı travmaları ile psikolojik kırılganlık arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki çıktığı düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada kendini sevme-özyeterlik ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki incelenmiş ve iki değişken arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmada ulaşılan sonuca paralel sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Saygılı (2024), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada içselleştirilmiş kilo önyargılarının, çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı ile ilişkisini incelemiştir. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Şahin (2022), yetişkin ayrılma kaygısı bozukluğu ile benlik saygısı, bilişsel esneklik ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Karaaslan (2022), genç yetişkinlerin sosyal kaygıları ve algıladıkları ebeveyn tutumları arasındaki ilişkide çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısının ilişkisini incelediği çalışma sonucunda çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptamıştır. Çocukluk çağı travmaları yaşanan travmalar bireyde değersizlik, güvensizlik gibi olumsuz inançlara neden olmaktadır. Bu tarz inançlara sahip bireylerin kendisini sevmesi ve özyeterliğinin yüksek olması beklenen bir durum olmamaktadır. Çünkü bu inançlar kişinin kendisini suçlamasına ve kendisine olan inancının azalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla araştırma sonuçları da incelendiğinde bu nedenlerden ötürü çocukluk çağı travmaları ile kendini sevme-özyeterlik arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

5.2. Araştırmada Ele Alınan Değişkenlerin İlişki Bağımlılığını Yordamasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarında sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ilişki

bağımlılığını yordamasına ilişkin yapılan analizler sonucu ulaşılan bulgular değerlendirilmiştir. Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin birlikte ilişki bağımlılığı düzeyinin %40'ını açıkladığı görülmektedir. Ulaşılan sonuç mevcut çalışmada gerçekleştirilen analizler sonucunda ulaşılmaması beklenen sonuçlardan biridir. İlişki bağımlılığına sahip bireylerin hayır diyememe, aşırı fedakar olma, alınganlık, kendinden çok başkasını önemseme gibi özellikleri mevcut çalışmanın değişkenleri ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmada yer alan değişkenlerin hepsini birlikte inceleyen herhangi bir çalışma olmadığı görülmektedir. Bu anlamda mevcut çalışma alanyazındaki boşluğu doldurmuş olacaktır.

Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda sosyal onay ihtiyacının ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,01$). Bu sonuca göre kişide sosyal onay ihtiyacının artması ilişki bağımlılığı düzeyinin de artmasına neden olmaktadır. Bornstein (2005), bağımlı bireylerin onay arama ihtiyacı içinde olduklarını ve onay almanın bağımlı bireylere motivasyon sağladığını söylemektedir. Raba (2019), tarafından üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada sosyal onay ihtiyacının ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karaşar (2020), tarafından üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada mükemmeliyeçilik ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkide sosyal onay ihtiyacının orta düzeyde aracı role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kolenova ve ark. (2023), tarafından ilişki bağımlılığı yaşayan kadınlar ile gerçekleştirilen çalışmada ise sosyal onay ihtiyacının ilişki bağımlılığının yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda mevcut çalışmanın sonuçları ile alanyazındaki çalışmaların sonuçları birbiriyle benzerlik göstermektedir. Ancak alanyazında sosyal onay ihtiyacı ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir.

Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda psikolojik kırılganlığın ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Bu sonuca göre kişide psikolojik kırılganlığın artması ilişki bağımlılığı düzeyinin de artmasına neden olmaktadır. Psikolojik kırılganlık yaşayan bireylerin toplumda kendilerini kabul ettirmek için hayır diyememe, kendini sevmeme, değersiz görme ve çocukluk çağında travma yaşama gibi özelliklerinin ilişki bağımlılığına sahip kişilerin özellikleri ile benzer özellikler olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırmada ortaya çıkan sonucun beklenen bir sonuç olduğu ve psikolojik kırılganlık ile ilişki bağımlılığının birbirini yordadığı söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde psikolojik kırılganlık ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi

inceleyen herhangi bir çalışma olmadığı görülmektedir. Bu anlamda mevcut çalışma iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışma olacaktır.

Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda kendini sevmenin ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,01$). Özyeterliğin ise ilişki bağımlılığı ile arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre kişide kendini sevme-özyeterlik düzeyi ne kadar yüksekse ilişki bağımlılığının da o derece düşük olduğu söylenebilir. Kişinin kendisini sevmesi ve değer vermesi, benliğine duyduğu saygı ile birlikte kendisi gibi davranabilmesi, onay aramaması gibi özellikler ilişki bağımlılığı ile uyuşmayan özelliklerdir. Bu nedenle iki değişken arasındaki ilişkinin önemli olduğu düşünülmektedir. Alanyazındaki çalışmalar da kendini sevme-özyeterlik ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkinin önemli olduğunu söylemektedir (Wells, Glickauf-Hughes ve Jones, 1999; Chang, 2010; Marks ve ark. 2011; Karapet, 2024). Turanlı (2021), tarafından yetişkinlerle gerçekleştirilen çalışmada kendini sevme-özyeterliğin, ilişki bağımlılığı yordamada aracı rolü olduğu sonucuna ulaşmıştır. Küçük yıldız (2022), tarafından gerçekleştirilen çalışmada benlik saygısı ile ilişki bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda mevcut çalışmanın sonuçları ile alanyazındaki çalışmaların sonuçlarının birbiriyle benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda çocukluk çağı travmalarının ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde çocukluk çağı travmalarının, ilişki bağımlılığını yordadığı sonucuna ulaşan çalışmalar olduğu görülmektedir (Solmaz, 2019; Şahnaoğlu, 2021). Bu sonuçlara göre mevcut çalışmanın sonuçları ile alanyazındaki çalışmaların sonuçlarının birbirini desteklemediği görülmektedir. Kişinin yaşadığı travmanın kişi üzerindeki etkisi ve mevcut çalışmaya katılan kişilerin travma yaşama durumları gibi etkenlerin sonucu etkilediği düşünülmektedir.

5.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

Bu başlık altında ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin cinsiyet, yaş, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba ile ilişkiler, aile ve arkadaşlar ile ilişkiler, ailede fiziksel ya da ruhsal rahatsızlığı sebebiyle bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığı ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığına göre incelenmesine ilişkin bulgular

değerlendirilmiştir.

5.3.1. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin cinsiyet değişkeni ile istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda cinsiyete göre ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde bu sonucu destekleyen ve desteklemeyen farklı çalışmaların olduğu görülmektedir. Cullen ve Car (1999), Uzun (2021), Yörük (2023), Yıldız (2024), Başbuğ (2025), tarafından gerçekleştirilen farklı çalışmalarda cinsiyete göre ilişki bağımlılığının anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Ancak yapılan bazı çalışmalarda ise kadınlarda görülen ilişki bağımlılığı düzeyinin erkeklere göre daha fazla olduğu bulunmuştur (Cowan ve Warren, 1994; Mukba, 2013; Sezen, 2019; Uğurelli, 2024). Bu farklılığın sebebinin kadınların toplumsal cinsiyet rolleri konusunda üzerinde oluşan baskıdan kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Toplumsal olarak kadınların bakım veren rolünde olması, başkasının sorumluluğunu üstlenmeye yatkın olması, ilişkilerde kendini ifade etmemesi ya da edememesi gibi sebeplerden ötürü kadınların ilişki bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek çıktığı düşünülmektedir. Özellikle Türk toplumunda da kültürel olarak kadına biçilmiş bazı rollerin olması bu sonuçları desteklemektedir. Ancak yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde ilişki bağımlılığının cinsiyete göre farklılık göstermediği bu durumun bireysel ve psikolojik faktörler (Felmlee ve Sprecher, 2000) ya da bağlanma stilleriyle (Feeney ve Noller, 1996) de açıklanabileceğini göstermektedir. Mevcut çalışmada çıkan sonuç da ilişki bağımlılığının yalnızca cinsiyete göre değil farklı faktörlere göre de değerlendirilebileceğini açıklayarak bu çalışmaların sonuçlarını desteklemektedir.

Cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve kadınların sosyal onay ihtiyacı puanlarının erkeklerin puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde bu sonucu destekleyen ve desteklemeyen farklı çalışmaların olduğu görülmektedir. Smith ve arkadaşları (2016), Güner (2022), Özdemir (2024), Karakoç (2023) tarafından yapılan farklı çalışmalarda sosyal onay ihtiyacı puanlarının kadınlarda erkeklere göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmaların bir kısmında sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirtilmektedir (Karaşar, 2014; Karaşar ve Ögülmüş,

2016; Kutbay, 2022). Sosyal onay ihtiyacı kültürel yapı ve cinsiyet rolleri ile birlikte incelendiğinde özellikle Türk toplumunda kadınların küçüklükten itibaren erkeklere göre daha kısıtlayıcı şekilde yetiştirilmeleri ve ilişkilerde onay alması gereken taraf olması gibi çeşitli nedenlerden ötürü daha fazla onay ihtiyacı olduğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle araştırmada böyle bir sonuç ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Cinsiyete göre psikolojik kırılganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmayı destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Arslan (2019), Bilici (2020), Yıldız (2020), Gülegül (2025) tarafından gerçekleştirilen farklı çalışmalarda psikolojik kırılganlık puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Akdeniz (2018), beden eğitimi öğretmenleri ile gerçekleştirdiği çalışmasında erkeklerin kadınlara göre daha kırılgan olduğunu bulurken; Hünler (2007), göçmenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında kadınların psikolojik kırılganlık puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu söylemektedir. Bu çalışmaların sonuçları incelendiğinde mevcut çalışmayı desteklemediği görülmektedir. Bunun sebebinin farklı örneklem gruplarında yürütülen çalışmalarda kapsam gereği farklı sonuçlara ulaşılması olduğu düşünülmektedir. Alanyazında yer alan çalışmaların büyük bir kısmı mevcut çalışmanın sonuçları ile paralel sonuçlar göstermektedir.

Cinsiyete göre kendini sevme-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmayı destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Sinop (2020), Atsü (2024) tarafından yapılan farklı çalışmalarda kendini sevme-özyeterlik puanlarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Taner (2019), tarafından gerçekleştirilen çalışmada kendini sevme-özyeterlik puanları erkeklerde kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Böyle bir sonuç ile karşılaşılmasının sebebinin toplumsal cinsiyet rolleri, kültür gibi farklı faktörler olduğu düşünülmektedir. Alanyazında kendini sevme-özyeterlik ve cinsiyet arasındaki ilişki ile ilgili farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar mevcuttur. Araştırmalarda ele alınan konular ve örneklem özelliklerine göre farklı sonuçlar ile karşılaşılması kaçınılmazdır. Türk kültürü düşünüldüğünde yetiştirilme tarzları sebebiyle kadınların daha geri planda kalması ve erkeklerin daha özgüvenli yetişmesi kendini sevme-özyeterlik puanlarının daha yüksek olmasına neden olduğu düşünülmektedir. Ancak güncel tarihli çalışmalara baktığımızda, değişen ve gelişen günümüz şartlarında kadınların da kendilerine güvenlerinin artması ve toplumda daha çok yer almalarının kendini sevme-özyeterlik puanlarına olumlu katkıları olduğu ve bu nedenle anlamlı bir farklılık ile karşılaşmadığı düşünülmektedir.

Cinsiyete göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu

ve erkeklerin çocukluk çağı travmaları puanlarının kadınların puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmayı destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Kascakova ve arkadaşları (2018) ve Öztürk (2024) tarafından yapılan farklı çalışmalarda erkeklerin çocukluk çağı travmaları puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kim ve Park (2020), çocukluk çağında yaşanan travmatik olayların erkeklerde kadınlara göre daha fazla olduğunu söylemiştir. Toplumda yer alan “erkekler ağlamaz” olgusunun erkekler üzerinde oluşturduğu duyguları saklama baskısı sebebiyle erkeklerin yaşadıkları travmatik yaşam olaylarını paylaşmalarının zor olduğu düşünülmektedir. Kadınların yaşadıkları travmatik deneyimleri daha fazla paylaşmaları sebebiyle kadınlardaki çocukluk çağı travmaları puanlarının daha yüksek olması algısı oluşsa da erkeklerde çocukluk çağı travmalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

5.3.2. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşa Göre İncelenmesine İlişkin

Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda yaşa göre ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Mevcut araştırma sonucunda yaşa göre ilişki bağımlılığı puanlarının anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde yaşa göre ilişki bağımlılığının anlamlı farklılık göstermediği sonucunu destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Cullen ve Carr (1999), Yıldız (2024), Başbuğ (2025) tarafından gerçekleştirilen farklı çalışmalarda yaşın ilişki bağımlılığı üzerinde anlamlı fark göstermediği bulunmuştur. Yörük (2023) tarafından yapılan çalışmada ise ilişki bağımlılığı ile yaş arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre ilişki bağımlılığı yaş arttıkça azalmaktadır. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında yaşın artmasıyla birlikte kişinin artık olgunlaştığı ve artık bağımlılık geliştirmediği düşüncesinin hakim olduğu düşünülmektedir. Ancak yaşın artması her koşulda olgunlaşmayı getirmediği ve ilişki bağımlılığının her yaşta olabileceği düşünülmektedir.

Mevcut araştırma sonucunda yaşa göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde yaşa göre sosyal onay ihtiyacının anlamlı farklılık göstermediği sonucunu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar

olduğu görülmektedir. Uslu ve arkadaşları (2019), Hacıbayramoğlu (2021) tarafından yapılan farklı çalışmalarda sosyal onay ihtiyacı ve yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Demirli ve Değirmenci (2019), yaptığı çalışma sonucunda 18-24 yaş grubunun 50 yaş ve üstü kişilere göre daha az sosyal onay ihtiyacı hissettiği bulgusuna ulaşmıştır. Bireylerin yaşları ilerledikçe toplumsal baskıyı daha az hissetmelerinden ötürü bu sonuçlara ulaşılmış olabileceği düşünülmektedir.

Mevcut araştırma sonucunda yaşa göre psikolojik kırılganlık puanlarının anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde yaşa göre psikolojik kırılganlığın anlamlı farklılık göstermediği sonucunu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Akdeniz (2018), Bayraktar (2019), Yıldırım ve Sarıçam (2022), Aksoy (2024) tarafından yapılan farklı çalışmalarda psikolojik kırılganlık ile yaş arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalar mevcut çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Ngo (2001), Yeşilkanat (2018) ve Kırım (2021) tarafından yapılan farklı çalışmalarda yaş ile psikolojik kırılganlık arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Ngo (2001), yaşlı bireylerle yaptığı çalışmasında psikolojik kırılganlığın yaşlılarda yüksek olduğu; Yeşilkanat (2018), farklı yaş grupları ile yaptığı çalışmasında yaşı daha genç olanların psikolojik kırılganlıklarının daha yüksek olduğu; Kırım (2021), kadınlarla yaptığı çalışmasında yaşı daha genç olanların psikolojik kırılganlıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar ise mevcut çalışmanın sonucu ile örtüşmemektedir. Sonuçların birbirinden farklı çıkmasının nedeninin farklı örneklem gruplarından oluşan farklı çalışmalardan kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Psikolojik kırılganlığın kişinin daha çok benliği, yaşamda karşılaştığı zorluklar ve bunlara dayanma gücüyle ilişkili olduğu bu nedenle yaş ile psikolojik kırılganlık arasında anlamlı bir farklılık çıkmadığı düşünülmektedir.

Mevcut araştırma sonucunda yaşa göre kendini sevme-özyeterlik puanlarının anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde yaşa göre kendini sevme-özyeterliğin anlamlı farklılık göstermediği sonucunu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Sinop (2020), Kaya (2021) tarafından yapılan farklı çalışmalarda yaş ile kendini sevme-özyeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışmaların sonuçları mevcut çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Aytan (2010), Hacıbayramoğlu (2021) tarafından yapılan farklı çalışmalarda yaş azaldıkça benlik saygısının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Turanlı (2010) ve Demirbozan (2019) tarafından yapılan farklı çalışmalarda ise yaş arttıkça benlik saygısının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Kişinin kendisini sevmeyi öğrenmesinin ve özyeterlik inancının çocukluk çağında çevresinin tutumları ve

kendi mizacı ile gelişen bir süreç olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle mevcut araştırma sonucunda, kişinin kendini sevme-özyeterlik inancı ile yaş arasında anlamlı bir ilişki çıkmadığı düşünülmektedir.

Mevcut araştırma sonucunda yaş ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Aytaçalp ve Durat (2019), çocukluk çağı travmaları ile yaş arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ve bu farkın 21-22 yaş grubunda fazla olduğunu söylemektedir. Şahnaoğlu (2021), Tutkun (2022), tarafından gerçekleştirilen çalışmada yaş ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu görülmektedir. Küçükyıldız (2022), yaş arttıkça çocukluk çağı travmalarının paylaşılmasının daha da azaldığını söylemektedir. Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde mevcut çalışmanın sonucu ile alanyazındaki çalışmaların sonuçlarının birbirleri ile örtüşmediği görülmektedir. Alanyazındaki çalışmalar yaş ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı ilişki olduğunu söylemektedir. Araştırmaya katılan örneklem gruplarının farklı olması ve kişilerin istismar gibi travmatik deneyimleri paylaşmaktan kaçınması sebebiyle böyle bir sonucun ortaya çıktığı düşünülmektedir.

5.3.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yere Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre ilişki bağımlılığı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve köy ya da kasabada yaşayan kişilerin sosyal onay ihtiyacı puanlarının büyükşehirde yaşayanların puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar olduğu görülmektedir (Mukba, 2013; Şenses, 2023). Günümüzde iletişim ağlarının gelişmiş olması sebebiyle kişinin yaşadığı yerin etkilerinin gittikçe azaldığı düşünülmektedir. Bu nedenle kişinin yaşadığı yer ilişki bağımlılığı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmamaktadır.

Yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve köy ya da kasabada yaşayan kişilerin sosyal onay ihtiyacı puanlarının

büyükşehirde yaşayanların puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde araştırmanın sonucunu ile paralel sonuçlar gösteren çalışmalar olduğu görülmektedir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016; Coşkun, 2021). Bu çalışmaların sonucunda sosyal onay ihtiyacı alt boyutlarında köy veya kasabada yaşayan kişilerin sosyal onay ihtiyacı puanları daha yüksek çıkmıştır. Mevcut çalışma sonucunda da köy ya da kasabada yaşayan kişilerin sosyal onay ihtiyacı puanlarının daha yüksek çıktığı görülmektedir. Küçük yerde yaşayan insanların akrabalık ve komşuluk ilişkileri daha fazladır ve bu nedenle davranışlarını akrabalar ve komşular şekillendirmektedir. Bu durumun küçük yerde yaşayan kişilerin daha çok sosyal onay ihtiyacı geliştirmesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre psikolojik kırılganlık arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşan çalışmalar olduğu gibi bu sonuca ulaşmayan çalışmaların da olduğu görülmektedir. Bayraktar (2019) tarafından yapılan çalışmada yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre psikolojik kırılganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmezken, Aksoy (2024) tarafından yapılan çalışmada köyde yaşayanların psikolojik kırılganlık puanları il ve ilçelerde yaşayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Psikolojik kırılganlık daha çok kişinin benliği ile ilgili bir süreç olduğu için yaşanılan yerin bu sürece etkisinin daha az olduğu düşünülmektedir.

Mevcut araştırmanın bulgularına göre yaşamın çoğunun geçirildiği yer ile kendini sevme-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Baybek ve Yavuz (2005), tarafından gerçekleştirilen çalışmada yaşamın çoğunun geçirildiği yer ile benlik saygısı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz ve Ekinci (2001), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise yaşamın çoğunun geçirildiği yer ile benlik saygısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre büyükşehirde yaşayan kişilerin benlik saygısının köy veya kasabada yaşayan kişilerin benlik saygısına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasının sebebinin çalışmanın yapıldığı zamandan kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte yaşanılan yer fark etmeksizin insanların istedikleri her bilgiye ulaşabildikleri ve kendilerini geliştirebildikleri görülmektedir. Ayrıca köy ya da kasaba ile büyükşehirde yaşayan kişiler arasındaki farkın eskiye oranla azaldığı görülmektedir. Bu nedenle kişinin kendini sevme-özyeterlik düzeyinin yaşanılan yer ile ilgisinin de az olduğu düşünülmektedir.

Mevcut araştırmanın bulgularına göre yaşamın çoğunun geçirildiği yer ile çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Örsel ve ark. (2011), tarafından gerçekleştirilen farklı çalışmalarda yaşanılan yer ile çocukluk çağı

travmaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kıray (2018), çocukluk çağı travmaları cinsel istismar alt boyutu ile yaşamın çoğunu büyükşehirde geçirilmesi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Aytaçalp ve Durat (2019), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise yaşanan yer ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, ikamet ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erdoğan-Duman (2024), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise kişinin doğduğu yer ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki incelenmiş ve kır/kasaba/köy ortamında doğanların puanlarının ilde doğanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yaşamın çoğunun geçirildiği yer ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak görüldüğü üzere ikamet edilen yer, yaşanan yer gibi değişkenler ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmaların genel sonucu çocukluk çağı travmaları ile yaşanan yer arasında bir ilişki olduğunu söylemektedir. Daha küçük yerlerde yaşayan ya da doğan kişilerde ebeveyn ilgisinin az olması sebebiyle travma yaşanma ihtimalinin daha yüksek olabileceği düşünülmektedir. Öte yandan günümüzde büyükşehirlerde de çocukların travmaya büyük ölçüde maruz kaldığı görülmektedir. Bu anlamda mevcut çalışmanın bulgularının alanyazın ile benzerlik göstermemesinin sebebinin çalışmaya katılan örneklem grubunun gençlerden oluşması olarak görülmektedir.

5.3.4. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin anne ve babanın eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda anne eğitim durumuna göre ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Baba eğitim durumuna göre ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde anne-baba eğitim durumuna göre ilişki bağımlılığı puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği çalışmalar bulunmaktadır. Mukba (2013), Barak (2018), Yörük (2023) tarafından yapılan farklı çalışmalarda anne-baba eğitim durumuna göre ilişki bağımlılığının anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu

sonuç anne ya da babanın eğitim düzeyi ne olursa olsun çocuğun ilişki bağımlılığı geliştirip geliştirmemesinde etkili olmadığını göstermektedir. Ayrıca babası ya da annesi üniversite mezunu olan bir birey ile ilköğretim mezunu olan bir bireyin ilişki bağımlılığı düzeyinin birbirine benzer olabileceği söylenebilir.

Alanyazın incelendiğinde anne-baba eğitim durumuna göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediği ile ilgili farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar arasında mevcut çalışma ile benzer sonuçlar gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Karakoç (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada sosyal onay ihtiyacı ile anne eğitim düzeyi arasında, sosyal onay ihtiyacı alt boyutu olan başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilme boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fakat aynı çalışmada olumlu izlenim bırakma alt boyutunda anne eğitim düzeyi lise olanların üniversite olanlara göre daha yüksek sosyal onay ihtiyacı gösterdikleri bulunmuştur. Yine aynı çalışmada baba eğitim düzeyi yalnızca sosyal geri çekilme alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde yalnızca bir alt boyutta farklılık olması sebebiyle mevcut çalışmayı desteklediği söylenebilir. Ayrıca Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışma sonucunda anne-baba eğitim düzeyine göre sosyal onay ihtiyacının anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre de mevcut çalışma sonuçlarının alanyazını desteklediği düşünülmektedir.

Mevcut araştırmanın sonuçlarına göre psikolojik kırılganlık puanları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermezken, baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu ve baba eğitim durumu lise olan kişilerin psikolojik kırılganlık toplam puanının ilköğretim ve altı olan kişilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde anne eğitim durumuna göre psikolojik kırılganlık puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusunu destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Bayraktar (2019), Yıldız (2020), Küçükdoğan (2024) tarafından gerçekleştirilen farklı çalışmalarda anne-baba eğitim düzeyine göre psikolojik kırılganlık puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Özdemir (2024), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise psikolojik kırılganlık puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği; baba eğitim düzeyi üniversite olanların ortaokul ve lise olanlara göre daha yüksek psikolojik kırılganlık puanları olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar alanyazındaki çalışmaların psikolojik kırılganlığın anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği konusunda aynı sonuca ulaştığını göstermektedir. Baba eğitim durumuna göre ise babanın eğitim düzeyi arttıkça psikolojik kırılganlık puanının da arttığı

yorumu yapılabilir. Alanyazında anne-baba eğitim durumunu psikolojik kırılganlık açısından inceleyen çalışmaların az olduğu ve mevcut çalışmanın alanyazındaki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde anne-baba eğitim durumuna göre kendini sevme-özyeterlik puanlarının anlamlı farklılık göstermediği sonucunu destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Dilek (2007), lise öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada anne ve baba eğitim durumuna göre benlik saygısı puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur. Taner (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada anne eğitim durumuna göre kendini sevme-özyeterlik puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, babaları ortaokul mezunu olanların lisans ve üstü olanlara göre daha fazla kendini sevme-özyeterlik inancı olduğu bulunmuştur. Yüksekaya (1995), Yiğit (2010), Şenol (2024) tarafından gerçekleştirilen farklı çalışmalarda anne-baba eğitim durumuna göre benlik saygısı puanlarında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Günümüz şartları da düşünüldüğünde bilgiye erişmenin ve kişinin kendisini geliştirmesinin birçok yolu bulunmaktadır ve kişiyi sadece eğitim düzeyi ile ölçmek doğru olmamaktadır. Araştırmada ortaya çıkan sonucun bundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada anne-baba eğitim durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde anne-baba eğitim durumlarına göre çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Özel (2024), tarafından üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada anne-baba eğitim durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Aytaç Alp ve Durat (2019), Güneş ve Tarhan (2022), tarafından gerçekleştirilen farklı çalışmalarda da anne-baba eğitim durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Şahnaoğlu (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada anne eğitim düzeyi çocukluk çağı travmaları alt boyutlarından cinsel ve fiziksel istismar; baba eğitim düzeyi ise cinsel ve fiziksel istismar, fiziksel ihmal alt boyutları ile anlamlı farklılık göstermektedir. Bu çalışma eğitim düzeyi düştükçe çocukluk çağı travmalarının arttığını göstermektedir. Altunpul (2022), tarafından gerçekleştirilen araştırmada okuryazar olmayan annelerin diğer eğitim seviyesine sahip annelere göre çocuklarında daha fazla fiziksel ihmal görüldüğü tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travmaları ve anne-baba eğitim düzeyi arasındaki ilişki ile ilgili alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde çalışmaların çoğunluğunun mevcut çalışmayı desteklediği görülmektedir. Mevcut çalışmanın bulgularını desteklemeyen çalışmaların böyle bir sonuca ulaşmalarının sebebinin çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarını da ele almaları

olarak görülmektedir. Çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarının çok çeşitli olmasının kurulan ilişkileri etkileyebileceği düşünülmektedir.

5.3.5. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Anne ve Baba ile İlişkinin Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevmeye yeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin anne ve baba ile ilişkinin durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda anne ile ilişkinin durumuna göre ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve anne ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Baba ile ilişkinin durumuna göre ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve baba ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmanın sonuçları ile paralel sonuçlar gösteren çalışmaların olduğu görülmektedir. Yüksel (2021), Yörük (2023), Yıldız (2024) tarafından yapılan farklı çalışmalarda anne-baba ile kurulan ilişki ne kadar iyi olursa ilişki bağımlılığının da o oranda az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar mevcut çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Anne-baba ile kurulan ilişki çocuğun hayatını büyük ölçüde etkilemektedir. Çünkü çocuk insanlarla iletişim kurmayı ilk olarak ailesinden öğrenmektedir. Bu nedenle anne-babası ile iyi ilişki kurabilen çocuğun ilişki bağımlılığı geliştirme riskinin daha az olduğu düşünülmektedir.

Anne ile ilişkinin durumuna göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Baba ile ilişkinin durumuna göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve baba ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Baytemir ve ark. (2017), tarafından yapılan çalışmada bağlanmanın ve anne-babayla ilişki kurmanın sosyal onay ihtiyacıyla ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda anne-babayla olan ilişkinin, yaşamın ilerleyen dönemlerini de etkilediği ve sosyal onay ihtiyacı ile anlamlı bir ilişkisi olduğuna ulaşılmıştır. Araştırmada babaya bağlanmanın anneye göre kişilerarası ilişkilerde daha fazla etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın mevcut çalışmanın sonuçlarını desteklediği söylenebilir. Anne-baba ile kurulan ilişkiler kişinin sosyal hayatta kurduğu ilişkileri etkilemektedir. Anne ve baba ile kurulan ilişki çocuğun özgüvenini etkilemekte ve özgüvenin olumlu gelişmesi çocuğun başkalarından onay arama ihtiyacını

azaltacaktır. Bu nedenle kurulan ilişki ne kadar iyi ise kişinin sosyal onaya o kadar az ihtiyacının olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda anne ve baba ile ilişkinin durumuna göre psikolojik kırılganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Anne ile ilişkisi iyi olanların kötü olanlara göre ve baba ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre psikolojik kırılganlık puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde anne ve baba ile ilişkinin durumuna göre psikolojik kırılganlığın incelendiği bir çalışma olmadığı görülmektedir. Anne ve baba ile olan ilişkiler kişinin hayatını büyük ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle anne ve babası ile ilişkisi iyi olan bireylerin daha sağlıklı ve güçlü bir benlik geliştirdiği ve psikolojik kırılganlık düzeylerinin daha az olduğu düşünülmektedir. Akdeniz (2018), bu konuyla ilişkili olarak psikolojik kırılganlık ile ebeveyn tutumlarını incelemiştir. Çalışma sonucunda otoriter ebeveyn tutumuna sahip bireylerin çocuklarında daha fazla psikolojik kırılganlık görülürken, demokratik tutuma sahip bireylerin çocuklarında daha az kırılganlık olduğu tespit edilmiştir. Demokratik tutuma sahip bireylerin çocukları sosyal becerileri daha gelişmiş, özgüvenli ve sağlıklı bir benliğe sahip olurken, otoriter ebeveyn tutumuna sahip bireylerin çocuklarında özyeterlik ve özgüvende eksiklikler olduğu görülmektedir (Lamborn ve ark., 1991). Bu sonuca göre demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocukları ile iletişimlerinin daha iyi olduğu söylenebilir. Bu sonucu ile araştırmanın mevcut çalışmayı desteklediği ve anne-babası ile ilişkisi iyi olan kişilerin de psikolojik kırılganlık düzeylerinin daha az olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın sonucuna göre anne ve baba ile ilişkinin durumuna göre kendini sevme-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Anne ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre kendini sevme-özyeterlik puanlarının daha yüksek olduğu; baba ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre kendini sevme-özyeterlik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özkanbaş (2024), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişki ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Li ve ark. (2022), anne ve baba ile çocuk arasındaki ilişkinin iyi olmasının çocuğun özgüvenini pozitif yönde etkilediğini söylemektedir. Anne ve babanın çocuk ile iletişimi, çocuğun başarısını ya da başarısızlığını değerlendirirken kullandığı iletişim biçimi çocuğun kendisine olan saygısını büyük ölçüde etkilemektedir. Nitekim anne ve baba ile çocuk arasındaki ilişki ne kadar iyiye çocuğun kendini sevmesi ve özyeterlik inancı da o kadar yüksek olduğu düşünülmektedir.

Anne ve baba ile ilişkinin durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve anne-baba ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara

göre, orta olanların ise kötü olanlara göre çocukluk çağı travmaları puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ateş ve Ercen (2023), tarafından üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada anne ve babanın demokratik bir tutum sergilemesinin yetişkinlikteki psikolojik dayanıklılığı artırdığı ve çocukluk çağı travmalarının etkisini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Demokratik anne baba tutumunun, çocuk ile aile arasındaki ilişkilerin iyi olarak nitelendirildiği tutum olduğu düşünüldüğünde bu çalışmanın mevcut çalışma ile benzer sonuçlara ulaştığı söylenebilir. Özel (2024), tarafından üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada en yakın hissettiği kişiyi anne ve babası olarak ifade eden kişilerin çocukluk çağı travmaları puanlarının, en yakın hissettiği kişi anne ve babası olmayan kişilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışma sonucunda, anne ve babası birlikte bakım veren kişilerin çocukluk çağı travmaları puanlarının anne ve babası birlikte bakım vermeyen kişilere göre daha düşük çıktığı görülmektedir. Bu çalışmanın sonucu, anne-baba ile ilişki ne kadar iyi olursa ve çocuk anne baba ile ne kadar çok vakit geçirirse çocukluk çağı travmalarından da o kadar az etkilendiğini göstermektedir. Mevcut çalışma ile alanyazındaki çalışmaların sonuçlarının birbirlerine paralel olduğu görülmektedir. Anne ve baba ile ilişkinin iyi olması, çocuğun güven duygusunu geliştirdiği ve yalnız olmadığı hissettirdiği için kişinin çocukluk çağı travmalarından en az düzeyde etkilenmesine destek olduğu düşünülmektedir.

5.3.6. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Aile ve Arkadaşlar ile İlişkinin Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin aile ve arkadaşlar ile ilişkinin durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda aile ile ilişkinin durumuna göre ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde Şenses (2023) tarafından yapılan çalışma da aynı sonuca ulaşıldığı görülmektedir. Mukba (2013) tarafından yapılan çalışmada ailesi ile ilişkiler “çok iyi-kötü” aralığında belirlenmiş ve ailesi ile ilişkisi “çok iyi” olandan “kötü” olana doğru ilişki bağımlılığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışmada da ailesi ile ilişkisini “kötü” olarak nitelendiren kişilerin ilişki bağımlılığı puanı yüksek çıkarken “iyi” olarak nitelendirenlerin ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük çıktığı görülmektedir. Bu sonucun nedeninin, aile içi ilişkileri zayıf olan kişilerin

aileden karşılayamadığı ilgi ve sevgiyi başkasından karşılamak için daha fazla bağımlılık geliştirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca ailesinden ilgi ve sevgi görmeyen kişilerin duygusal ihmal ve istismara açık olmasının da ilişki bağımlılığı geliştirme riskini arttırabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle aile ile ilişkilerin ilişki bağımlılığını etkileyen önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir.

Aile ile ilişkinin durumuna göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde aile içi ilişkiler ve sosyal onay ihtiyacının incelendiği bir çalışma olmadığı görülmektedir. Ancak kişi için ailenin önemi düşünüldüğünde bu çalışmada beklenen bir sonuç olarak görülmektedir. Kişinin aile üyeleri ile ilişkisinin iyi olması kendisini daha değerli hissetmesini sağlamaktadır. Bu değerlilik hissi ise kişinin kendisi gibi olmasını ve özgüveninin artmasını desteklemektedir. Dolayısıyla ailesi ile ilişkisi iyi olan kişilerin de daha az sosyal onay ihtiyacı geliştirdikleri ve alanyazında bu konu ile ilgili daha fazla çalışma yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Aile ile ilişkinin durumuna göre psikolojik kırılganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre psikolojik kırılganlık puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde psikolojik kırılganlık ile aile ilişkilerinin direkt incelendiği bir araştırma bulunamamıştır. Bireyin doğduğu zaman ilk iletişime geçtiği çevreyi ailesi oluşturmaktadır. Bu nedenle erken dönemde bireyin çevresini nasıl algıladığı ailesini nasıl algıladığından geçmektedir. Bireyin erken dönemde uyumsuz şemalar oluşturması yaşamın ilerleyen dönemlerinde daha çok psikolojik kırılganlık geliştirmesine neden olmaktadır (Arslan, 2019). Bu anlamda kişinin aile ile ilişkilerinin iyi olmasının yetişkinlik döneminde daha az psikolojik kırılganlık yaşaması açısından büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

Aile ile ilişkinin durumuna göre kendini sevmeye-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Aile ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre kendini sevmeye puanlarının daha yüksek olduğu ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre özyeterlik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yüksekaya (1995), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışma sonucunda ailesi ile ilişkilerini kötü olarak değerlendiren öğrencilerin benlik saygısının, iyi olarak değerlendiren öğrencilere göre daha düşük olduğunu saptamıştır. Taysi (2000), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada aileden alınan sosyal destek ile benlik saygısı arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Özmen (2007), tarafından gerçekleştirilen çalışmada aile içi iletişimde hoşgörülü olan

ailelerin çocuklarının benlik saygısının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yılmaz (2024), ailesinden olumsuz eleştiri almayan ergenlerin, olumsuz eleştiri alanlara göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduğunu söylemektedir. Bu çalışmaların sonuçlarından yola çıkarak hoşgörülü aile ve olumlu tutuma sahip ailelerin çocukları ile daha iyi iletişime geçtikleri düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmaların sonuçları ailesi ile iyi iletişim kurabilen kişilerin benlik saygısının da yüksek olduğunu göstermektedir. Kişinin aile içi ilişkilerde iyi iletişim kurması kendisini değerli hissetmesine ve fikirlerinin önemsendiğini hissetmesini sağlamaktadır. Ailesi tarafından değer gören ve fikirleri önemsenen kişilerde ise kendini sevme-özyeterlik inancının daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Aile ile ilişkinin durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara, orta olanların ise kötü olanlara göre çocukluk çağı travmaları puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Cantón-Cortés ve ark. (2019), tarafından gerçekleştirilen çalışmada çocukluk çağı travmaya maruz kalan kişilerin yetişkinlik döneminde aileye güvensizlik ve aile içi çatışma yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elmas (2024), tarafından gerçekleştirilen çalışmada aile işlevselliği ve empati ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki incelenmiş ve aile işlevselliği ve empati arttığında çocukluk çağı travmalarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada aile işlevselliği ve empatinin aile içindeki ilişkileri yansıttığı düşünüldüğünde mevcut çalışmayı desteklediği söylenebilir. Özel (2024), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise çocukluk çağı travmaları ve aile uyumu arasındaki ilişki incelenmiş ve iki değişken arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. McElvaney ve ark. (2022), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise istismara maruz kalmış çocuklarda, aile içi ilişkilerin istismarın ortaya çıkmasında etkili olduğunu ve istismara uğramış çocuğa aile ve kardeşler tarafından verilen desteğin iyi oluşu olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Bu çalışmaların sonuçlarından yola çıkarak alanyazındaki çalışmalar ile mevcut çalışmanın sonuçlarının birbirini desteklediği söylenebilir. Aile içi uyumun ve empatinin olmasının aile içi ilişkilerin iyi olmasını desteklediği düşünülmektedir. Travmatik deneyimlerde ailenin desteği ve sevgisinin çok önemli olduğu ve bu nedenle de aile içi ilişkilerin iyi olmasının çocukluk çağında yaşanan travmanın etkisini azaltabileceği düşünülmektedir.

Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmanın bu sonucu ile benzer sonuçları olan çalışmalar olduğu görülmektedir (Mukba, 2013; Şenses, 2023). Bu sonuçtan yola çıkarak arkadaşları ile iyi ilişkiler geliştiren kişilerin

daha sağlıklı ilişkiler kurduğu ve bağımlılık geliştirmediği, bu nedenle de ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu düşünülmektedir. Arkadaşlık ilişkilerini iyi olarak değerlendirmeyenlerin ise karşısındaki kişiyi kaybetmemek için ilişkilerinde bağımlılık geliştirdikleri sonucuna ulaşılabilir.

Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Murtezaoglu (2022), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ergenlerde özyeterlik, akran ilişkileri ve sosyal onay ihtiyacının birbirleri ile ilişkileri incelenmiştir. Bu araştırma sonucunda akran ilişkileri iyi olan kişilerin sosyal onaya daha az ihtiyaç duydukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın mevcut çalışmanın sonuçlarını desteklediği görülmektedir. Kişinin arkadaşlarıyla arasının iyi olması kişilerarası ilişkilerinin de iyi olduğunu göstermektedir. Kişilerarası ilişkileri iyi olan bireylerin kendilerine daha çok güvendikleri ve sosyal ilişkilerinde kendileri gibi davranmaktan çekinmedikleri gözlemlenmiştir. Bu nedenle arkadaşlık ilişkileri iyi olan kişilerin de sosyal onaya daha az ihtiyaç duyduğu düşünülmektedir.

Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre psikolojik kırılganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre psikolojik kırılganlık puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde psikolojik kırılganlık ile arkadaşlık ilişkilerinin direkt incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Güler ve arkadaşları (2022), tarafından yapılan çalışmada iş yaşamındaki yalnızlığın psikolojik kırılganlığı artırdığı bulunmuştur. Bu sonuçtan yola çıkarak arkadaşlık ilişkilerinin iyi olmasının psikolojik kırılganlığın daha az görülmesini sağlayacağı yorumu yapılabilir. Ek olarak Elvan (2024) tarafından yapılan çalışmada yakın arkadaş sayısı daha fazla olan kişilerin psikolojik kırılganlık düzeylerinin daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç da mevcut çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Arkadaşlık ilişkileri ve arkadaştan gelecek sosyal desteğin kişinin zorluklarla mücadele etmesinde büyük destek sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle arkadaşlık ilişkilerinin iyi olması kişinin psikolojik olarak daha güçlü olmasını sağlamaktadır. Alanyazında bu iki değişken arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların az olması sebebiyle bu çalışmanın alanyazındaki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre kendini sevme-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre kendini sevme-özyeterlik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yılmaz (2024) tarafından yapılan çalışma sonucunda arkadaşlarından olumsuz eleştiri almayan

ergenlerin alan ergenlere göre benlik saygısının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yüksekaya (1995) tarafından yapılan çalışmada arkadaşlık kurmakta güçlük çeken kişilerin benlik saygılarının arkadaşlık kurmakta güçlük çekmeyenlere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Taysi (2000), arkadaşlardan alınan sosyal destek arttığında benlik saygısının arttığını söylemektedir. Ye (2022), arkadaşlığın kalitesi ve samimi iletişim ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında iki değişken arasında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmaların sonuçları arkadaşlık ilişkilerinin benlik saygısı üzerindeki önemini göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde çalışmaların büyük bir kısmında arkadaşlık ilişkileri ile benlik saygısı arasında bir ilişki olduğu sonucunun ortaya çıktığı görülmektedir. Arkadaşlık ilişkilerinin iyi olması kişinin çevre tarafından kabul gördüğünü hissetmesini sağladığı için benlik saygısının da yüksek olmasına destek sağladığı düşünülmektedir. Özellikle arkadaşlık ilişkilerinde arkadaşların birbirine olan desteğinin kişinin kendisini daha iyi hissetmesini ve değer görmesini sağladığı, bu nedenle kendini sevme ve özyeterlik düzeylerinin de artmasını sağladığı düşünülmektedir.

Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre çocukluk çağı travmaları puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yücel (2014), tarafından gerçekleştirilen çalışmada çocukluk çağı travma yaşamış kişilerin sosyal ilişkilerinin zayıf olduğu ve antisosyal davranışlar sergiledikleri saptanmıştır. Yenidünya (2017), çocukluk çağı travmaları ve genç yetişkinlikteki yalnızlık stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında çocukluk çağı travmaları ve yalnızlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Hayırlı-Hanay (2022), tarafından gerçekleştirilen çalışmada algılanan sosyal desteğin çocukluk çağı travmalarının olumsuz etkilerine karşı kişiyi koruduğu sonucuna ulaşmıştır. Mevcut çalışmanın sonuçları ile alanyazındaki çalışmaların sonuçlarının birbirini desteklediği görülmektedir. Zor süreçlerden geçen kişiler çevresinden aldığı sosyal destek ile daha hızlı toparlanabilmektedir. Bu anlamda kişinin arkadaşlık ilişkilerinin iyi olması, travmatik yaşam olayları karşısında da kişinin daha hızlı toparlanmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla, arkadaşlık ilişkilerinin iyi olması kişinin, çocukluk çağı travmalarının etkisini de daha az hissetmesini sağladığı için böyle bir sonucun ortaya çıktığı düşünülmektedir.

5.3.7. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Bakıma İhtiyacı Olan Bireyin Varlığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık ve kendini sevme-özyeterlik puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alanyazın incelendiğinde ailede fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklar sebebiyle bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığı ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkide anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşan ve ulaşmayan çalışmalar olduğu görülmektedir. Kaya (2024) tarafından yapılan çalışmada iki değişken arasında anlamlı fark bulunmamış ve bunun sebebinin araştırmaya katılan kişilerin ailesinde bakıma ihtiyacı olan bireylerin az olması olduğu belirtilmiştir. Mukba (2013), Dereli (2018) tarafından yapılan çalışmalarda ise ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin var olmasının ilişki bağımlılığı geliştirmede etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlişki bağımlılığı kavramı bakım verme sürecinde doğan bir kavram olduğu için ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin var olmasının ilişki bağımlılığı geliştirme riskini artırması beklenmektedir. Ancak mevcut çalışma ortaya çıkan sonuç iki değişken arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında katılımcıların büyük bir kısmının ailesinde bakıma ihtiyacı olan birey bulunmaması olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışmanın örneklemini oluşturan 533 kişiden 49'u ailede bakıma ihtiyacı olan bir bireyin var olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle çalışmaya katılan ve ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin az olmasının çıkan sonucu etkilediği düşünülmektedir.

Ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alanyazın incelendiğinde sosyal onay ihtiyacı ile ailede fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklar sebebiyle bakıma ihtiyacı olan bireylerin varlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Mevcut çalışmada da iki değişken arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Böyle bir

sonucun ortaya çıkmasının sosyal onay ihtiyacının daha çok kişinin benliği ile ilişkili olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çevre davranışlarımızı etkilemektedir ancak kişinin onay alma ihtiyacını kendisine ilişkin algıları daha çok belirlemektedir. Bu nedenle ailede bakıma ihtiyacı olan birinin olması ya da olmaması sosyal onay ihtiyacını etkilememiş olabilir. Ayrıca katılımcıların büyük bir kısmının ailesinde bakıma ihtiyacı olan birey bulunmamaktadır ve bu da sonucu etkilemiş olabilir. Daha net sonuçlara ulaşılması için iki değişken arasında farklı örneklem grupları ile farklı çalışmalar yapılabilir.

Ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre psikolojik kırılganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Arslan (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada psikolojik kırılganlık ile ailede fiziksel ya da psikolojik rahatsızlığı olan bir bireyin olması durumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özkaynak (2020), tarafından gerçekleştirilen, örnekleme kadınlardan oluşan farklı bir çalışmada ailesinde bakım ihtiyacı olan bireylerin var olması ile psikolojik kırılganlık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sonucunun mevcut çalışmanın sonucunu desteklediği görülmektedir. Psikolojik kırılganlığı çevresel etkenler etkilese de daha çok kişinin kendi benliği ile ilgili bir süreç olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle böyle bir sonucun ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. Ayrıca alanyazında bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmanın alanyazına bu anlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre kendini sevme-özyeterlik puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Çalkar (2024), tarafından gerçekleştirilen çalışmada psikiyatr kliniğine başvurmuş kişilerin ailelerinin bakım verme yükü ile benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiş ve iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu çalışmanın sonucu ile mevcut çalışmanın sonucu birbirini desteklemektedir. Kim ve Park (2023) tarafından hematolojik ve onkolojik hastalığı olan bireylerle gerçekleştirilen çalışmada bakım verenin yükünün artması durumunda benlik saygısının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Cheng ve ark. (2022) tarafından kronik ruhsal bozukluğu olan kişilerle gerçekleştirilen çalışma sonucunda bakım yükünün benlik saygısını etkilediği bulunmuştur. Alanyazında iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar sınırlı olmakla birlikte, alanyazında yer alan çalışmaların sonuçları ailede bakıma ihtiyacı olan birinin var olmasının benlik saygısını düşürdüğünü göstermektedir. Böyle bir farklılığın ortaya çıkmasının sebebi, örneklem gruplarının farklı olması olarak görülmektedir. Bakım veren kişilerin baktıkları bireylerin ağır rahatsızlıklara sahip olmasının benlik düzeyini daha fazla etkiliyor olabileceği düşünülmektedir.

Ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin çocukluk çağı travmaları puanlarının bakıma ihtiyacı olmayan bireylerin ailelerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aytaçalp ve Durat (2019), gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda ailede ruhsal hastalık sebebiyle tedavi gören birinin varlığı ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özel (2024) tarafından üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada, ailesinde ruhsal bir hastalığa sahip olan kişilerin olmayanlara göre çocukluk çağı travmaları puanlarının daha yüksek olduğu, babasında ruhsal bir rahatsızlık olduğunu belirtenlerin ise fiziksel istismar puanlarının daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Alanyazında iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu ve mevcut çalışmanın sonuçları ile alanyazındaki çalışmalarının sonuçlarının birbirleri ile benzer olduğu görülmektedir. Ailede bakıma ihtiyacı olan bir bireyin olması çocuğa olan ilginin azalmasına ve bakım verenin psikolojik olarak yıpranması sebebiyle çocukla iletişimde sıkıntılar yaşamasına neden olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla ailede bakıma ihtiyacı olan birinin varlığının çocuğun travma yaşama ihtimalini artırabileceği düşünülmektedir.

5.3.8. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Ailede Alkol ya da Madde Bağımlılığı Olan Bireyin Varlığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

İlişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark gösterip göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre ilişki bağımlılığı puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin ilişki bağımlılığı puanlarının ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmanın sonuçlarını destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Delgado ve Gomez (2004), Yıldızhan (2019), Yörük (2023) tarafından yapılan farklı çalışmalarda ailesinde madde bağımlılığı olan kişilerin ilişki bağımlılığı geliştirmeye daha yatkın oldukları bulunmuştur. Ok (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, babası alkol bağımlısı olan kız çocuklarının ilişki bağımlılığı düzeyleri incelenmiş ve bu çocukların ilişki bağımlılığı geliştirme eğilimlerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Bu

Çalışmalardan çıkan sonuçlar mevcut çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Mukba (2013) ve Şenses (2023) tarafından yapılan çalışmalarda ise ilişki bağımlılığı ile madde kullanımı arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışmalardan çıkan sonuçların sebebinin çalışmanın uygulandığı grubun madde bağımlılığı kavramının içeriğini tam olarak bilmemesi ya da ailede madde bağımlısı olan bireyi bildirmek istememesi olduğu düşünölmektedir. İlişki bağımlılığı kavramı ilk olarak madde bağımlısı bireylerin eşlerinin bakım verme durumundan ortaya çıkan bir kavram olduğu için bu iki kavramın birbiriyle ilişkili çıkması beklenmektedir. Mevcut araştırmada da beklenen sonuca ulaşılmıştır.

Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Alanyazında iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışma olduğu görölmektedir. Yalnızca Evli ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan çalışmada sosyal onay ihtiyacının sigara bağımlılığı üzerine etkisi incelenmiş ve ikisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Atlam ve ark. (2024), sosyal onay ihtiyacı ile riskli alkol kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sosyal onay ihtiyacı riskli alkol kullanımı ile ilişkili bulunmamıştır. Bu sonucun mevcut çalışmayı desteklediği söylenebilir. Sosyal onay ihtiyacı kişinin onaylanmak için riskli davranışlar yapmasına neden olabilmektedir (Yang ve ark., 2014). Bu nedenle ailede bağımlı birinin olması ya da kişinin kendisinde bağımlılık olması gibi durumlarda sosyal onay ihtiyacının daha fazla görölmesi beklenebilir. Ancak araştırma sonucu ikisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bunun nedeninin yine katılımcıların yanlış cevap vermesi ya da katılımcılar arasında ailesinde madde bağımlısı olan bireylerin az olması olduğu düşünölmektedir. Bu konu ile ilgili daha net sonuçlara ulaşmak için farklı örneklemlerle farklı çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünölmektedir.

Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre psikolojik kırılgnalık puanlarının anlamlı bir fark gösterdiği ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin psikolojik kırılgnalık puanlarının ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde bu değişkenler arası ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmanın olmadığı görölmüştür. Bu anlamda mevcut çalışmanın bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışma olmasından dolayı alanyazında önemli bir boşluğu kapatacağı düşünölmektedir. Ailede alkol ya da madde bağımlısı olan bireylerin olması ailedeki diğer yakınların iyi oluşlarını olumsuz etkilemektedir (Yükselen, 2024). Küçükdoğan (2024), yaptığı araştırma sonucunda bireyin öznel iyi oluşu arttıkça psikolojik kırılgnalığının azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlara göre ailesinde alkol ya da madde bağımlısı olan bireylerin öznel iyi oluşlarının olumsuz etkilendiği ve öznel iyi oluşun

olumsuz etkilenmesinin ise kişiyi psikolojik açıdan daha kırılgan hale getirdiği düşünülmektedir. Mevcut araştırmanın sonucunun bu anlamda alanyazın bilgileri ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre kendini sevme puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin kendini sevme puanlarının ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre özyeterlik puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Önür (2024), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ebeveyninde alkol bağımlılığı bulunan ergenlerin benlik saygısı düzeyleri incelenmiş ve ebeveyni yüksek riskli alkol kullanan çocukların benlik saygısının ebeveyni düşük riskli alkol kullananlara göre daha düşük çıktığı bulunmuştur. Ailesinde alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin benlik saygısının düşük olmasının nedenlerinden birinin de evde bağımlı olan bireyin benlik saygısının düşük olması olabileceği düşünülmektedir. Yücel ve ark. (2020), alkol kullanımının benlik saygısının düşmesine neden olduğunu söylemektedir. Ebeveynlerden birinin benlik saygısı düşüklüğü çocuğun da bu durumdan etkilenmesine neden olmaktadır. Ek olarak kişinin içinde yaşadığı çevre benlik saygısını etkilemektedir (Martinez ve arkadaşları, 2020). Bu nedenle kişinin çevresindeki kişilerin düşük benlik saygısına sahip olmaları da kişinin benlik saygısını olumsuz yönde etkilemektedir. Mevcut çalışmanın sonuçları ile alanyazındaki çalışmaların sonuçlarının birbirini destekledikleri düşünülmektedir. Kendini sevme ve özyeterlik birbiri ile ilişkili ve benzer sonuçlar gösteren iki kavramdır. Çalışma sonucunda kendini sevme ve özyeterlik sonuçlarının aynı sonucu vermesi beklenmektedir. Ancak mevcut çalışmanın sonucunda özyeterliğin alkol kullanımı ile anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebinin örneklemden ya da verilen yanıtların yanlı olma ihtimalinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre çocukluk çağı travmaları puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin çocukluk çağı travmaları puanlarının ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kerr ve ark. (2009), erken yaşta fiziksel istismara uğrayan kişiler ile madde kullanımı arasında bir ilişki olduğunu söylemektedir. Örsel ve ark. (2011), tarafından gerçekleştirilen çalışmada alkol ya da madde kullanımı ile cinsel istismar arasındaki ilişki istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Kara ve ark. (2010), Aytaçalp ve Durat (2019), tarafından gerçekleştirilen farklı çalışmalarda da alkol kullanımıyla çocukluk çağı travmaları arasında pozitif yönde anlamlı

bir ilişki olduğu bulunmuştur. Seyfeli ve Şener (2022), madde bağımlılığı yaşayan bireylerin çoğunlukla çocukluklarında travmaya maruz kaldıklarını söylemektedir. Erdoğan-Duman (2024), tarafından gerçekleştirilen çalışmada alkol kullanan kişilerin kullanmayanlara göre çocukluk çağı travmaları puanları daha yüksek bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmanın sonuçları ile alanyazındaki çalışmaların sonuçlarının benzer olduğu görülmektedir. Ancak alanyazında ailede alkol ve madde bağımlılığı olan birey ile çocukluk çağı travmalarının ilişkisini direkt olarak ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alkol ya da madde bağımlılığı olan bir ailede yetişen bireylerin sağlıklı bir ortamda yetiştikleri düşünüldüğünde travma yaşama ihtimallerinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Araştırmaların sonucu gösteriyor ki çocukluk çağı travma yaşamış yetişkinlerde yaşamın ilerleyen zamanlarında alkol ya da madde kullanma ihtimali yüksektir (Seyfeli ve Şener, 2022; Erdoğan-Duman, 2024). Bu sonuçlardan yola çıkarak ailede alkol ya da madde kullanan bireylerin çocuklarında travma olabileceği ve bu çocukların da ileride alkol ya da madde bağımlısı olabileceği düşünülmektedir.

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde gerçekleştirilen tez çalışmasının bulgularından yola çıkarak elde edilen sonuçlar ve sonuçlara ilişkin öneriler yer almaktadır.

6.1. Sonuçlar

6.1.1. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkilere İlişkin Sonuçlar

Bu başlık altında ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasındaki ilişkilerin sonuçlarına yer verilmiştir.

1) İlişki bağımlılığı ile sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İlişki bağımlılığı ile kendini sevme-özyeterlik değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2) Sosyal onay ihtiyacı ile psikolojik kırılganlık ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal onay ihtiyacı ile kendini sevme-özyeterlik değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3) Psikolojik kırılganlık ile çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik kırılganlık ile kendini sevme-özyeterlik değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4) Kendini sevme ile özyeterlik değişkenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kendini sevme-özyeterlik ile çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

6.1.2. Araştırmada Ele Alınan Değişkenlerin İlişki Bağımlılığını Yordamasına İlişkin Sonuçlar

Bu başlık altında sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin ilişki bağımlılığını yordamasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

1) Gerçekleştirilen analizler sonucunda sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin birlikte ilişki

bağımlılığı düzeyinin %40'ını açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

2) Sosyal onay ihtiyacının, ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

3) Psikolojik kırılganlığın, ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

4) Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda kendini sevmenin ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özyeterlik ile ilişki bağımlılığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

5) Çocukluk çağı travmalarının, ilişki bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordamadığı bulunmuştur.

6.1.3. İlişki Bağımlılığı ve Diğer Değişkenlerin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık altında ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevmeye-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenlerinin cinsiyet, yaş, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba ile ilişkiler, aile ve arkadaşlar ile ilişkiler, ailede fiziksel ya da ruhsal rahatsızlığı sebebiyle bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığı ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin varlığına göre incelenmesine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

1) Gerçekleştirilen analiz sonucunda cinsiyete göre ilişki bağımlılığı, psikolojik kırılganlık ve kendini sevmeye-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir. Cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ve kadınların sosyal onay ihtiyacı puanlarının erkeklerin puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve erkeklerin çocukluk çağı travmaları puanlarının kadınların puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

2) Gerçekleştirilen analiz sonucunda yaşa göre ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevmeye-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

3) Gerçekleştirilen analiz sonucunda yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre ilişki bağımlılığı, psikolojik kırılganlık, kendini sevmeye-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve köy ya da kasabada yaşayan kişilerin sosyal onay

ihtiyacı puanlarının büyükşehirde yaşayanların puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4) Gerçekleştirilen analiz sonucunda anne eğitim durumuna göre ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Baba eğitim durumuna göre ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Baba eğitim durumu ile psikolojik kırılganlık arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve baba eğitim durumu lise olan kişilerin psikolojik kırılganlık toplam puanının ilkokul ve altı olan kişilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5) Gerçekleştirilen analiz sonucunda anne ile ilişkinin durumu ile ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve anne ile ilişkisi iyi olanların, orta ve kötü olanlara göre ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Anne ile ilişkinin durumuna göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Araştırma sonucunda anne ile ilişkinin durumuna göre psikolojik kırılganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Anne ile ilişkisi iyi olanların kötü olanlara göre psikolojik kırılganlık puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre anne ile ilişkinin durumuna göre kendini sevme-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Anne ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre kendini sevme-özyeterlik puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anne ile ilişkinin durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Anne ile ilişkisi iyi olanların, orta ve kötü olanlara göre; orta olanların ise kötü olanlara göre çocukluk çağı travmaları puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

6) Gerçekleştirilen analizler sonucunda baba ile ilişkinin durumu ile ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve baba ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Baba ile ilişkinin durumuna göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve baba ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda baba ile ilişkinin durumuna göre psikolojik kırılganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Baba ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre psikolojik kırılganlık puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, baba ile ilişkinin durumuna göre kendini sevme-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Baba ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara

göre kendini sevme-özyeterlik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Baba ile ilişkinin durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Baba ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre, orta olanların ise kötü olanlara göre çocukluk çağı travmaları puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

7) Gerçekleştirilen analiz sonucunda aile ile ilişkinin durumuna göre ilişki bağımlılığı puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aile ile ilişkinin durumuna göre sosyal onay ihtiyacı puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aile ile ilişkinin durumuna göre psikolojik kırılganlık puanlarında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre psikolojik kırılganlık puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aile ile ilişkinin durumuna göre kendini sevme-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Aile ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre kendini sevme puanlarının daha yüksek olduğu ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre özyeterlik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aile ile ilişkinin durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve aile ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara, orta olanların ise kötü olanlara göre çocukluk çağı travmaları puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

8) Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre ilişki bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre sosyal onay ihtiyacı puanlarında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre psikolojik kırılganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta olanlara göre psikolojik kırılganlık puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre kendini sevme-özyeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre kendini sevme-özyeterlik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Arkadaş ile ilişkinin durumuna göre çocukluk çağı travmaları puanlarında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve arkadaş ile ilişkisi iyi olanların orta ve kötü olanlara göre çocukluk çağı travmaları puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

9) Gerçekleştirilen analiz sonucunda ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık ve kendini sevme-özyeterlik

puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre çocukluk çağı travmaları puanlarında anlamlı bir farklılık görüldüğü ve ailede bakıma ihtiyacı olan bireylerin çocukluk çağı travmaları puanlarının bakıma ihtiyacı olmayan bireylerin ailelerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

10) Gerçekleştirilen analiz sonucunda ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre ilişki bağımlılığı puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin ilişki bağımlılığı puanlarının, ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre sosyal onay ihtiyacı ve özyeterlik puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre psikolojik kırılganlık puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin psikolojik kırılganlık puanlarının ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre kendini sevme puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin kendini sevme puanlarının ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre çocukluk çağı travmaları puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ve ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireylerin çocukluk çağı travmaları puanlarının ailede alkol ya da madde bağımlılığı olmayan bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

6.2. Öneriler

Bu başlık altında mevcut çalışma ile ulaşılan bulgularla elde edilen sonuçlara ilişkin olarak yeni çalışmalar için araştırmacılara öneriler yer almaktadır.

Bu çalışma ilişki bağımlılığı kavramının sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları ile ilişkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmaları değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu ve sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmalarının birlikte ilişki bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde ilişki bağımlılığını mevcut çalışmada yer alan değişkenlerin tamamıyla inceleyen başka bir çalışma olmadığı görülmektedir. Bu durum,

bulgular arasında karşılaştırma yapmayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle mevcut değişkenlerle ilişki bağımlılığının ilişkisinin incelendiği yeni araştırmalar yapılması önerilmektedir.

Araştırmada sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmalarının birlikte ilişki bağımlılığını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık ve çocukluk çağı travmalarının etkisinin azalması ilişki bağımlılığının da azalmasını sağlayacağı için bu anlamda sıkıntı yaşayan öğrencilere psikolojik destek çalışmaları yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. İlişki bağımlılığı ve diğer durumlarda koruyucu önlemler alınabilmesi için eğitim fakültelerinde ve okullarda ruh sağlığı birimlerinin oluşturulması önerilmektedir. Ayrıca öğrencilerin benlik saygısını artırmaya yönelik olarak yapılacak faaliyetlerin de etkili olacağı öngörülmektedir.

Mevcut çalışmanın örneklemini öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışmada öğretmen adaylarının seçilmesinin sebebi öğretmenlik mesleğinin çok fazla fedakarlık yapılan bir meslek olması ve bu durumun öğretmenleri yıpratmasıdır. Öğretmenlerin kendi ihtiyaçlarını bir kenara bırakıp öğrencileri için çeşitli fedakarlıklar yapması kendi fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayamamasına neden olmaktadır. Karşılanmayan bu ihtiyaçlar öğretmenin kendi hayatını yaşamasına da engel olmakla birlikte mutsuz olmasına da neden olmaktadır. Öğretmenin mutsuz olması üretkenliğini azaltmakta ve performansının da düşmesine neden olabilmektedir. Ayrıca günümüzde öğretmenlik mesleğinde yapılan fedakarlıkların da görmezden gelinmesi öğretmenlerin mesleki anlamda daha mutsuz olmasına neden olmaktadır. Mesleğini mutlu bir şekilde yapan öğretmenler, öğrencilerine de daha faydalı olmaktadır. Ek olarak öğretmenler, öğrencilerine rol model oldukları için ruh sağlığı ile ilgili gerekli önlemlerin alınması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin ilişki bağımlılığı geliştirebilecekleri düşünülmüş ve araştırma sonuçları da bunu desteklemiştir. Bu anlamda öğretmen adaylarına ve öğretmenlere yönelik yapılacak destekleyici faaliyetlerin önemli olduğu düşünülmektedir. Eğitim fakültelerinde ve okullarda öğretmenlere yönelik olarak oluşturulacak ruh sağlığı hizmetlerinin öğretmenlerin psikolojik ihtiyaçlarını karşılayacağı, ilişki bağımlılığı ve diğer durumların yaşanmaması adına önleyici bir adım olacağı düşünülmektedir. Öğretmen adaylarına yönelik olarak üniversitelerde psikolojik desteğin daha fazla sağlanması, bu konularda bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, sosyal faaliyetlerin artırılması ve psikoeğitim gruplarının kurulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Öğretmenlere yönelik ise bu konuya yönelik olarak hizmetiçi eğitimlerin verilmesi, öğretmenlerin aktif katılım sağlayacağı grup çalışmaları yapılması önerilmektedir.

Mevcut çalışmanın örneklemini Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim

gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, geçerliğin artması için farklı bölgelerdeki üniversitelerden oluşan bir örneklem ile çalışması önerilmektedir. Ek olarak mevcut çalışma ilişki bağımlılığının öğretmen adayları üzerindeki etkisini incelemekte olduğu için yeni araştırmaların farklı örneklem grupları ile yapılması önerilmektedir.

Araştırma sonucuna göre anne ve baba ile olan ilişki, ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık, kendini sevme-özyeterlik ve çocukluk çağı travmalarını etkilemektedir. Bu sonuç, anne ve baba ile ilişkinin iyi olmasının çok önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle anne-baba adaylarına ve anne-babalara, çocukla ilişkinin iyi olması için bilinçlendirme çalışmaları, psikoeğitimler, aile eğitimleri yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Ek olarak anne ve baba ile ilişkinin, ilişki bağımlılığını ne derece etkilediğine yönelik çalışmaların sınırlı olduğu düşünüldüğünde bu konuda daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

Araştırma sonucunda aile ve arkadaşlar arasındaki ilişkinin iyi olması, ilişki bağımlılığı, sosyal onay ihtiyacı, psikolojik kırılganlık ve çocukluk çağı travmalarının daha düşük görülmesini; kendini sevme-özyeterlik inancının ise daha yüksek olmasını sağladığı bulunmuştur. Bu durum yakın çevreden gelen sosyal desteğin önemini göstermektedir. Bu nedenle sosyal becerileri zayıf ya da arkadaşlık kurmakta zorluk çeken öğrencilerin aile ve arkadaşlık ilişkilerini geliştirmesini destekleyecek psikoeğitim grupları, sosyal etkinlikler, öğrenci kulüpleri gibi çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Gerçekleştirilen analiz sonucunda ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. İlişki bağımlılığının alkol bağımlısı bireylere bakım vermektan doğan bir kavram olduğu düşünüldüğünde iki değişken arasında ilişki çıkması beklenmektedir. Alanyazın incelendiğinde iki değişkenin birbiriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşan ve ulaşmayan çalışmaların olduğu görülmüştür. Ancak iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların da kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre ilişki bağımlılığının nasıl geliştiğini inceleyen daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir. Ek olarak alanyazında ailede bakıma ihtiyacı olan bireyin varlığına göre sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin de incelenmesinin alanyazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre ailede alkol ya da madde bağımlılığı olan bireyin varlığına göre ilişki bağımlılığı puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu doğrultuda,

aile içinde alkol ya da madde bağımlılığı olan kişilerin olduğu öğrenciler ilişki bağımlılığı geliştirme konusunda risk altında olduğu için hem aileye hem de öğrencilere yönelik psikoeğitim, grupla psikolojik danışma ya da bireysel psikolojik destek sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. and Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Taylor & Francis.
- Aka, P. (2023). *Bilinçli farkındalık odaklı öz-şefkat programının üniversite öğrencilerinin öz-şefkat, eş bağımlılık, interoseptif farkındalık ve uyku kalitesi düzeylerine etkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Akdeniz, H. (2018). *Beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik kırılganlık ve öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Akın, S. ve Eker, H. (2011). Turkish Version of the Psychological Vulnerability Scale: A Study of the Validity and Reliability. 32th International Conference of the stres and anxiety research society (STAR), Münster, Germany.
- Akın, U. (2014). The predictive role of self-compassion on psychological vulnerability in Turkish university students. *International Journal of Social Sciences & Education*, 4(3), 693–701.
- Aksoy, Z. B. (2024). *Kronik hastalığı olan bireylerde psikolojik kırılganlık ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Karabük Üniversitesi.
- Altunpul, N. (2022). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile suça yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Ançel, G. (1999). Hemşirelikte mesleki bir risk olarak bağımlılık ilişkileri. *Toplum ve Hekim*, 14(6), 444–448.
- Ançel, G. (2012). Karşılıklı bağımlılık kavramı: Hemşirelikle ilişkisi ve karşılıklı bağımlılığı belirleme araçları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 14(1), 70–78. <https://doi.org/10.69487/hemarge.695429>
- Ançel, G. (2017). *Kişilerarası İlişkilerde Bağımlılık* (2. Baskı). Alter Yayıncılık.
- Ançel, G., ve Kabakçı, E. (2009). Psychometric properties of the Turkish form of codependency assessment tool. *Archives of Psychiatric Nursing*, 23(6), 441–453. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2008.10.004>
- Arslantürk, H. (2024). *Kadın öğretmenlerde tükenmişlik sendromu (Burnout): Nicel bir araştırma* [Yüksek lisans tezi]. Sinop Üniversitesi.
- Arslan, R. (2017). *Algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiler: şema terapi modeli çerçevesinde bir*

- inceleme* [Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Arslan, G. (2019). *Psikoloji ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin erken dönem uyumsuz şemalar ile psikolojik kırılganlık/incinebilirlik düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Ateş, B., ve Ercen, R. Ç. (2023). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmatik yaşantılarının psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisinde anne baba tutumlarının aracılık rolü. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 6(12), 43–58. <https://doi.org/10.56955/bpd.1309983>
- Atlam, D., Tan, D. ve Açıkoy, S. (2024). Youth and socialization spaces: a field study on prediction of risky alcohol use by need for social approval and drinking motives in alcohol-using university students. *The Turkish Journal On Addication*, 11(3), 286–295.
- Atsü, A., N. (2024). *Erişkin akneli bireylerde sosyal görünüş kaygısı, akneye özgü yaşam kalitesi, kendini sevmeye ve özyeterlilik arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi.
- Aytaçalp, A. ve Durat, G. (2019). Karabük üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 4(3), 144–187. <https://doi.org/10.25279/sak.499339>
- Aytan, M. (2010). *OKB'de denetim odağı ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Ball, J. S., & Links, P. S. (2009). Borderline personality disorder and childhood trauma: evidence for a causal relationship. *Current Psychiatry Reports*, 11(1), 63–68.
- Barak, T. (2018). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile kişiler arası bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Bir vakıf üniversitesi örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Çag Üniversitesi.
- Başbuğ, A. (2025). *Duygusal ilişki deneyimi olan genç yetişkin (20-30) bireylerde kişilerarası ilişki bağımlılığı eğilimi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887–907. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Baybek, H. ve Yavuz, S. (2005). Muğla üniversitesi öğrencilerinin benlik saygılarının incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 73–95.
- Bayraktar, K. (2019). Antrenörlerin sosyal iyi oluş düzeylerinin psikolojik kırılganlığa olan etkisi [Yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.

- Bayrı, H. ve Özdemir, H. P. (2022). Özel yetenekli öğrencilerin duygusal tepkisellik, öz-yeterlik ve psikolojik kırılganlık düzeylerinin incelenmesi: Bir karma yöntem çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(81), 1–20. <https://doi.org/10.17755/esosder.878181>
- Baytemir, K., Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2017). Ebeveyne bağlanma ve sosyal onay ihtiyacının kişilerarası yeterliği yordayıcılığı. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 13(3), 949–960. <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.305546>
- Beattie, M. (1996). Bağışdaşlığa Son. (Çev. Çelebi, A.). Kuraldışı Yayınları.
- Berkowitz, A., & Perkins, H. W. (1988). Personality characteristics of children of alcoholics. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(2), 206–209. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.56.2.206>
- Bernstein, D. P., & Fink, L. (1998). Childhood Trauma Questionnaire: A retrospective self-report manual San Antonio. TX: The Psychological Corporation.
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., Stokes, J., Handelsman, L., Medrano, M., Desmond, D., & Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse & Neglect*, 27(2), 169–190. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00541-0](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00541-0)
- Bilici, H. (2020). *Duygusal zeka, psikolojik kırılganlık ve yaşam doyumu ilişkisinde kısa semptomların aracı rolü* [Yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Bornstein, R. F. (2005). Interpersonal dependency in child abuse perpetrators and victims: A meta-analytic review. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 27(2), 67–76.
- Bortolon, C. B., Signor, L., Moreira, T. de C., Figueiró, L. R., Benchaya, M. C., Machado, C. A., Ferigolo, M., & Barros, H., M., T. (2016). Family functioning and health issues associated with codependency in families of drug users. *Ciência & Saúde Coletiva*, 21, 101–107. <https://doi.org/10.1590/1413-81232015211.20662014>
- Bostancıoğlu, N. (2024). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ve psikolojik kırılganlıkları ile öz şefkat düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Bowlby, J. (1980). By ethology out of psycho-analysis: an experiment in interbreeding. *Animal Behaviour*, 28(3), 649–656. [https://doi.org/10.1016/S0003-3472\(80\)80125-4](https://doi.org/10.1016/S0003-3472(80)80125-4)
- Büyüköztürk, Ş. (2013). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (18. Baskı). Pegem Akademi.
- Can, A. (2022). SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi. Pegem Akademi.

- Cantón-Cortés, D., Cortés, M. R. ve Cantón, J. (2019). Paths from childhood sexual abuse to persistent anxiety. *Child Abuse & Neglect*, 97. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104148>
- Caspi, A., Sugden, K., Moffitt, T. E., Taylor, A., Craig, I. W., Harrington, H., McClay, J., Mill, J., Martin, J., Braithwaite, A., & Poulton, R. (2003). Influence of life stress on depression: Moderation by a polymorphism in the 5-HTT gene. *Science*, 301(5631), 386–389. <https://doi.org/10.1126/science.1083968>
- Cengiz, N. (2019). *Üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığının bağlanma stilleri açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Okan Üniversitesi.
- Chang, S. (2010). *Codependency among college students in the United States and Taiwan: A cross-cultural study* [Doctoral dissertation]. Available from ProQuest database (AAT 3433970).
- Cheng, W. L., Chang, C. C., Griffiths, M. D., Yen, C. F., Liu, J. H., et al. (2022). Quality of life and care burden among family caregivers of people with severe mental illness: Mediating effects of self-esteem and psychological distress. *BMC Psychiatry*, 22(1), 1–15. <https://doi.org/10.1186/s12888-022-04289-0>
- Chiba, T., Iketani, S., Han, K., & Ono, A. (2009). A comprehensive model of anxiety in gift giving. *International Review Of Business Research Papers*, 5(4), 322–334.
- Clark, J., & Stoffel, V. C. (1992). Assessment of codependency behavior in two health student groups. *American Journal of Occupational Therapy*, 46(9), 821–828. <https://doi.org/10.5014/ajot.46.9.821>
- Cretser, G. & Lombardo, W. K. (1999). Examining codependency in a college population. *College Student Journal*, 33(4), 629–637.
- Coşkun, H. (2021). *Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin, duygusal dışavurumlarının ve sosyal onay ihtiyaçlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Cowan, G., & Warren, L. W. (1994). Codependency and gender-stereotyped traits. *Sex Roles: A Journal of Research*, 30(9-10), 631–645. <https://doi.org/10.1007/BF01544667>
- Cox, B., R., Ketner, S., J. & Blow, J., A. (2013). Working with couples and substance abuse: Recommendations for clinical practice. *The American Journal of Family Therapy*, 41(2), 160–172. <https://doi.org/10.1080/01926187.2012.670608>
- Cox, A. K. (2019). Quantitative research designs. In G. J. Burkholder, K. A. Cox, L. M. Crawford, & J. H. Hitchcock (Eds.), *Research design and methods: An applied guide for the scholar-practitioner* (pp.). SAGE.
- Cullen, J., & Carr, A. (1999). Codependency: An empirical study from a systemic

- perspective. *Contemporary Family Therapy*, 21(4), 505–526.
<https://doi.org/10.1023/A:1021627205565>
- Çakmak-Tolan, Ö. ve Tümer, S. B. (2023). Çocukluk çağı travmaları ile kişilerarası bağımlılık arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 31-49. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1211589>
- Çalış, M. (2020). *Sosyal medya kullanımı ile sosyal onay ihtiyacı ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Çalkar, Z. (2024). *Kronik ruhsal bozukluğu olan bireylerin ailelerinde bakım yükü, benlik saygısı ve mental iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Çetin, B., Doğan, T. ve Sapmaz, F. (2010). Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 205–216.
- De Bellis, M. D. (2005). The psychobiology of neglect. *Child maltreatment*, 10(2), 150–172.
- DeHart, T., Pelham, B. W., & Tennen, H. (2006). What lies beneath: Parenting style and implicit self-esteem. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42(1), 1–17. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2004.12.005>
- Delgado, D. D., & Gómez, A. P. (2004). La codependencia en familiares de consumidores y no consumidores de sustancias psicoactivas [Codependency in families of drug users and non-users: Phase II]. *Psicothema*, 16(4), 632–638.
- Demirbozan, N. (2019). *Ergenlerde dijital oyun bağımlılığının anne baba tutumu ve benlik saygısıyla ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üsküdar Üniversitesi.
- Demir-Uzun, Z. M. (2021). *Bağlanma stilleri, ilişki bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkide özyeterliliğin aracı rolü* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Demirel, S. (2023). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabulü/reddi ve kişilerarası bağımlılık arasındaki ilişkide kendini kabulün aracı rolü* [Yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Demirli, C. ve Değirmenci, E. (2019). Çekirdek veya geniş ailede yetişen bireylerde sosyal onay ihtiyacı ile benliğin farklılaşması arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Academic Platform Journal of Education and Change*, 2(1), 79–95.
- Dereli, E. (2018). *Yetişkin bireylerde eşbağımlılık, bağlanma ve aleksitimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Dilek, H. (2007). *Farklı eğitim programlarına devam eden lise II. sınıf öğrencilerinin benlik*

- saygısı ile annesababalarının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Doğan, T. (2011). İki boyutlu benlik saygısı: Kendini sevme/özyeterlik ölçeğinin Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 126–137.
- Duman, M. (2020). *Erkeklerde erken dönem uyumsuz şemalar ve ilişki bağımlılığının kadına yönelik şiddet eğilimine etkisi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Dupree, W. T. A. (2010). *The Impact of Parental Codependency On Children with Mental Health Conditions* [Master Project dissertation]. California State University.
- Durak, H. Y. ve Seferoğlu, S. S. (2017). Öğretmenlerde tükenmişlik duygusunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 759–788.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2006). Çocuklara kötü muamelenin önlenmesi: Bu konuda harekete geçilmesine ve kanıt toplanmasına yönelik bir kılavuz. *Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği*.
- Ekşi, H., Özkapu, D. E. ve Ümmet, D. (2019). Üniversite öğrencilerinde psikolojik kırılganlıkla öznel zindelik arasındaki ilişkide genel psikolojik sağlığın aracı rolü. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(5), 183–190. <https://doi.org/10.18506/anemon.526353>
- Elmas, A. (2024). *Çocukluk çağı travmaları ile aile işlevselliği arasındaki ilişkide empatinin aracı rolü* [Yüksek lisans tezi]. Doğu Üniversitesi.
- Elvan, R. N. (2024). *Beliren yetişkinlerin yaşantısal kaçınma ve psikolojik kırılganlık düzeyleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Erbaş, E. (2023). *Algılanan duygusal istismar ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Erdoğan, S. (2023). *Erken dönem uyumsuz şemalar ile kişilerarası bağımlılık özellikleri arasındaki ilişkide işlevsel olmayan inançların ve kişilerarası davranış problemlerinin aracı rolü* [Yüksek lisans tezi]. Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Erdoğan-Duman, M. (2024). *20-65 yaş arası evli kadınlarda çocukluk çağı travmaları ile çift uyumunun ilişkisi nasıldır ve ilişkisini etkileyen faktörler nelerdir?* [Tıpta uzmanlık tezi]. Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- Ergül, Ö. (2019). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile kişilerarası duyarlılık ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi].

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

- Evans, I. D., Sharpley, C. F., Bitsika, V., Vessey, K. A., Jesulola, E., & Agnew, L. L. (2024). Functional network connectivity for components of depression-related psychological fragility. *Brain Sciences*, 14(8), 845. <https://doi.org/10.3390/brainsci14080845>
- Evgin, D. & Sümen, A. (2021) Social media addiction in high school students: A cross-sectional study examining its relationship with sleep quality and psychological problems. *Child Indic Res*, 14(6), 2265–2283. <https://doi.org/10.1007/s12187-021-09838-9>
- Evli, M., Şimşek, N. ve Uzdil, N. (2021). The effect on smoking addiction of social approval needs in university students: A structural equation modeling. *BSJ Health Sci*, 4(2), 104–110.
- Feeney, J., A., & Noller, P. (1996). *Adult attachment*. SAGE Publications.
- Felmlee, D., & Sprecher, S. (2000). Close relationships and social psychology: Intersections and future paths. *Social Psychology Quarterly*, 63(4), 365–376. <https://doi.org/10.2307/2695846>
- Galioglu-Boğa, C. (2023). *Beliren yetişkinlerde ebeveyne bağlanmanın evlilik uyumunu yordamasında evlilik ilişkisi inançları ve ilişki bağımlılığının aracı rolü* [Doktora tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Gedminiene, R. & Gudzinskiene, V. (2010). Understanding of alcoholism as family disease. *Socialinis Ugdymas*, 14(25), 163–172.
- Granello, H., D. & Beamish, M., P. (1998). Reconceptualizing codependency in women: a sense of connectedness, not pathology. *Journal of Mental Health Counseling*, 20(4), 344–358.
- Grant, E., J., Potenza, N., M., Weinstein, A. & Gorelick, A., D. (2010). Introduction to behavioral addictions. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36(5), 233–241. <https://doi.org/10.3109/00952990.2010.491884>
- Gunderson, J., G. & CHU, J., A. (1993). Treatment implications of past trauma in borderline personality disorder. *Harvard Review of Psychiatry*, 1(2), 75–81. <https://doi.org/10.3109/10673229309017062>
- Gunther, K., C., Cohen, L., H., & Armeli, S. (1999). The role of neuroticism in daily stress and coping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(5), 1087–1100. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.5.1087>
- Güder, E. (2022). *Romantik ilişki yaşayan bireylerle çocukluk çağı travmaları, psikolojik kırılganlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi].

Yakın Doğu Üniversitesi.

- Gülegül, F. (2025). *Ortaöğretim kurumları yöneticilerinin kaygı düzeyleri ile psikolojik kırılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Güler, M., Yanık, G., Yaşar, Ü. ve Demir, F. E. (2022). A study to examine the effect of loneliness at work on psychological vulnerability. *Trends in Business and Economics*, 36(3), 250–257. <https://doi.org/10.5152/TBE.2022.991580>
- Güloğlu, B., Kararımak, Ö., Emiral, E. (2016). Çocukluk çağı travmalarının tinsellik ve affetme üzerindeki rolü. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 309–316. <https://doi.org/10.5455/apd.217593>
- Gürek, M. (2022). *Romantik ilişkilerde psikolojik şiddetin ilişki bağımlılığı ve nesne ilişkileri çerçevesinde incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Güner, B. (2022). *Ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerin yordanması: Gümüşhane ili örneği* [Yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Güneş, F. ve Tarhan, S. (2022). Genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet algılarını yordamada çocukluk çağı örselenme yaşantılarının rolünün incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 108–122.
- Fehr, E. & Falk, A. (2001). *Psychological foundations of incentives*. Institute for Empirical Research in Economics University of Zurich Working Paper Series. Working Paper No. 95, Paper presented at the Annual Conference of the European Economic Association.
- Ferkany, M. (2008). The educational importance of self-esteem. *Journal of Philosophy of Education*, 42(1), 119–132. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.2008.00610.x>
- Fischer, J. L. & Crawford, D. (1992). Codependency and parenting styles. *Journal of Adolescent Research*, 7(3), 352–363. <https://doi.org/10.1177/074355489273005>
- Fischer, J., L., Spann, L. & Crawford, D. (1991). Measuring codependency. *Alcoholism Treatment Quarterly*, 8(1), 87–100. https://doi.org/10.1300/J020V08N01_06
- François, L. & Andre, C. (2019). *Kendine Saygı*. İletişim Yayınları.
- Freud, S. (1917). Mourning and melancholia. In J. Strachey (Ed. & Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 14, pp. 243–258). Hogarth Press. (Original work published 1917).
- Hacıbayramoğlu, S. (2021). *İnternet bağımlılığı, benlik saygısı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi.

- Haran, S. ve Aydın, O. (1995). Depresyon, umutsuzluk, sosyal beğenirlik ve kendini kurgulama düzeyinin intihar fikirleri ile ilişkisi. *Kriz Dergisi*, 3(1), 218–222. https://doi.org/10.1501/Kriz_00000000092
- Havaçeliği, D. (2013). *Partner ilişkilerindeki ilişki bağımlılığının ebeveyn bağlanma stilleri ve madde kullanımı ile ilişkisi* [Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Hayırlı-Hanay, B. (2022). *Çocukluk çağı travmaları, algılanan sosyal destek ve evlilik doyumu ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Hebert, J. R., Ma, Y., Clemow, L., Ockene, I. S., Saperia, G., Stanek, E.J., Merriam, P. A., & Ockene, J. K. (1997). Gender differences in social desirability and social approval bias in dietary self-report. *American Journal Of Epidemiology*, 15(146) 1046–1055. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.aje.a009233>
- Helvacı-Çelik, F. G. ve Hocaoglu Ç. (2018). Çocukluk Çağı Travmaları: Bir Gözden Geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695–711. <https://doi.org/10.31832/smj.454535>
- Herman J. L. (2007). *Travma ve İyileşme*. Tosun T, Ç. Editör. (1. Basım). Literatür Yayıncılık.
- Hofmann, S. G., & DiBartolo, P. M. (2014). *Social Anxiety: Clinical, Developmental, And Social Perspectives*. Academic Press.
- Hünler, O. S. (2007). *Factors related to psychological problems and life satisfaction of newcomer Turkish immigrants in the Netherlands* [Doktora tezi]. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Irwin, H. J. (1995). Codependence, narcissism and childhood trauma. *Journal of Clinical Pyschology*, 51(5).
- İlkyaz-Yapabaş, S. (2018). *Fazla kilolu ve obez yetişkin bireylerde yeme davranışlarının öfke ve ilişki bağımlılığı ile olan ilişkisi* [Yüksek lisans tezi]. Işık Üniversitesi.
- Jeremiah, D., & Joan, M. G. (1993). Use of bowen theory. *Journal of Addictions and Offender Counseling*, 14(1), 25–35.
- Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A. S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalığı Dergisi*, 47(2), 140–151.
- Karaaslan, C. (2022). *Genç yetişkinlerin sosyal kaygıları ve algıladıkları ebeveyn tutumları arasındaki ilişkide çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısının aracılık rolünün*

- incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Karagülle, İ. (2018). *Üniversite öğrencilerinde kişilerarası bağımlılık, kimlik yönelimleri ve depresyon* [Yüksek lisans tezi]. Nişantaşı Üniversitesi.
- Karakoç, B. (2023). *Lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Karasar, B. (2014). *Sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Karasar, B., & Öğülmüş, S. (2016). Need For Social Approval Scale: The Validity and Reliability. *Ege Journal of Education*, 17(1), 84–104.
- Karasar, B. (2020). Mediator role of the need for social approval in the relationship between perfectionism and codependency: A structural equation modeling study. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 7(2), 40–47. <https://doi.org/10.33200/ijcer.663837>
- Karasar, B. ve Öğülmüş, S. (2020). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin ergenler üzerinde geçerlik ve güvenirliğinin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(2), 871-886. <https://doi.org/10.18039/ajesi.758456>
- Karasar, B. (2021). Codependency: An evaluation in terms of depression, need for social approval and self-love/self-efficacy. *Kastamonu Education Journal*, 29(1), 117–126. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.738845>
- Karapet, R. (2024). *The relationship between substance use, codependency, and self-esteem* (Order No. 31241837). [Doctoral dissertation, Alliant International University]. ProQuest Dissertations & Theses Global. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/relationship-between-substance-use-codependency/docview/3051297346/se-2>
- Kascakova, N., Furstova, J., Solcova, I., P., Biescad, M., Hasto, J., & Tavel, P. (2018). Psychometric analysis of the Czech version of Childhood Trauma Questionnaire (CTQ) with 67 67 the sociodemografic differences in traumatization of Czech adults. *Ceskoslovenska Psychologie*, 62(3), 212–230.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193–204.
- Kaya, F. K. (2021). *Fazla kilolu ve obez yetişkin bireylerde yeme davranışının yaşam doyumu, kendini sevmeye ve özyeterlilik ile ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi].

Üsküdar Üniversitesi.

- Kaya, F., F. (2024). *Beliren yetişkinlerde beş faktör kişilik özellikleri, duygu düzenleme ve psikolojik belirtilerin ilişki bağımlılığını yordamadaki katkıları* [Yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Kell, H. J. (2009). *Approval motivation and situational judgment tests: the role of personality and implicit trait policies* [Master's Thesis]. Rice University.
- Kerr, T., Stoltz, J., A., Marshall, B., D., L., Lai, C., Strathdee, S. A., & Wood, E. (2009). Childhood trauma and injection drug use among high-risk youth. *J Adolesc Health*, 45(3), 300–302.
- Kessler, R. C. (1979). A strategy for studying differential vulnerability to the psychological consequences of stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 20(1), 100–108.
- Kılıç, S. (2023). *İlişki bağımlılığı ile reddedilme duyarlılığı ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Kılıçkaya, E. E. (2021). *Lise öğrencilerinde sürekli kaygı, kişilerarası bağımlılık eğilimi ve çocukluk çağı travmalarının risk alma davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Kıray, P. (2018). *Çocukluk çağı travmaları, algılanan sosyal destek ve algılanan anne baba tutumunun psikolojik sağlık ile arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Kırım, G. (2021). *Spor ve yaşam merkezlerine üye olan kadınların psikolojik iyi oluş ve psikolojik kırılganlık düzeylerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Kim, S., Kim, G.-U., & Park, S. (2020). Prevalence of traumatic experiences in south 68 68 korean adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(11), 3959. <https://doi.org/10.3390/ijerph17113959>
- Kim, J. Y., & Park, B. K. (2023). Relationships among self-esteem, ego-resilience, and caregiver burden among families of children with hematologic and oncologic disease: A cross-sectional study. *Heliyon*, 9(12). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e22652>
- Kolenova, A., Denisova, E., Kukulyar, A. ve Ermakov, P. (2023). Personality traits, approval motivation, and empathy as predictors of cognitive regulation of emotions and behavioral self-control in codependent women. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 11(2), 187–197.
- Köroğlu, E. (2014). *Dsm-5 Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El kitabı*. HYB Yayıncılık.

- Kutbay, Ö. Ç. (2022). *Sporun sosyal onay ihtiyacı üzerine etkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Küçükdoğan, M. E. (2024). *Ergenlerin psikolojik kırılganlıklarının öznel iyi oluş ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- Küçük yıldız, A. (2022). *Yetişkinlerde çocukluk çağı travması ve benlik saygısının ilişki bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü* [Yüksek lisans tezi]. Işık Üniversitesi.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. *Child development*, 62(5), 1049–1065. <https://doi.org/10.2307/1131151>
- Lancer, D. (2018). *Eş Bağımlılık*. (Çev. G. Sevinç). Nobel Yaşam.
- Leary, M. R. (1983). A brief version of the Fear of Negative Evaluation Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9(3), 371–375. <https://doi.org/10.1177/0146167283093007>
- Leary, M., R. and Kowalski, R., M. (1995). *Social Anxiety*. Guilford.
- Lee, Z., W., Y. & Cheung, C., M., K. (2014). Problematic use of social networking sites: The role of self-esteem. *International Journal of Business and Information*, 9(2), 143–159.
- Li, W., Tan, F., Zhou, Z., Xue, Y., Gu, C., & Xu, X. (2022). Parents' response to children's performance and children's self-esteem: parent-child relationship and friendship quality as mediators. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(10), 6012. <https://doi.org/10.3390/ijerph19106012>
- Marar, Z. (2004). *Mutluluk paradoksu-özgürlük ve onaylanma*. (S. Çağlayan, Çev.). Kitap Yayınevi.
- Marks, D. G., Blore, R. L., Hine D. W., & Dear, E. G. (2011). Development and validation of a revised measure of codependency. *Australian Journal of Psychology*, 64(3), 119–127. <https://doi.org/10.1111/j.1742-9536.2011.00034.x>
- Martin, A. L., & Piazza, N. J. (1995). Codependency in women: Personality disorder or popular descriptive term? *Journal of Mental Health Counseling*, 17(4), 428–440.
- Martinez, I., Garcia, F., Veiga, F., Garcia, O. F., Rodrigues, Y. ve Serra, E. (2020). Parenting styles, internalization of values and self-esteem: A cross-cultural study in Spain, Portugal and Brazil. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(7), 1–18. <https://doi.org/10.3390/ijerph17072370>
- Martsof, D. S., Sedlak, C. A., & Doheny, M. O. (2000). Codependency and related health

- variables. *Archives of psychiatric nursing*, 14(3), 150–158.
<https://doi.org/10.1053/py.2000.6387>
- McElvaney, R., McDonnell Murray, R. ve Dunne, S. (2022). Siblings' perspectives of the impact of child sexual abuse disclosure on sibling and family relationships. *Family Process*, 61(2), 858–872. <https://doi.org/10.1111/famp.12681>
- Mechanic, D., & Tanner, J. (2007). Vulnerable people, groups, and populations: Societal view. *Health Affairs*, 26(5), 1220–1230. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.26.5.1220>
- Mukba, G. (2013). *Üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Murtezaoğlu, Ç. (2022). *Ergenlerde mutluluk, özyeterlik, sosyal onay ihtiyacı ve akran ilişkilerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Mogonea, F. R., & Mogonea, F. (2014). The role of the family in building adolescents' self-esteem. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 127, 189–193.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.238>
- Mongrain, M., & Blackburn, S. (2005). Cognitive vulnerability, lifetime risk, and the recurrence of major depression in graduate students. *Cognitive Therapy and Research*, 29(6), 747–768. <https://doi.org/10.1007/s10608-005-4290-7>
- Morgan, Jr., & James, P. (1991). What is codependency? *Journal of Clinical Psychology*, 47(5), 720–728.
- Ngo, E. B. (2001). When disasters and age collide: reviewing vulnerability of the elderly. *Natural Hazards Review*, 2(2), 80–89.
- Norman, R.E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J., & Vost, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse and neglect: A systematic review and meta-analysis. *PLoS Medicine*, 9(11).
- Oflazoğlu-Güzelşeme, H. (2023). *Evli kadınların evlilik doyumlarının toplumsal cinsiyet rolleri, kişilerarası bağımlılık düzeyleri ve demografik özelliklere göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Oğuz, N., Soyduk, D. N., Doğan, B., Bayram, M., Yavuzcan, N. N., Güner, M. I., Berber, O. ve Balci, S. (2022). Çocukluk çağı travmalarının benlik saygısı üzerine etkisi. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(2), 61–77.
- Ok, İ. (2021). *Alkol kullanım bozukluğu olan babaların kız çocuklarındaki ilişki bağımlılığı eğiliminin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Önür, Y. (2024). *Ebeveynlerinde alkol bağımlılığı olan ve olmayan ergenlerin benlik saygısı ve depresyon düzeylerinin karşılaştırılması* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim

Üniversitesi.

- Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğulları, A. K. ve Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri Hastalarında Çocukluk Çağı Travmalarının Sıklığı ve Psikopatoloji ile İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2) 130–136.
- Öz, F. (1999). Bağlaşıklık ve hemşirelik. *Kriz Dergisi*, 6(1), 67–73.
- Özel, M. (2024). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ile aile uyumu ve yaşam doyumu ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Amasya Üniversitesi.
- Özdemir, M. (2024). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik kırılganlık, sosyal onay ihtiyacı ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Özkanbaş, H. (2024). *Benlik saygısının yordayıcısı olarak evlilik uyumu, psikolojik doğum sırası ve ebeveyn çocuk alt sınırlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Özkay-Aydoğan, S. (2016). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık, benlik saygısı ve aidiyet ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Özkaynak, E. (2020). *Yetişkin kadınlarda psikolojik ve sosyal kırılganlığın nedenlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Özmen, F. (2007). *Algılanan aile içi iletişim biçimlerinin ergenlerin benlik saygısına etkisi ve bir uygulama örneği* [Yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Öztürk, N. N. (2024). *Üniversite öğrencilerinin iyi oluş düzeylerinin duygusal yeme ve çocukluk çağı travmaları açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Paulhus, D. L. and John, O. P. (1998). Egoistic and unrealistic biases in self-perceptions. The interplay of self-deceptive styles with basic traits and motives. *Journal Of Personality*, 66(6), 1026–1060. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00041>
- Panaghi, L., Ahmadabadi, Z., Khosravi, N., Sadeghi, M. S., & Madanipour, A. (2016). Living with addicted men and codependency: The moderating effect of personality traits. *Addiction & health*, 8(2), 98–105.
- Pelendecioğlu, B. ve Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 49–62.
- Pollack, D., L. (1992). *A study of developmental precursors to codependency and cross-generational correlations of psychological functioning in mothers and adult daughters* [Doctoral dissertation]. California School of Professional

- Psychology. Retrieved from ProQuest Dissertations & Theses.
- Raba, S. (2019). *Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık ile utandırılma korkusu aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.
- Richman, J. M., Rosenfeld, L. B., & Bowen, G. L. (1998). Social support for adolescents at risk of school failure. *Social Work*, 43(4), 309–323. <https://doi.org/10.1093/sw/43.4.309>
- Sağlam, A. S. (2019). *Öğretmen adaylarının kişilerarası bağımlılık eğilimi ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Sarıçalı, M., ve Satıcı, S. A. (2017). Bilinçli farkındalık ile psikolojik kırılganlık ilişkisinde utangaçlığın aracı rolü. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 655–670. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.285121>
- Sarıgül, İ. (2024). *Genç yetişkinlerde algılanan romantik ilişki kalitesi ve eş-bağımlılık* [Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Saygılı, S. G. (2024). *Üniversite öğrencilerinin içselleştirilmiş kilo önyargılarının, çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı ile ilişkisinin belirlenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Beykoz Üniversitesi.
- Selçuk, E., Günaydin, G., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-11'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1–11.
- Self, J. S. (2010). *Codependency among nurses: A comparison by substance use disorder and other selected variables* [Doctoral thesis]. The University of Alabama.
- Sevim, K. ve Artan, T. (2021). Yüksek ve düşük benlik saygısını etkileyen faktörler. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(2), 109–121.
- Seyfeli, E. B. ve Şener, Ö. (2022). Yetişkinlerde madde bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 23(4), 473–482.
- Sezen, B. (2019). *Psikoloji öğrencilerinin ve klinik psikologların karşılıklı bağımlılık düzeyleri ve yetişkin bağlanma boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Sim, Ş. (2019). *Üniversite öğrencilerinin anne baba tutumları ile benlik saygısı ve kişilerarası bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkilerde psikolojik doğum sırasının aracı rolü* [Yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Sinclair, V. G., & Wallston, K. A. (1999). The development and validation of the

- psychological vulnerability scale. *Cognitive Therapy and Research*, 23(2), 119–129. <https://doi.org/10.1023/A:1018770926615>
- Sinop, M. (2020). *Ergenlerde psikolojik dayanıklılığın yordayıcısı olarak kendini sevmeye ve öz yeterliliğin rolü* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Sioui, N. & Tousignant, M. (2009). Resilience and aboriginal communities in crisis: theory and interventions. *Journal of Aboriginal Health*, 5(1), 43–50.
- Smith, K., Garcia, M., & Martinez, L. (2016). Gender differences in psychological vulnerability and social approval needs. *Gender and Education*, 28(5), 637–652. <https://doi.org/10.1080/09540253.2015.1103847>
- Solmaz, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyleri ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Springer, C.A., Britt, T.W., & Schlenker, B. R. (1998). Codependency: Clarifying the construct. *Journal of Mental Health Counseling*, 20(2), 141–158.
- Şahin, M. E. (2022). *Yetişkin ayrılma kaygısı bozukluğu ile benlik saygısı, bilişsel esneklik ve çocukluk çağı travmalarının ilişkisi* [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Şahiner, Ü.M., Yurdakök, K., Kavak, U.S. ve Çetin, İ. (2001). Tıbbi açıdan çocuk istismarı. *Katkı Pediatri Dergisi*, 22, 276–285.
- Şahnaoğlu, H. (2021). *Çocukluk travmalarıyla ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Şar, V., Öztürk, E., & İkikardeş, E. (2012). Validity and reliability of the Turkish version of Childhood Trauma Questionnaire (CTQ). *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054–1063. <https://doi.org/10.5336/medsci.2011-26947>
- Şar, V., Necef, I., Mutluer, T., Fatih, P., Türk-Kurtça, T. (2020). A revised and expanded version of the Turkish Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-33): *Overprotection-overcontrol as additional factor*. *Journal of Trauma and Dissociation*, 22(1), 35–51. <https://doi.org/10.1080/15299732.2020.1760171>
- Şenol, E. (2024). *Ergenlerin benlik saygısı ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Lefke Avrupa Üniversitesi.
- Şenses, T. A. (2023). *Genç yetişkinlerde ilişki bağımlılığını yordayan bazı değişkenlerin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson Education.
- Tafarodi, R. W., & Swan, W. B. (2001). Two-dimensional self-esteem: Theory and

- measurement. *Personality and Individual Differences*, 31(5), 653–673.
[https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00169-0](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00169-0)
- Taner, A. E. (2019). *Beliren yetişkinlerin kendini sevmeye ile öz-yeterlik özelliklerinin çocukluk deneyimleri ve bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82–86.
- Tanhan, F. & Mukba, G. (2014). Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasına ilişkin psikometrik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 179–189.
- Taysi, E. (2000). *Benlik saygısı, arkadaşlardan ve aileden sağlanan sosyal destek: Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Terry, P. M. (1997). *Teacher burnout: Is it real? Can we prevent it?* Paper Presented At The Annual Meeting Of The North Central Association Of Colleges And Schools, Reports Research 143 Speeches/Meeting Papers 150, 1–27.
- Thoits, P. A. (1982). Life stress, social support, and psychological vulnerability: Epidemiological considerations. *Journal of Community Psychology*, 10(4), 341–362.
- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70–74.
- Turanlı, A. (2021). *Kendini sevmeye ve özyeterlik ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkide affetmenin aracılık rolü* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Tutkun, A. (2022). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travması ile bağlanma, saldırganlık ve mental iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Uğurelli, İ. E. (2024). *Romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar, ilişki bağımlılığı ve obsesif güvensizlik arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Beykent Üniversitesi.
- Ulusoy, Y. ve Durmuş, E. (2011). Kişilerarası bağımlılık eğiliminin beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 1–21.
- Uslu, S., Yazıcı, K., & Geçgel, Ş. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal onay ihtiyaçlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1120–1147.
<https://doi.org/10.29299/kefad.2019.20.03.003>
- Uysal, R. (2015). Psikolojik Kırılganlık. A. Akın ve Ü. Akın (Ed.), *Psikolojide Güncel*

Kavramlar I: Pozitif Psikoloji. Nobel Akademik.

- Uzelli, Ö. (2022). *The examination of the roles of parenting styles, big-five personality traits, and borderline characteristics on interpersonal dependency in university students* [Yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Uzun, I. (2021). *Romantik ilişkisi olan kişilerin duygusal yeme düzeylerinin cinsel doyum ve algılanan ilişki kalitesi üzerinden incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi.
- Ünsal, S., Tuğ, F. ve Salihoğlu, N. C. (2023). İngilizce öğretmenlerinin mesleki adanmışlıklarına ve bağlılıklarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 1–23. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1024005>
- Wells, M., Glickauf-Hughes, C., & Jones, R. (1999). Codependency: A grass roots construct's relationship to shame-proneness, low self-esteem, and childhood parentification. *American Journal of Family Therapy*, 27(1), 63–71.
- Yang J, Yang Y, Li H, Hou Y, Qi M, Guan L, et al. (2014). Correlation between self-esteem and stress response in Chinese college students: The mediating role of the need for social approval. *Personal Individ Differen*, 70, 212–217.
- Yates, G. J. & McDaniel L. J. (1994). Are you losing yourself in codependency?. *The American Journal of Nursing*, 94(4), 32–36.
- Ye, W. (2022). *The relationship among adolescents' self-esteem, emotional intelligence and friendship quality* [Doctoral thesis]. Henan University of Science and Technology. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1461006/v2>
- Yenidünya, A. (2017). *Çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile risk ve koruyucu faktörlerin, genç yetişkinlikteki yalnızlık stilleri ile ilişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Yeşilkanat, G. (2018). *Aleksitimi, duygusal denge ve depresyonun kırılganlığa etkisinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Yıldırım, B. ve Sarıçam, H., (2022). Beliren yetişkinlerin mükemmeliyetçilik ve psikolojik kırılganlık düzeylerinin incelenmesi. *Erciyes Akademi*, 36(1), 228–252.
- Yıldız, S. (2020). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının psikolojik kırılganlıkla ilişkisinde depresyon, anksiyete ve stresin aracı rolü* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Yıldız, B. (2024). *Depresif eğilimli yetişkin bireylerde nesne ilişkileri ile ilişki bağımlılığı ve ayrılık anksiyetesi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi.

- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131–150.
- Yıldızhan, Y. (2019). *Madde bağımlısı bireylerde bağlanma stilleri ve ilişki bağımlılığı* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yılmaz, M. S. (2024). *Ergenlerde beden algısı ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide benlik saygısı ve özşefkatin aracı rolü* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Yılmaz, S. ve Ekinci, M. (2001). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinde benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 4(2).
- Yiğit, H. (2010). *Ergenlerin benlik saygılarının yaşam doyumu ve bazı özlük nitelikleri açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Yörük, D. (2023). *Üniversitede öğrenim gören kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Celal Bayar Üniversitesi.
- Yücel, D. (2014). *Çocukluk çağı istismar yaşantılarının genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerinin incelenmesi* [Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yücel, F. N., Doğan, K., Pamir, R. N., Erkuş, S., Keşir, Ü. ve Zengin, O. (2020). Alkol bağımlısı bireylerde benlik saygısı, algılanan sosyal destek ve başetme stratejileri: Adsız Alkolikler Örneği. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (15), 50–64.
- Yüksekkaya, S. (1995). *Üniversite öğrencilerinde benlik saygısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Yüksel, B. N. (2021). *Üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığı ile Allah merkezlilik ve başkası merkezli dışsallık arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yükselen, D. (2024). *Alkol veya madde kullanım bozukluğu olan bireylerin hastalık yüklerinin ailelerin iyi oluşları üzerine etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Zervekh, J. Ve Michaels, B. (1989). Co-dependency: Assesment and recovery. *Nursing Clinics of North America*, 24(1), 109–121.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Aşağıda sizinle ilgili bazı kişisel sorulara cevap vermeniz beklenmektedir. Lütfen hepsini dikkatlice okuyunuz ve boş bırakmadan yanıtlayınız.

1. Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek

2. Yaşınız: ☐18 ☐19 ☐20 ☐21 ve üzeri

3. Bölümünüz:

☐ Beden Eğitimi Öğretmenliği	☐ PDR
☐ Fen Bilgisi Öğretmenliği	☐ Okul Öncesi Öğretmenliği
☐ İngilizce Öğretmenliği	☐ Sınıf Öğretmenliği
☐ Matematik Öğretmenliği	☐ Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
☐ Müzik Öğretmenliği	☐ Türkçe Öğretmenliği

4. Sınıfınız: ☐1. ☐2. ☐3. ☐4.

5. Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer: ☐ Köy-Kasaba ☐ İlçe ☐ İl ☐ Büyükşehir

6. Babanızın öğrenim durumu: ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise mezunu ☐ Üniversite mezunu

7. Annenizin öğrenim durumu: ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu (
☐ Lise mezunu ☐ Üniversite mezunu

8. Anneniz ile ilişkinizi nasıl tanımlarsınız? ☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi

9. Babanız ile ilişkinizi nasıl tanımlarsınız? ☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi

10. Aile ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz? ☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi

11. Arkadaşlık ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız? ☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi

12. Ailenizde fiziksel ya da ruhsal hastalık sebebiyle bakım ihtiyacı olan biri var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

13. Ailenizde alkol ya da madde bağımlılığı olan biri var mı? ☐ Evet ☐ Hayır

Ek 2. Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği

Lütfen bu ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendiriniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (x) işareti koyunuz. Lütfen her ifadeye tek yanıt veriniz ve BOŞ bırakmayınız.		Tamamen	Kısmen Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Benim için karar vermek zordur.	1	2	3	4	5	6
2	Benim için hayır demek zordur.	1	2	3	4	5	6
3	Benim için zarif biçimde yapılan iltifatları kabul etmek zordur						
4	Bazen odaklanmam gereken sorunlar olmadığında, kendimi adeta sıkkın ya da boş hissederim.	1	2	3	4	5	6
5	Kendileri için yapabilecekleri şeylerde, başkaları için genellikle bir şey yapmam.	1	2	3	4	5	6
6	Kendim için güzel bir şey yaptığımda genellikle kendimi suçlu hissederim.	1	2	3	4	5	6
7	Çok fazla kaygılanmam.	1	2	3	4	5	6
8	Hayatımdaki insanlar, yaptıkları şeyleri değiştirdiklerinde, kendi kendime bir şeylerin daha iyi olacağını söylerim.	1	2	3	4	5	6
9	İlişkide bulunduklarımin her zaman yanlarında bulunurum ancak onlar nadiren benim yanımda bulunurlar.	1	2	3	4	5	6
10	Bazen diğer ilişki ve sorumlulukları ihmal edecek kadar sadece bir kişiye odaklanırım.	1	2	3	4	5	6
11	Bana acı veren ilişkiler kuran biri gibiyim.	1	2	3	4	5	6
12	Genellikle, başkalarının (içimdeki) “gerçek beni” görmelerine izin vermem.	1	2	3	4	5	6
13	Biri beni üzdüğünde uzun zaman içimde tutarım, ancak bir süre sonra patlarım.	1	2	3	4	5	6
14	Çatışmalardan kaçınmak için genellikle her yolu denerim.	1	2	3	4	5	6
15	Sık sık, ürkütücü ya da kötü bir şeyler olacağına dair içimde bir his olur.	1	2	3	4	5	6
16	Sıklıkla başkalarının gereksinimlerini kendiminkilerin önüne koyarım.	1	2	3	4	5	6

Ek 3. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissedirim.	5	4	3	2	1
2	Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.	5	4	3	2	1
3	Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.	5	4	3	2	1
4	Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.	5	4	3	2	1
5	Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	5	4	3	2	1
6	Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.	5	4	3	2	1
7	Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
8	Eleştiri almaktan kaçınırım.	5	4	3	2	1
9	Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
10	Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.	5	4	3	2	1
11	Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.	5	4	3	2	1
12	Düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
13	Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder.	5	4	3	2	1
14	Reddedilmeyi utanç verici bulurum.	5	4	3	2	1
15	Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.	5	4	3	2	1
16	Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım.	5	4	3	2	1
17	Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.	5	4	3	2	1
18	Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.	5	4	3	2	1
19	Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.	5	4	3	2	1
20	Eğer bir espriye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gülümserim.	5	4	3	2	1
21	Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.	5	4	3	2	1
22	Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.	5	4	3	2	1
23	Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.	5	4	3	2	1

Ek 4. Psikolojik Kırılganlık Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.					
1. Eğer hedeflerime ulaşamazsam, kendimi başarısız bir insan olarak görürüm.					
1	2	3	4	5	
Bana hiç uygun değil				Bana tamamen uygun	
2. İnsanların bana davrandıklarından daha iyi davranışları hak ettiğimi hissedirim.					
1	2	3	4	5	
Bana hiç uygun değil				Bana tamamen uygun	
3. Kendimi diğer insanlardan daha değersiz hissettiğimin çoğunlukla farkındayım.					
1	2	3	4	5	
Bana hiç uygun değil				Bana tamamen uygun	
4. Kendimi iyi hissetmek için diğerleri tarafından onaylanmaya ihtiyaç duyarım.					
1	2	3	4	5	
Bana hiç uygun değil				Bana tamamen uygun	
5. Hedeflerimi çok yüksek belirleme eğilimindeyim ve onlara ulaşmaya çalışırken hayal kırıklığına uğrarım.					
1	2	3	4	5	
Bana hiç uygun değil				Bana tamamen uygun	
6. Diğer insanlar benden faydalandığı zaman çoğunlukla alıngan hissedirim.					
1	2	3	4	5	
Bana hiç uygun değil				Bana tamamen uygun	

Ek 4. İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği

		Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Tamamen Uygun
1	Kendimi değersiz görmeye eğilimliyim.					
2	Yaptığım işlerde oldukça yeterliyim.					
3	Kendimle oldukça barışığım.					
4	Uğrunda çaba gösterdiğim hemen her işi başarabilirim.					
5	Kendi değerimden eminim.					
6	Kendimle ilgili düşünmek kimi zaman hoşuma gitmez.					
7	Kendime karşı olumsuz tutum içindeyim.					
8	Bazen benim için önemli olan şeyleri başarmakta zorlanırım.					
9	Kendimden gayet memnunum.					
10	Zorluklarla başa çıkmada bazen yetersiz kalırım.					
11	Kendi kişisel değerimden asla şüphe duymam.					
12	Birçok konuda oldukça başarılıyım					
13	Hedeflerimi gerçekleştirmede bazen başarısız olurum.					
14	Çok yetenekliyim					
15	Kendime yeterince saygım yoktur.					
16	Keşke yaptığım işlerde daha becerikli olsam.					

Ek 5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33)

Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Türkçe Versiyon

© Türkçe CTQ-28 :Vedat Şar, 1996

© Türkçe CTQ-33: Vedat Şar, Işıl Necef, Tuba Mutluer, Parmis Fatih, 2019

Reliability and validity studies

CTQ-28: Şar, V., Öztürk, E. & İkikardeş, E. (2012). Validity and reliability of the Turkish Version of the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ). *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi (Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences)*, 32(4),1054-1063.

CTQ-33: Şar,V., Necef, I., Mutluer,T., Fatih,P., Türk-Kurtça, T. (2020). A revised and expanded version of the Turkish Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-33): overprotection-overcontrol as additional factor. *Journal of Trauma and Dissociation*.

Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

Çocukluğumda ya da ergenliğimde...

1)Yeterli yemeğim olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

2) Gündelik bakım ve güvenliğim sağlanıyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

3) Anne ya da babam kendilerine layık olmadığımı ifade ederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

4) Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

5) Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

6) Üst baş açısından bakımsızdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

7) Sevgiliğimi hissediyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

8) Anne ya da babam kendimden utanmama neden olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

9) Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

10) Ailemde değiştirmek istediğim şeyler vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

11) Ailemdelikiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

12)Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

13) Anne ya da babam fikirlerimi önemserdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

14) Ailemdelikiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

15) Fiziksel bakımdan hırpalanmış olduğuma inanıyorum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

16) Çocukluğum mükemmeldi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

- 17) Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 18) Ailemde birisi benden nefret ederdi.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 19) Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 20) Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 21) Kendisi ile cinsel ilişki kurmadığım takdirde bana zarar vermekle tehdit eden biri vardı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 22) Benim ailem dünyanın en iyisiydi.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 23) Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 24) Birisi bana cinsel tacizde bulundu.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 25) Ailemdelikler bana karşı suçlayıcıydı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 26) İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 27) Cinsel istismara uğradığım kanısındayım.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 28) Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 29) Ailemdelikler yaşitlarımla ve arkadaşlarımla görüşmemi kısıtlardı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 30) Ailemdelikler her şeye karıştırdı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 31) Anne ve babam bir işi kendi başıma yapmama fırsat verirlerdi.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 32) Ailemdelikler rahat vermeyecek derecede peşimdeydiler.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
- 33) Anne ya da babam beni kontrol etmek için kişisel eşyalarımı benden habersiz karıştırırdı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

Ek 6. Etik Kurul Onayı

	AMASYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmannın Başlığı : “Üniversite Öğrencilerinde İlişki Bağımlılığının Yordayıcıları: Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik Kırılganlık, Kendini Sevmeye Özyeterlilik ve Çocukluk Çağı Travmaları”	
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih	23.12.2024
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih	09.01.2024
Karar tarihi	09.01.2024

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad, soyad ve imzaları.

Doç. Dr. Seda SABAH	Başkan	Eğitim Fakültesi	İMZA
Doç. Dr. Melike BAŞ	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Doç. Dr. Üyesi Fatih CAN	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Nihan OSMANOĞLU	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Doç. Dr. Ash ALTANLAR	Üye	Mimarlık Fakültesi	İMZA
Doç. Dr. Önder ERYILMAZ	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ŞAHİN	Üye	Sabuncuoğlu Şerefeddin SHMYO	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yıldız	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA